

MALE OBJAVE št. 11

•
urednica:
Ivana Unuk

•
avtorji besedil:
MALI SIMPOZIJ 2023
Športna društva v Sloveniji

Leon Sel, OŠ Kungota, mentorica Mari Karnet
Sonila Gashi, Eva Pišek, Lana Plazar, OŠ Duplek, mentorica Nuša Vtič Čuček
Matic Jamšek, Vita Hribernik, Stella Šmigoc, OŠ Starše, mentorica Janja Snežič
Alisa Lendero, Ema Ljubič, Elena Žugman, OŠ Duplek, mentorica Marjetka Bezjak
Taja Kočijaž, Eva Markuž, OŠ Draga Kobala Maribor, mentorica Marjetka Berlič
Eva Krajnc, Lija Zemljič, Vitja Kit, OŠ Tabor I, mentorica Simona Klinger
Tinkara Strmecki, Doroteja Dominko, Lana Caf, OŠ Tabor I, mentorica Simona Klinger
Ana Purg, Šeila Pajič, Alja Seidl, Hana Štular, OŠ Tabor I, mentorica Simona Klinger
Jovana Perić, Lana Vasić, OŠ Franceta Prešerna Maribor, mentorica Mirjana Colnarič
Zala Papež, OŠ Fram, mentorica Tanja Ajd Kramp
Eva Drevenšek, Tiara Vidmajer, OŠ Starše, mentorica Leonida Babič
Nisa Mohorič, Zala Grobelnik, OŠ Draga Kobala, mentor Jure Ozvatič

•
MALI SIMPOZIJ 2024
Rudolf Maister, general, pesnik, slikar

Hajdi Klajnšek, Nika Kovačič, Tjaša Tihec, Eva Vidrač, OŠ Starše, mentorica Leonida Babič
Vita Hribernik, Julija Petrovič, Anja Sapač, OŠ Starše, mentorica Janja Snežič
Sonila Gashi, Eva Pišek, Lana Plazar, OŠ Duplek, mentorica Nuša Vtič Čuček
Nik Berlič, Veronika Koštrun, Neža Mihajlovič, OŠ Kungota, mentor mag. Marko Gorjup
Gal Draškovič, Nika Dravec, OŠ Miklavž na Dravskem polju, mentorica dr. Ana Koritnik
Maj Kolar, OŠ Miklavž na Dravskem polju, mentorica dr. Ana Koritnik
Maja Perbil, OŠ Franceta Prešerna Maribor, mentorica Valerija Lepener
Ema Ljubič, Alisa Lendero, Elena Žugman, OŠ Duplek, mentorica Marjetka Bezjak
Viktorija Novak, OŠ Tabor I, mentorica Simona Klinger
Latifa Džanić, Zarja Žagar, OŠ Draga Kobala Maribor, mentorica Marjetka Berlič
Teja Pirš, Ana Motaln, Erik Brenc, 2. OŠ Slovenska Bistrica, mentor Jure Ozvatič
Lana Kopše, Alina Motaln, Elina Kovačič, 2. OŠ Slovenska Bistrica, mentor Jure Ozvatič

KAZALO

•
Ivana Unuk: Spremna beseda 4

•
avtorji besedil:

MALI SIMPOZIJ 2023

Športna društva v Sloveniji

- Leon Sel: **BADMINTON KLUB KUNGOTA 6**
Sonila Gashi, Eva Pišek, Lana Plazar: **JUDO KLUB DUPEK 8**
Matic Jamšek, Vita Hribernik, Stella Šmigoc: **ŠPORTNA DRUŠTVA V OBČINI STARŠE 10**
Alisa Lendero, Ema Ljubič, Elena Žugman: **NOGOMETNI KLUB DUPEK 12**
Taja Kočijaž, Eva Markuž: **NOGOMETNI KLUB MARIBOR 14**
Eva Krajnc, Lija Zemljič, Vitja Kit: **NOVA KBM BRANIK – ODBOJKA 16**
Tinkara Strmecki, Doroteja Dominko, Lana Caf: **PLAVALNI KLUB BRANIK 19**
Ana Purg, Šeila Pajić, Alja Seidl, Hana Štular: **SMUČANJE 22**
Jovana Perić, Lana Vasić: **KONJENIŠKI KLUB KARLO 25**
Zala Papež: **PLANINSKO DRUŠTVO FRAM 27**
Eva Drevenšek, Tiara Vidmajer: **TELOVADNO DRUŠTVO OREL V STARŠAH 29**
Nisa Mohorič, Zala Grobelnik: **TENIŠKI KLUB BRANIK MARIBOR 31**

•
MALI SIMPOZIJ 2024

Rudolf Maister, general, pesnik, slikar

- Hajdi Klajnšek, Nika Kovačič, Tjaša Tihec, Eva Vidrač: **MAISTROVA KNJIŽNICA 34**
Vita Hribernik, Julija Petrovič, Anja Sapač: **ŠTUPIČEVA VILA NA ZAVRHU 36**
Sonila Gashi, Eva Pišek, Lana Plazar: **»MED MEČEM IN PERESOM« PESNIŠKA PLAT MAISTRA 38**
Nik Berlič, Veronika Koštrun, Neža Mihajlović: **MAISTER IN PREVZEM VOJAŠKE OBLASTI V MB 41**
Gal Draškovič, Nika Dravec, **RUDOLF MAISTER – DOMOLJUB SE ODLOČI ZA POKLIC VOJAKA 44**
Maj Kolar: **PESNIŠKA BESEDA RUDOLFA MAISTRA 46**
Maja Perbil: **RUDOLF MAISTER SE BORI ZA MARIBOR 48**
Ema Ljubič, Alisa Lendero, Elena Žugman: **RUDOLF MAISTER, SLOVENSKI GENERAL 50**
Viktorija Novak: **RUDOLF MAISTER IN JAZ 52**
Latifa Džanić, Zarja Žagar: **RUDOLF MAISTER JE NAŠ JUNAK 54**
Teja Pirš, Ana Motaln, Erik Brence: **RUDOLF MAISTER KOT UMETNIK 56**
Lana Kopše, Alina Motaln, Elina Kovačič, **RUDOLF MAISTER KOT VOJAK 58**

SPREMNA BESEDA

Ivana Unuk

V letu 2023 smo dolgoletni muzejski program za osnovnošolce, Mali simpozij, povezali z osrednjo temo Meseca mode v muzeju, ki se je osredotočal na šport. Maribor je bil v tem letu glavno mesto športa v Evropi, saj je gostil poletni Olimpijski festival evropske mladine, kjer so se mladi športniki pomerili v 12 športnih disciplinah. Tudi zato smo v sklopu Malega simpozija, katerega cilj je spodbujati osnovnošolce k raziskovalnemu delu, izbrali temo **Športna društva v Sloveniji**. Veliko otrok je obiskalo izbrana društva, kjer so imeli priložnost govoriti z aktualnimi in nekdanjimi člani, trenerji, predsedniki ter športniki. S pomočjo intervjujev so razširili svoje razumevanje o delovanju teh društev. Tako so nastali referati, ki so osvetlili različne vidike športnega udejstvovanja, bodisi skozi zgodovinske pristope bodisi skozi prizmo sodobnih dosežkov. Med raziskovanjem so otroci ugotavljali, kako so športna društva kljub številnim izzivom ohranjala športni duh ter odigrala ključno vlogo pri povezovanju ljudi v mestu in na podeželju, saj so ustvarjala prostor za sodelovanje, prijateljstvo in skupne cilje, kar je prispevalo k uspešnemu delovanju skupnosti. Športna društva, kot so Badminton klub Kungota, Judo klub Duplek, Nogometni klub Maribor, Plavalni klub Branik, Tenis klub Branik Maribor, Planinsko društvo Fram, Konjeniški klub Karlo in številna druga, so v tem kontekstu prikazala širši pomen, ki ga ima šport v življenju mladih in njihovih družin. S svojo zgodovino, tradicijo in modernimi praksami predstavljajo ključni del slovenske športne kulture.

V letu 2024 smo Mali simpozij izvedli že dvaindvajsetič. Tokrat smo se vsebinsko navezali na izjemno osebnost slovenskega naroda, generala, pesnika in ljubiteljskega slikarja Rudolfa Maistra. Vlada Republike Slovenije je leto 2024 razglasila za Maistrovo leto, zato je muzejski program nosil naslov **Rudolf Maister: general, pesnik, slikar**. Otroci so raziskali Maistrovo otroštvo, njegovo izobraževanje, prijateljstva, njegove pesniške in slikarske vzgibe ter ugotovili kako se je razvil v veliko osebnost, ki se je zapisala v našo kolektivno zavest. Pisali so tudi o pomembnih dogodkih v njegovem življenju, njegovih dosežkih na različnih področjih in o pomenu njegovega delovanja za slovensko zgodovino. V Mariboru sta po njem poimenovana trg in ulica, na Maistrovem trgu pa stoji tudi spomenik v njegovo čast, ki ga je naredila akademska kiparka Vlasta Zorko. Ob mestnem parku stoji plastika, ki ga upodablja skupaj z borci za severno mejo in je bila postavljena leta 1958, ob 40-letnici osvoboditve Maribora. Naredil jo je akademski kipar Drago Tršar. V Univerzitetni knjižnici Maribor, ki je sprejela Maistrovo osebno knjižnico s skoraj 6000 knjigami in časopisi, pa spoznamo Maistra tudi kot velikega ljubitelja slovenske besede, izobraževanja in kulture nasploh. Vlada Republike Slovenije je leta 2018 razglasila Maistrovo knjižnico za kulturni spomenik državnega pomena. Da so učenci raziskovali tudi, kje je general Maister rad počitnikoval pa lahko preberete v referatu o njegovih obiskih Zavrha.

V 11. številki Malih objav predstavljamo referate, s katerimi so učenci sodelovali na Malih simpozijih v letih 2023 in 2024. V besedila pri redakciji nismo posegali vsebinsko, opravljenih je bilo le nekaj najnujnejših korektur. Predvsem smo poenotili navajanje uporabljenih virov in literature. Učenci so referate predstavili na obeh simpozijih z računalniško podporo – uporabili so tudi slikovno gradivo.

Hvala vsem učenkam in učencem za sodelovanje. Posebej se zahvaljujemo tudi mentoricam in mentorjem, brez katerih programa ne bi mogli uspešno izvesti.

Maribor, oktober 2024

** Ivana Unuk, kustodinja pedagoginja, Pokrajinski muzej Maribor.*

MALI SIMPOZIJ 2023

Športna društva v Sloveniji

Pokrajinski muzej Maribor
10. oktober 2023

BADMINTON KLUB KUNGOTA

Leon Sel*

Organizirana vadba badmintona se je v Zg. Kungoti začela v sklopu DTV Partizan. Na pobudo profesorja športne vzgoje, Edija Roja, je bil 15. 9. 1998 v telovadnici osnovne šole v Zg. Kungoti organiziran prvi tečaj badmintona za odrasle rekreativce. Tečaj je vodil trener BK iz Maribora, Martin Dover. Ustanovitev badminton kluba je bila 25. 10. 1999, Igor Stropnik je bil izvoljen za prvega predsednika. Namen ustanovitve BKK je bil aktiviranje rekreativcev ter vključitev čim več občanov v ta šport. Klub so organizirali starši osnovnošolskih otrok. Želeli so poskrbeti za zdravo odraščanje svojih otrok, oblikovanje pozitivnega športnega okolja. V klub so se vključile cele družine, ki so imele odraščajoče osnovnošolske otroke. Pomembno poslanstvo kluba je bilo: vzgajati mlade tekmovalce v velike igralce.

V začetku je sekcija badmintona štela 15 članov. Po štirih mesecih je bilo v klubu 40 članov. Edi Roj in Igor Stropnik sta bila prva trenerja za osnovnošolske otroke. Po letu resnega in zavzetega dela so se začeli otroci in rekreativci udeleževati klubskih tekmovanj. Leta 2000 se je članstvo povečalo še za 50 članov, kmalu jih je bilo že 140. Začetni treningi so bili v telovadnicah osnovnih šol v Zgornji (dve igrišči) in Spodnji Kungoti (eno igrišče). V mesecu decembru 2000 je klub organiziral turnir, kjer je sodelovalo 22 članov. Na turnirju so tekmovali mlajši in starejši učenci, člani in članice. Izvedli so mali družinski turnir in turnir družinskih dvojic za prehodni pokal. Letni, priložnostni turnirji so postali tradicionalni. Zainteresiranih otrok za badminton je bilo zelo veliko. Oblikovali so A, B, C in D skupine. A in B sta bili tekmovalni skupini, C in D za otroke rekreativce. Začeli so tekmovali z badmintonisti drugih slovenskih klubov in dosegali so vrhunske dosežke tudi na državni ravni. V klubu so vzgojili »zlato generacijo« – generacijo velikih igralcev in zmagovalcev.

Delovanje BKK od ustanovitve naprej je bilo razdeljeno na tekmovalno in rekreativno področje. Tekmovalni del je bil v domeni trenerjev. Igralci so bili vse bolj uspešni, domače trenersko znanje ni več zadostovalo. Zato so v klub privabili profesionalne trenerje: Aleša Forjana, Miha Košnika in Jožefa Kuprivca. Skupino rekreativcev je od leta 2003 do leta 2020 vodil Zmago Lozar, ki je vodil organizacijo klubskih turnirjev, turnirjev med slovenskimi klubi in mednarodni turnir Donut Cap. Za rekreativce je bila pomembna dvakratna tedenska vadba in gojenje družabnosti. Zato so prirejali tudi piknike, prednovoletno druženje in druženje ob zaključku sezone pred poletnimi počitnicami. Za osnovnošolske otroke so vsa leta organizirali avgustovski enotedenski tabor v Zg. Kungoti. Popularnost tabora je vsako leto povečala število otrok, ki so igrali badminton.

Največjo širitev je klub dosegel v obdobju predsednikovanja Janeza Stajnka (2005 – 2015). Rekreativni del so tvorili tisti igralci badmintona, ki so ta šport gojili kot skrb za čim boljše fizično kondicijo svojega telesa in imeli željo po druženju s prijatelji podobnih interesov. Oboje je združevalo srečevanje na različnih družabnih in športnih dogodkih. Število rekreativnih igralcev se je v obdobju od 2003 do 2015 povečevalo, 2016 je članstvo začelo upadati. Zmeraj je bilo nekoliko več moških kot žensk, leta 2015 je bilo v igro rekreacije vključenih 36 moških in 27 žensk. Večina je bila Kungočanov, posamezniki so prihajali tudi iz Šentilja, Sladkega Vrha, Ceršaka, Pesnice, Maribora in Ruš.

Pomemben mejnik v delovanju kluba je bil najem športne dvorane Hlade v Zg. Kungoti. Člani kluba so dobili stalno in dobro opremljeno prizorišče za treninge in tekmovanja. Na razpolago so bila štiri igrišča, kasneje celo šest in osem. Hkrati je tako lahko igralo 32 rekreativcev. Večkrat se je dogajalo, da vsi niso imeli prostora na igrišču, ker je bil obisk rekreativcev tako številčen. Vrhunec rekreativne skupine se je najbolj kazal v sezoni 2010–2011, ko je na rekreacijo prihajalo 60 do 70 od 200 članov BK Kungota. Zanimanje za badminton je rastle samo po sebi zaradi vseh uspehov in zanesenosti v klubu. Močna vez so bili uspešni mladi tekmovalci, ki so ponesli poznavanje kluba po Sloveniji in izven meja. Njihovi starši so v klubu igrali in pomagali pri pripravi ter izvajanju različnih turnirjev. Rekreativce so privabljale tudi družabne aktivnosti v klubu. To je trajalo dobrih 15 let, do 2015. Zaradi upada števila tekmovalnih otrok v klubu, je upadlo tudi zanimanje staršev rekreativcev za udejstvovanje v njem. Najboljši tekmovalci so zaključili osnovno in srednjo šolo, maturirali in začeli študirati. Pritoka mlajših otrok iz osnovne šole, ki bi se redno posvečali treningom, ni bilo več toliko. Badminton klub je bil v Zg. Kungoti zelo prepoznaven, saj je bil vrsto let tudi najboljši športni klub v občini Kungota.

BKK je vzgojil »zlato generacijo« igralcev, ki je domov prinašala medalje in pokale. Že leta 2001 so v kategoriji 11 letnikov dosegli visoke rezultate. Na državnem prvenstvu 2002 so osvojili vsa najvišja priznanja, 13 medalj in tako postali državni prvaki v dveh kategorijah. Na državnem prvenstvu za 13 letnike so osvojili 2 medalji. Ko se je bližal konec maja istega leta (2002) se je 8 badmintonistov iz BK Kungota prvič odpravilo na 35. mladinski turnir v Friedricshafen v Nemčiji. Tam so osvojili še dodatni dve medalji za tisto leto.

V času od 2001 do 2015 so zmagovali na različnih državnih in mednarodnih tekmovanjih: Mateja in Urška Polc, Špela in Aljaž Rošker, Nika Stajnko, Tina Juršič, Aljoša Beber, Žiga Bec. Najuspešnejša sta bila Alen Roj in Tina Kodrič, več let zapored sta obdržala naziv športnik leta v občini Kungota. BKK je bil naj športni klub več kot desetletje. (Ostali športni klubi, ki so delovali v občini Kungota so izgubili voljo, da bi sploh dajali vloge za naj športnika.) Na mednarodni ravni so igralci BKK bili člani slovenske državne reprezentance. Zahvaljujoč tistim badmintonistom, ki so se preko kluba udeleževali turnirjev v tujini (Nemčija, Češka) in tistih, ki so že v času igranja za BKK igrali tudi ligo v tujini (Avstrija, Nemčija, Švica), ter desetletni izvedbi Donut Cupa v Zg. Kungoti, kamor so prihajali badmintonisti iz Hrvaške, Italije, Madžarske, Avstrije, Češke, Slovaške, je BK Kungota bil poznan v vseh teh državah. Iz mlajše – druge generacije igralcev, ki so dosegali vidnejše rezultate v obdobju 2012 do 2020 so bili najuspešnejši: Nejc Juršič, Lea Mak, Eva Gorjup, Aljaž Pungartnik, Mark Koroša, Vesna Halič. Nekateri nekdanji tekmovalci so danes vaditelji in trenerji novi generaciji igralcev badmintona. V zadnjih letih postaja vse uspešnejši Rok Strelec, ki je trenutno učenec OŠ Kungota v 9. razredu. Tekmovalci so bili lahko uspešni zaradi odličnega dela trenerjev, vztrajnih in zahtevnih treningov, ki so jih iz leta v leto nadgrajevali. Tekmovalci so bili ves čas vpeti v krog družine, šole in prijateljev, ki so skupaj trenirali in imeli podobne cilje. Alen Roj se je spogledoval tudi z olimpijado, vendar je moral zaradi poškodbe prehitro končati tekmovalno kariero. Danes je selektor badminton reprezentance v Luksemburgu. S svojimi tekmovalci igra po celem svetu.

Poleg vidnih rezultatov tekmovalcev je imel BK Kungota velik vpliv na lokalno skupnost. Klub še zmeraj aktivno promovira telesno pripravljenost in zdrav način življenja med prebivalci vseh starosti. S programi ozaveščanja, pobudami za razvoj mladih in organizacijo družabnih dogodkov je klub med prebivalci Kungote spodbujal sodelovanje in občutek pripadnosti ter enotnosti. V upravnem odboru kluba so delovali posamezniki, ki so bili predani športu, mladim, vsem, ki so v Kungoti želeli soustvarjati prijetno družabno vzdušje. Številni ambiciozni igralci so izpopolnjevali svoje veščine v klubu in sčasoma predstavljali svojo državo na mednarodnem prizorišču.

BK Kungota je v svojem skoraj 25-letnem obdobju dokaz predanosti, vztrajnosti, prijateljstva, moči in strasti ter zdravega tekmovalnega duha. Od skromnih začetkov 1998. leta do današnjega statusa kluba je bila pot polna zmag, izzivov, padcev, ponovnih vzponov ter trenutkov navdiha. S svojimi dosežki in vplivom na lokalno skupnost še naprej ohranja vrednote športnega duha in povezovanja.

USTNI VIRI:

- Roj Edi, trener in pobudnik ustanovitve BK Kungota, rojen 19. 9. 1962, bivališče Plintovec 5/c, Zg. Kungota, po zapisu, 2022.
- Stropnik Igor, pobudnik in prvi predsednik BK Kungota, rojen 22. 7. 1962, bivališče Plintovec 5h, po zapisu, 2022.
- Lozar Zmago, vodja rekreativne članske dejavnosti BK Kungota, rojen 10. 12. 1951, bivališče Plintovec 5c, Zg. Kungota, po zapisu, 2022.

PISNI VIR:

- Danaja Klampfer, Chiara Šket, Urška Šerbinek, mentorica Mari Karnet, Od malega rekreativca do velikega zmagovalca, raziskovalna naloga, Osnovna šola Kungota, 2022.

* Leon Sel, 9. razred, OŠ Kungota, mentorica Mari Karnet

JUDO

Sonila Gashi, Eva Pišek, Lana Plazar*

Duplek ima dolgoletno društveno tradicijo in bogato športno zgodovino. V naši nalogi smo želele izvedeti, kako je potekal razvoj juda v našem kraju. Predvidevale smo, da:

- je judo borilna veščina
- je šport namenjen moški populaciji.

ZAČETKI JUDA V DUPELEKU

V Dupleku se je judo razvijal zelo podobno kot drugod po Sloveniji. Začetki so bili težki in skromni. Prostora za vadbo ni bilo, ni bilo blazin in mnenje ljudi, da je judo pretepaški šport, ki ni primeren za mladino, je močno odmevalo.

RAZVOJ

Takoj po osamosvojitvi Slovenije in ustanovitvi občine Duplek je Boris Tepeh ustanovil klub za borilne veščine s poudarkom na judu, vendar se je ta kmalu znašel v težavah, predvsem finančnih in leta 1997 prenehal delovati. Peščica otrok, ki so pri gospodu Tepehu spoznali, da pri judu ne gre samo za borilno veščino in zmago na tekmovanjih, ampak je judo kot šport večplasten, so odšli v judo klub Branik.

Na pobudo staršev teh otrok je gospod Milan Danko jeseni 1998 uvedel redno vadbo juda v okviru Branikove sekcije na OŠ Duplek. Po tem, več kot skromnem začetku, saj so treningi potekali kar na starih blazinah prvega judo kluba v Dupleku, bi težko napovedali bodoči razvoj in razcvet juda v občini Duplek. Po začetnem nezaupanju zaradi neuspešnih poizkusov prejšnjih klubov – prvi mesec so obiskovali treninge samo 4 tekmovalci – je vadba kmalu potekala še na OŠ Korena, drugi šoli v naši občini. Postavljeni so bili čvrsti in zdravi temelji za danes enega najbolj prepoznanih svetovnih športov, saj je že leta 1999 na obeh šolah redno treniralo 42 otrok, njihovo število pa je leta 2000 naraslo na 56. Priljubljenost za judo gre pripisati staršem, ki so nekoč sami trenirali v prvem klubu in prepoznali, da je judo modern šport, z vsemi njegovimi pozitivnimi lastnostmi. S sistematično vadbo se otroci postopno naučijo obvladovati samega sebe in vzpostavljati zavestno kontrolo nad svojim telesom in umom. Na ta način judo zagotavlja psihično ravnotežje in vsestranski fizični razvoj.

Junija 2000 je kazalo, da bo zaradi nesporazumov pri Braniku judo v Dupleku ponovno zamrl. Starši otrok, ki so prepoznali, da otroci s telesno aktivnostjo razvijajo telo in duha in s svojim udejstvovanjem prispevajo k razvoju celotne družbe, so v začetku julija v gostišču Valerija sklicali sestanek, na katerem je bil ustanovljen sedanji Judo klub Duplek. Poskrbeli so, da je bil klub registriran že avgusta 2000 in da se je takoj včlanil v Judo zvezo Slovenije (JZS) ter se takoj podali na delo za pridobitev sponzorjev in osnovnih finančnih sredstev. Tako starši kot simpatizerji kluba so pomagali pri prevozih na tekmovanja ter organizaciji tekmovanj in drugih aktivnostih kluba. Večina je v klubu aktivna še danes. Klub je tako finančno kot tudi z dodelitvijo zadostnih terminov za treninge v telovadnicah obeh šol podprla Občina Duplek.

JUDO KLUB DUPELEK DANES

Judo klub Duplek danes šteje nekoliko manj kot 100 članov od 6 do 55 let, treningi pa potekajo v štirih skupinah. Že ob ustanovitvi so si trenerji zadali nalogo vzgojiti mlade v uspešne tekmovalce v kadetski, in kasneje tudi mladinski in članski konkurenci. Dokazali so, da je njihov optimizem utemeljen, saj so tekmovalci zelo uspešni.

USPEHI

Decembra 2000 so v Dupleku organizirali prvo tekmo – medobčinsko prvenstvo ŠŠD OŠ, na katerem je primat prevzela OŠ Duplek. Naša šola je še danes med najuspešnejšimi šolami na mariborskem območju.

Izboljšane možnosti za treninge tekmovalcev so omogočile nove blazine in prostor v domu krajanov (»Baraki«). Kvalitetno delo je takoj obrodilo sadove, saj so tekmovalci že konec januarja 2001 v konkurenci 29 klubov iz Slovenije, Hrvaške in Madžarske osvojili ekipno 1. mesto na turnirju v Lendavi.

Z nastopi na turnirjih v tujini so si pridobili številne prijatelje, klubske uspehe pa so začeli polniti s priznanji za ekipne uspehe, dosežene doma in v tujini. Konec junija 2001 so v okviru Dupleškega tedna organizirali prvi mednarodni turnir v judu, 1. pokal Občine Duplek, ki je 2005 postal tudi uradni turnir za slovenski pokal v judu za starostno kategorijo kadetinj in kadetov.

TAJDA KETIŠ

Najuspešnejša judoistka, ki je nizala najodmevnejše uspehe je bila Tajda Ketiš, večkratna športnica leta občine Duplek. Na številnih turnirjih doma in v tujini je dosegala visoke uvrstitve. Leta 2005 je osvojila fantastično 3. mesto in s tem bronasto medaljo na kadetskem evropskem prvenstvu. To je bil rezultat, ki je najboljšo dupleško tekmovalko popeljal na olimpijado mladih v Italiji. Tajda je premagala vse nasprotnice in osvojila prvo zlato medaljo za Slovenijo na tem tekmovanju in dosegla svoj največji uspeh, prav tako pa je to največji uspeh za Judo klub Duplek. Uvrstila se je v mladinsko reprezentanco in nastopila na mladinskem evropskem prvenstvu. Zaradi vseh Tajdinih uspehov jo je Olimpijski komite Slovenije izbral za nosilko olimpijskega ognja pod zastavo Slovenije na zimskih olimpijskih igrah v Torinu.

KRISTINA VRŠIČ

Visoke uvrstitve in odličja je nanizala tudi Kristina Vršič, še danes dejavna trenerka Judo kluba Duplek. Trenirati je začela že v prvem razredu osnovne šole in kaj hitro se je udeležila tudi tekmovanj. Pohvali se lahko z nazivom evropske mladinske prvakinje leta 2008 in evropske veteranske prvakinje. Med svoje največje dosežke šteje, da je postala trenerka juda in lahko svoje znanje borilnih veščin prenaša na podmladek.

ZAKLJUČEK

Ugotovile smo, da je judo veliko več kot samo borilna veščina. Jigoro Kano, ustanovitelj modernega juda, je dejal: "Judo predstavlja način, s pomočjo katerega lahko učinkovito uporabimo fizično in psihično moč. Judo krepi vaše telo in duha, pomaga vam, da njegove principe sprejmete za svoje. Na ta način se izpopolnujete in postajate vzoren član skupnosti." Naša predvidevanja, da je judo predvsem moški šport lahko z odličnimi rezultati najuspešnejših judoistk v občini Duplek ovržemo. Glede na zagnanost in motivacijo tekmovalcev, ciljev trenerjev ter podporo simpatizerjev juda, se za prihodnost Judo kluba Duplek ne bojimo.

USTNI VIR

- Kristina Vršič, 32 let, Sp. Duplek, 24. 9. 2023.

PISNI VIR:

- Zbornik, V ogledalu časa, Marjan Toš, Občina Duplek, 2006

* Sonila Gashi, Eva Pišek, Lana Plazar, 8. razred, OŠ Duplek, mentorica Nuša Vtič Čuček

ZGODOVINA ŠPORTA IN ŠPORTNA DRUŠTVA V OBČINI STARŠE

Matic Jamšek, Vita Hribernik, Stella Šmigoc*

Na območju današnje občine Starše ima šport dolgo tradicijo. Med obema svetovnjima vojnama je tu delovalo telovadno društvo Orel, ki je bilo leta 1929 prepovedano. Društvo je ponovno zaživelo 1935. Med krajanje je bilo cenjeno, ker je krepilo narodno zavest, telesno kulturo in duhovne vrednote. Nemški okupator je leta 1941 prepovedal delovanje društva in to je pomenilo konec delovanja društva.

Mejniki v razvoju športa je bila ustanovitev športnega društva DTV Partizan Starše. Ukvarjali so se z različnimi športnimi panogami. V vseh vaseh je prevladalo zanimanje za nogomet. Tako so po vaseh ustanovili svoja športna društva. Na začetku so bila društva DTV Partizan Starše, Zlatoličje, Marjeta, Brunšvik. Kasneje so se preimenovala v športna društva. Pridružilo se jim je tudi športno društvo Rošnja – Loka. Vsa športna društva so bila ustanovljena med leti 1972 do leta 1983. V vseh društvih je bil glavna športna panoga nogomet. Le v ŠD Prepolje so imeli poleg nogometa še kegljanje. V Staršah so imeli ob ustanovitvi kar pet različnih športnih panog. Poleg nogometa še košarko, rokomet, judo in kegljanje.

Podrobneje bomo predstavili športno društvo Starše in športno panogo v društvu.

NOGOMET V STARŠAH

Zapisi kažejo da se je nogomet v Staršah igral že pred letom 1960. Razcvet se je začel po letu 1970. Takrat so se krajanje začeli množično ukvarjati s športom. DTV PARTIZAN STARŠE se je ustanovila 1974. Takrat je članska ekipa igrala v B ligi. Ustanovili so tudi mladinsko ekipo. Tekmovali so v tedanji nogometni ligi Maribor. Do leta 1986 je bila članska ekipa v samem vrhu B lige NL Maribor.

Leta 1981 in v letu 1982 so pričeli z obnovitvijo nogometnega igrišča ter z izgradnjo objekta s slačilnicami, klubsko sobo, sanitarijami in vsemi pripadajočimi prostori. Krajanje in člani društva so veliko svojega časa namenili prostovoljnemu delu pri izgradnji športnega objekta.

PREIMENOVANJE IN NADALJNI USPEHI

V devetdesetih letih so se preimenovali v ŠD STARŠE. Bili so tudi zelo uspešni, saj se jim je uspelo uvrstiti v 3. SNL-vzhod. Uspešne so bile tudi mlajše selekcije, ki so se uspešno dokazovale v svojih rangih. Leta 2000 je članska ekipa izpadla iz 3. SNL. Prav tako je iz 2. slovenske lige izpadla tudi mladinska ekipa.

Leta 2004 so praznovali smo 30 let športnega društva Starše in 40 let igranja nogometa v Staršah. Ponosni so, da iz njihovih vrst prihajajo igralci, ki so nogometno pot začeli ali so se kalili v njihovem klubu in uspešno zastopajo barve klubov.

SODOBNI ŠPORTNI PARK IN TRADICIONALNI TURNIR

Maja 2022 so svečano otvorili sodoben športni park. Občani so se ga razveselili. Kljub slabšemu vremenu se je na tribunah in pod njimi zbralo precejšnje število obiskovalcev, predvsem pa veliko športnih navdušencev. Objekt je oddaljen približno 50 metrov od osnovne šole Starše in je ena od pomembnejših naložb tako za krepitev šolskega kot amaterskega športa. Športno društvo Starše že 37. leto zapored organizira tradicionalni turnir v spomin na preminulega člana društva, ki nosi naslov spominski turnir Mirko Dobnik. Na turnir zmeraj povabijo vse ekipe iz občine in okoliša, potem pa tudi ostale. Letos je tekmovalo šest ekip v dveh skupinah. Pomerili so se v sredo in četrtek, 2. in 3. avgusta 2023. V soboto je sledil finale. Pri organizaciji turnirja so dobro sodelovali z občino. Prišlo je veliko gledalcev.

PISNI VIR:

Aleš Tihec, Zgodovina športa na območju občine Starše. Zbornik občine Starše. Starše skozi čas. Sašo Radovanovič. Ostroga d.o.o., Maribor, Starše 2010. Stran 359 – 372.

Matija Stepišnik. Športno društvo Starše 30 let. Zbornik ob obletnici. Športno društvo Starše, Starše 2004

SPLETNI VIRI:

<http://www.sd-starse.si/zgodovina.php> (19. 9. 2023)

<https://tednik.svet24.si/druzba/28325-starse-svecano-odprtje-sportnega-parka> (19. 9. 2023)

*Matic Jamšek, Vita Hribernik, Stella Šmigoc, 5. razred, OŠ Starše, mentorica Janja Snežič

NOGOMETNI KLUB DUPELEK

Alisa Lendero, Ema Ljubič, Elena Žugman*

Nogomet je najbolj popularen šport na svetu, ki se igra že več kot 100 let. Tudi v Dupleku je nogomet zelo razširjen šport. Igrajo ga ljudje različnih starosti. Igranje nogometa v Dupleku je tradicija. Iz nogometne sekcije se je razvil Nogometni klub Duplek. Zanimanje za igranje nogometa je bilo takšno, da je nastala potreba po povezovanju. Zato je bilo ustanovljeno društvo za telesno vzgojo DTV Partizan. Le-to je združevalo več sekcij: šahovska, nogometna, atletika, kegljanje,.... Najbolj aktivna je bila nogometna sekcija, nekaj časa je imela člansko, mladinsko in pionirsko moštvo. Leta 1998 se je DTV Partizan preimenoval v Športno rekreativno društvo Duplek.

NK DUPELEK V OBDRAVSKI LIGI

Začetki NK Duplek segajo v zgodnja petdeseta leta prejšnjega tisočletja. Po ustnih informacijah se je v naših krajih nogomet najprej igral v Zg. Dupleku, nato pa razširil na bližnje vasi: Sp. Duplek, Dvorjane in Vurberk. Iz travnikov so nastajala igrišča, dovolj dobra, da so omogočala tekme med vasmi ter bližnjo in daljno okolico na Dravskem polju. Prvo in takrat najbolj znano igrišče so naredili v Spodnjem Dupleku ob »Baraki«, ki je bilo vedno bolj obiskano.

Od 1964 do 1966 je članska ekipa NK Duplek z vodstvom trenerja Janka Simoniča in s takratnimi igralci osvojila mladinski pokal in pokal zveze borcev. Do leta 1967 so bili odigrani različni nogometni turnirji. Jeseni 1967 je bila ustanovljena Obdravska nogometna liga, ki je od leta 1973 vključevala ekipe z obeh bregov Drave. Ligo je organizirala mladinska aktiva Vurberk, vodila pa sta jo Janez in Konrad Toplak. V Obdravski ligi so tekmoval naslednje nogometne ekipe: Sp. Duplek, Zg. Duplek, Sveti Martin iz Dvorjan, Polet Vurberk, Dogoše, Prvomajska iz Maribora, Grajena, Miklavž, Starše, Brunšvik, Marjeta, Srednja Drava Zlatoličje in Malečnik. Tekmovanje je potekalo v jesenskem in spomladanskem delu. Posebno zanimivi so bili derbiji med Malečnikom in Spodnjim Duplekom, saj se je na tekmah zbralo tudi do 500 gledalcev. Zmagovalci Obdravske lige so bili Spodnji Duplek, Malečnik in Starše. Nastopali so tudi v pokalnem tekmovanju, ki je verjetno ena najzanimivejših tekem. Na igrišču v Spodnjem Dupleku je bila tista proti Športnemu društvu Branik iz Maribora. To je bil pravi nogometni praznik v Dupleku. Leta 1973 je ob odhodu nekaterih ekip v ligaška tekmovanja na žalost Obdravska liga razpadla. Sledilo je nekaj slabih obdobjih organiziranega igranja nogometa v Dupleku.

ZAČETKI NOGOMETNE KARIERE MARTINA MAJERIČA

O tem pripoveduje g. Martin Majerič: tri sezone kluba v Dupleku ni bilo in ga je s takratnim županom Janezom Ribičem ponovno obudil - 16. junija 1997, ko je bil ustanovljen Nogometni klub občine Duplek. Gospod Martin Majerič je pripovedoval o svojih začetkih nogometne kariere. Navdušil ga je njegov starejši brat, ki je hodil s prijatelji na igrišče. Z bratom sta doma igrala med pašo živine, sama sta si naredila gole. Igrišče je bilo samo v Zgornjem in Spodnjem Dupleku. Takrat je ugotovil, da ga nogomet precej privlači in se je s 14 leti vključil v člansko ekipo v Zgornjem Dupleku. S 16 leti se je priključil k NK Maribor, kjer je odigral eno člansko tekmo, a se je hudo poškodoval in svojo kariero kot igralec zaključil. Kasneje pa je pridobil licenco in nadaljeval kot trener za najmlajše člane. Z njegovo pomočjo je NK Duplek osem let zaporedno zmagoval v drugi ligi MNZ Maribor. Podpiral je igro na velikem in neurejenem terenu, to je pomagalo pri kondiciji igralcev. Uspeh so dokazali leta 2001, ko so na tekmi premagali državne prvake Maribor in s tem dobili naziv najboljše ekipe v Sloveniji.

OPREMA NEKOČ

Na začetku so si gole izdelali sami iz materialov, ki so jih imeli v svoji okolici. Gospod Majerič nam je zaupal, kako sta si on in njegov brat sama doma izdelala gole. Bili so zelo preprosto in skromno narejeni, navadno iz lesa bukve. Žoge niso bile izdelane iz gume, temveč iz prašičjega mehurja.

Če so želeli igrati po ekipah, so seveda potrebovali nekaj, kar jih je ločevalo, to pa so po navadi bile enobarvne majice, ki so jih prinesli sami. Trener jim je z likalnikom prilepil številke na hrbtno stran majice. Hlače pa, če se je dalo, so kupili enake za vse igralce. V večjih klubih, kot je NK Maribor, so kopačke seveda obstajale, ampak pri nas so se dolgo uporabljale navadne teniske. Vratarjeve rokavice se takrat še niso uporabljale.

RAZVOJ ŠPORTNE INFRASTRUKTURE

Ob ustanovitvi NK Duplek je vodstvo kluba imelo težko nalogo, saj so morali urediti športno infrastrukturo. Ob Korenski cesti v Sp. Dupleku so naredili veliko nogometno igrišče s spremljevalnimi objekti, klubske prostore, dve slačilnici, prhe in sanitarije. S tem so zadostili osnovne kriterije za tekme.

G. Martin Majerič se spominja, da so leta 2002 opravili veliko dela za športno infrastrukturo, posebno so ponosni na namakalni sistem, ki omogoča zalivanje travnatega igrišča v sušnih obdobjih. Za nadaljnji razvoj nogometa v Dupleku je bilo nujno potrebno pomožno igrišče - zgradili so ga leta 2005. Uredili so tudi razsvetljavo igrišč, da so lahko treningi, predvsem članske in mladinske ekipe, mogoči tudi v večernih in nočnih urah.

NK DUPEK DANES

To je najštevilčnejše društvo v občini Duplek. V klubu trenira 90 otrok. Ima različne starostne selekcije: U-7, U-9, U-13, U-15, U-17, U-19. Od selekcije U-15 se igra »pravi nogomet« na velikem igrišču in se uvršča na lestvice. Mlajši člani še nimajo lestvice. Selekcija člani NK Duplek igra v 2. članski ligi Medobčinske nogometne zveze Maribor. Trenutno se nahaja v sredini lestvice. Od leta 2020 pa je v Dupleku prisoten dvoranski nogomet. Člani ga igrajo v 1. slovenski ligi. Vedno bolj pa se v igranje nogometa vključujejo dekleta. Iz OŠ Duplek igrata nogomet Lana in Špela Novoselec, ki sta zelo obetavni nogometašici. Bili sta vpoklicani v državno reprezentanco U-15.

MEMORIAL/SPOMINSKA TEKMA

Vsako leto je v času občinskega praznika odigrana tekma za memorial umrlih nogometašev Franca Partljiča, Ivana Bračka in Denisa Jurgca. To je pomemben dogodek, ki združuje preteklost in sedanjost nogometnega kluba Duplek.

IZZIVI IN PROBLEMI V NOGOMETU DANES

Največja težava, ki se pojavlja danes, je seveda denar. Našemu klubu precej pomagajo z denarnimi prispevki sponzorji. Denar pa je tudi zelo spremenil in izkrivil šport kot celoto. Martin Majerič je izpostavil, da je problem tudi v menjavanju trenerjev, ekip, postavitev, ni stalnosti. Ker se trenerji preveč hitro menjavajo, ne spoznajo dovolj svojih igralcev, njihovih sposobnosti. Posledica tega je pomanjkanje truda in borbenosti na igrišču, saj se igralci izogibajo napornemu delu. Kljub tem težavam pa nogomet v občini Duplek ostaja zelo priljubljen in razširjen šport.

PISNI VIRI:

V ogledalu časa: zbornik občine Duplek, odgovorni urednik Marjan Toš, Duplek: Občina, 2006, str. 492–494, 517–520;

SPLETNI VIRI:

<https://www.nkduplek.com/klub/zgodovina-kluba/>

https://www.facebook.com/nogometniklubduplek/?locale=sl_SI

USTNI VIR:

- Martin Majerič, član nadzornega odbora NK Duplek, vzdrževalec nogometnih igrišč, 67 let, Spodnji Duplek, 19.9.2023
- Uroš Krašna, podpredsednik NK Duplek, 48 let, Spodnji Duplek, 23. 9. 2023

*Alisa Lendero, Ema Ljubič, Elena Žugman, 8. razred, OŠ Duplek, mentorica Marjetka Bezjak

NOGOMETNI KLUB MARIBOR

Taja Kočijaž, Eva Markuž*

Zanima naju nogomet, predvsem, kako se je vijolični klub NK Maribor razvijal in njegove posebnosti. Zastavili sva si vprašanje, zakaj je bil klub NK Maribor sploh ustanovljen. Ugotovili sva, da je temu botrovala afera imenovana »driska«. Pred tekmo s Karlovcem je nekdo podkupil natararja v hotelu Orel, da igralcem Karlovca doda v hrano odvajalo. Namesto trdnega spanca pred tekmo, so igralci preživeli noč v toaletnih prostorih. Zaradi tega so klubu Branik prepovedali nastopati, vendar je želja po tekmovanju privedla do ustanovitve novega kluba. Tako se je rodil NK Maribor. Resnici na ljubo, pa tudi v Karlovcu na tekmi pred tem dogodkom, nogometašem Branika ni bilo lahko. Pred hotelom, kjer so bili nastanjeni, so vso noč izvajali hrup in tako so člane Branika motili pri spanju. Morda je afera »driska« bila samo maščevanje.

Začetek kluba sega v leto 1960. Že v prvi tekmovalni sezoni je klub dal vedeti, da bo dober. Takoj se je uspel prebiti v vrh slovenskega nogometa in zasesti prvo mesto.

Člani prvega moštva so imeli spoznavni trening na stadionu ob Tržaški cesti. Sledili so kondicijski treningi in uvodne priprave na tekme. Na blatnem igrišču so igralci Maribora dali vse od sebe in zmagali proti Kovinarju z 2:1. Takrat so imeli še zeleno-modre drese.

Beograjčan Andrija Pflander je bil trener, ki je moštvo popeljal do prvega mesta v slovenskem prvenstvu in kvalifikaciji za drugo zvezno ligo. Zaradi bolezni ga je zamenjal Zagrebčan Vladimir Šimunić. Z nogometaši, ki seveda takrat niso bili profesionalci, je delal na moči in kondiciji. Očitno so imeli igralci dovolj kondicije, da so v odločilni ligaški tekmi suvereno premagali Ljubljano s 4:0 in si priigrali možnost, da se preko kvalifikacij prebijejo v drugo zvezno ligo. V prvem krogu kvalifikacij so se pomerili z ekipo Mladosti iz Zagreba, dve zmagi pa sta prinesli napredovanje. Klub je napredoval in pristal v prvi zvezni jugoslovanski ligi.

Na prvo prvoligaško sezono so se Mariborčani dobro pripravili. Prvo prvoligaško tekmo v zgodovini kluba je NK Maribor odigral 20. avgusta 1967 v Skopju proti Vardarju. Najboljši rezultat v petletni zgodovini igranja v prvi zvezni ligi pa so dosegli v sezoni 1969/70. Potem ko so v zadnjem krogu sredi Zagreba senzacionalno premagali Dinamo kar s 3:1, so na koncu prvenstva zasedli deseto mesto. Nato so izpadli iz prve zvezne lige.

Klub je doživljal vzpone in padce. Po letu 1991 in nastanku nove države Slovenije so se nogometne karte seveda premešale. Maribor je igral v državni ligi, za slovo od medrepubliške lige pa je premagal še Zadar, seveda pred razpadom države. Nato se je ekipa kalila na evropskih frontah in ob koncu poletja 1999 dosegla doslej največji uspeh slovenskega klubskega nogometa. Maribor je tekmoval v Ligi prvakov.

Vijoličasti so še naprej dominirali v državnem prvenstvu in v letu 2000 osvojili naslov državnih prvakov z rekordno prednostjo. Najbolj obiskane, predvsem zaradi strasti navijačev, so seveda tekme z ljubljansko Olimpijo. Da je vijolična barva lahko nevarna, smo spoznali tudi na naši šoli. Pred leti so bili devetošolci na zaključni ekskurziji v Kopru. Po kopanju na kopaljšču se je naš učenec preoblekel v vijolično majico NK Maribor. Napadel ga je okajeni navijač Olimpije, saj je bila tisti dan tekma v Kopru. Učitelji tega niso vedeli. Pri obisku Ljubljane nam ravno zaradi tega ne dovolijo nositi vijoličnih majic kluba. Da imajo prav, je spoznal naš nekdanji učenec, ki ga je navijač Olimpije popraskal in raztrgal majico. K sreči ni bilo hujših posledic, učencu pa so na šoli priskrbeli novo majico, ki mu jo je prinesel funkcionar NK Maribor.

Na domačem terenu danes »vijolice« igrajo na prenovljenem stadionu Ljudski vrt.

Ker sva podatke za najino nalogo črpali samo iz internetnih virov, sva se pogovorili še s članico družine Binkovski. Kar dva igralca iz te družine sta bila člana moštva v zlatem času kluba. Oče Boris in sin Peter. Hčerka Blanka je že kot dojenčica v otroškem vozičku bila prisotna na tekmah v Ljudskem vrtu. Njena mama ji je povedala, da je bila na vseh tekmah in je ob vsakem zadetku očeta ali kateregakoli igralca vijoličnih, jokala, saj je bilo zelo hrupno.

Njen oče Boris Binkovski je bil pomemben del ekipe NK Maribor. Tekmo proti Proleteru je odigral izjemno in se tako z golom zapisal v srca Mariborčanov. Stari Mariborčani še danes govorijo o njegovem голу, ki ga je »zabil pod prečko«. Ker vsi navijači niso dobili vstopnic, so viseli na bližnjih drevesih in reklamnih lesenih tablah ter na ograji, saj je bil stadion nabito poln. To je bila prva finalna kvalifikacijska tekma za vstop v prvo ligo. Boris Binkovski je za svoj klub dosegel 30 golov.

Brat Peter je bil prav tako odličen nogometaš in je bil del ekipe, ki je osvojila prvi slovenski pokal v novi mladi državi. Ljudski vrt je bil v tistem času gostitelj zvezdniških klubov, kot sta Atletico Madrid in Borussia Dortmund.

Čeprav sva vedeli, da je zgodovina kluba bogata, so naju mnogi podatki presenetili. Navijava za dobre rezultate na tekmah, ne podpirava pa nasilja navijačev. Ugotovili sva, da je nogomet v Mariboru zelo priljubljen in veliko učencev iz naše šole navdušeno trenira pri različnih klubih. Biti član kluba vijoličastih pa je želja vseh.

SPLETNI VIRI:

- <https://nkmaribor.com/> 22.9.2023
- https://sl.m.wikipedia.org/wiki/Nogometni_klub_Maribor - 22.9.2023
- <https://siol.net/sportal/nogomet/mariborcani-bodo-spet-segli-globoko-v-zep-614537> 23.9.2023
- <https://www.nogomania.com/Novica/NK-Maribor-je-posledica-afere-driska> 25.9.2023

USTNI VIR:

- Blanka Kvas, hčerka in sestra nogometašev Borisa in Petra Binkovskega, 21. 9. 2023

*Taja Kočijaž, Eva Markuž, 9. razred, OŠ Draga Kobala Maribor, mentorica Marjetka Berlič

NOVA KBM BRANIK ODBOJKA

Eva Krajnc, Lija Zemljič, Vitja Kit*

ZAČETKI

William G. Morgan je izumil odbojko. Prvotno je igro poimenoval "mintonette", vendar tega imena ni obdržal prav dolgo. William G. Morgan je bil učitelj, ki je odbojko ustvaril kot zahtevno in edinstveno igro za svoje učence. Žogo za odbojko je ustvaril, ker je potreboval nekaj večjega od teniške žoge, a lažjega od košarkarske. Idejo o mreži je dobil iz tenisa. (<https://www.volleyball1on1.com/william-g-morgan-the-inventor-of-volleyball/>)

9. februarja 1895 je bila odigrana prva odbojkarska tekma. Igra je bila odigrana v Holyoku v Massachusettsu na lokalni YMCA, kjer je deloval njen izumitelj in hkrati športni direktor YMCA. Leta 1912 je naenkrat igralo šest igralcev. Ta številka je še danes enaka. Leta 1916 se je število točk spremenilo z 21 na 15. (<http://www.volleyballadvisors.com/history-of-volleyball.html>)

V Evropo so odbojko prinesli ameriški vojaki med prvo svetovno vojno. Najprej so jo igrali v Franciji in Italiji, a se je kmalu razširila in postala nadvse priljubljena predvsem na Češkoslovaškem, Poljskem in v Sovjetski zvezi. Na naša tla so jo leta 1918 prinesli Francozi. (<https://www.zmagovalni-servis.si/clanek/o-odbojki---zgodovina-odbojke.html>)

POTEK IGRE

Žoga je narejena iz usnja z mehurjem. Ekipo odbojke na parketu sestavlja 6 igralcev. Igralci v vsaki ekipi si prizadevajo udariti žogo čez mrežo z rokami, čeprav je dovoljeno uporabiti katerikoli del telesa za udarjanje žoge. Igralci imajo vsak svojo pozicijo, ki je fiksna, razen če se trener drugače odloči. Uporablja se točkovanje zbirališč. Zmagovalec vsakega relija, ne glede na to, katera ekipa je servirala, doseže točko. Servisi so lahko izvedeni od koderkoli za končno črto in jih igralec lahko udari pod ali nad roko s katerikoli delom dlani, pestjo ali roko. Servisni red je treba vzdrževati skozi celotno serijo. Servis se ne sme dotakniti igralca iz iste ekipe in igralci nasprotniku ne smejo zakriti pogleda na servis. Server nadaljuje s servisom dokler ekipa, ki servira, ne izgubi točke. Ekipa lahko žogo udari trikrat, da jo vrne, vendar noben igralec ne sme udariti žoge dvakrat zapored, tudi če zadene en del njegovega telesa in se nato odbije v drugega. Ekipa doseže točko, če žoga zadene nasprotnikovo polje. Udarci so lahko blokirani preden prečkajo mrežo, dokler se 'bloker' ne dotakne mreže. Vsaka tekma se igra na tri dobljene nize. Za zmago v nizu mora ekipa imeti dve točki prednosti pred nasprotnikom. Tekma se nadaljuje za nedoločen čas, dokler temu ni tako. Prvi 4-je nizi se igrajo do 25 točk, peti pa po potrebi še do 15 točk. (http://www2.arnes.si/~snose/index_datoteke/Odbojka_Potek_Igre.htm in <https://www.g-sport.si/blog/vse-o-pravilih-in-nacinu-igranja-odbojke-in-odbojke-na-mivki>)

ZGODOVINA IN ZAČETEK KLUBA

Maribor ima dolgoletno in bogato športno preteklost, ki je prepletena tudi s številnimi vrhunskimi dosežki v različnih športnih panogah. Prvi v štajerski regiji so odbojko začeli igrati v telovadnici Sokola Matica. Za nadaljnji razvoj odbojke je pomembno gostovanje češkoslovaškega kluba Sokola Kromeriza leta 1930. Po 2. svetovni vojni, ko se je 1. SSK Maribor preimenoval v SŠD Polet, je bila ženska odbojka zelo uspešna. Po osvojitvi drugega naslova državnih prvakinj leta 1953 so se nekatere odbojkarice poslovile od športa, dokler ni leta 1986 ženska odbojkarska ekipa razpadla. Na srečo je ta 'kriza' trajala le 2 leti in je jeseni leta 1970 spet bila ustanovljena ženska vrsta. V samostojni Sloveniji je mariborska ženska odbojkarska ekipa osvojila kar 13 naslovov državnih prvakinj in se štirinajstkrat ovenčala z naslovom pokalnih prvakinj. (<https://www.branik-nkbm.si/zgodovina/>)

DOSEŽKI SKOZI LETA

Jugoslovansko odbojkarsko prvenstvo:

4 naslovi prvakinj: 1946, 1953, 1985, 1986

Slovenska državna liga:

16 naslovov prvakinj: 1992, 1993, 1996, 1998, 1999, 2000, 2001, 2002, 2009, 2011, 2012, 2013, 2014, 2017, 2018, 2019

Slovenski pokal:

17 naslovov prvakinj: 1992, 1993, 1994, 1996, 1998, 1999, 2000, 2001, 2002, 2003, 2010, 2011, 2012, 2015, 2016, 2017, 2018 (<https://www.branik-nkbm.si/zgodovina/>)

3.2 Ime kluba skozi zgodovino (v samostojni Sloveniji)

1991/1994 Paloma Branik
1995/2000 Infond Branik
2000/ Nova KBM Branik
(<https://www.branik-nkbm.si/zgodovina/>)

LOKACIJE TELOVADNIC

Hotel Draš: 4 telovadnice, dvorana za fitness in zadaj še malo nogometno igrišče.
Telovadnica Lukna: obsega eno veliko dvorano, ki jo ločujeta 2 različni zavesi, Lukna ima še stransko telovadnico, imenovano "Mala Lukna" in ima samo eno igrišče; največ jo uporabljajo košarkarji.
OŠ Franceta Prešerna: ima eno veliko telovadnico in eno manjšo, ki jo uporabljajo za treninge.

SPONZORJI

Glavni sponzor: Nova KBM
Zavarovalnica Sava, S. Oliver, Rožmarin, Draš, Adecco, M2, Sportivo, Plinarna Maribor, Avto Jarc, Energetika Maribor, Pošta Slovenije, KOMPAS, PROTEINI.SI, Varuh Zdravja, REIT, VALINA, VEČER, Radio City, SK SPORTKLUB.

ODBOJKARICE KLUBA NOVA KBM BRANIK

Lorena (Lola) Lorberk Fijok: je igralka, ki je v klubu od leta 2018 na poziciji sprejemalke. Letos je prestopila v klub v AO Thrias, Grčija.
Eva Pogačar: je stara 23 let, v klubu je bila od 2021-2023, v klubu je igrala kot podajalka, trenutno pa igra v nemškem klubu Suhl Lotto.
Iza Mlakar: je stara 27 let in v klubu igra že od leta 2015 kot korektor, 2015 pa je bila tudi v ženski reprezentanci na evropskem prvenstvu.
Ela Likovnik: dokler ni zanosila je igrala v klubu od 2014 pa vse do 2022 kot srednja blokerka, in je zdaj v klubu samo še kot trenerka, ki uči najmlajše ekipe.
Urška Cikač: je igralka, ki je stara komaj 19 let in pri članicah že od 2019; igra v poziciji libera in je pogosto v prvi postavi, do zdaj pa še ni menjala kluba. (<https://women.volleybox.net/>)

TRENERJI

Dejan Pušnik – trener vseh vrst skupin
Bruno Najdič – trener članic
Miha Ekart – pomočnik trenerja članic in trener kadetinj
Urban Hafner – trener vseh vrst skupin

INTERVJU

Urban Hafner

Zakaj ste se odločil za odbojko?

Ker sem to treniral že od otroštva.

Kaj naredi dobrega športnika?

Mislím, da se to že vidi, če bo kdo kdaj res dober športnik. Moraš pa biti res zbran in vedeti, da te to zanima, moraš bit tekmovalen in ne sme te bit strah, ko igraš.

Kako dolgo ste trenirali, preden ste postali trener?

Treniral sem že od osmih let, kar pa pomeni da treniram 14 let. Trener sem prvo leto.

Pia Bratkovič

Zakaj ste se odločili za odbojko?

Ker je moj najljubši šport odbojka.

Kaj naredi dobrega športnika?

Mislím, da moraš imeti pogum, pa da si res tekmovalen, da si zbran in da res uživaš v tem, kar delaš.

Kako dolgo ste trenirali, preden ste postali trenerka?

Trenirala sem že od enajstega leta, trenutno sem trenerka že štiri leta.

SPLETNI VIRI:

- <https://www.volleyball1on1.com/william-g-morgan-the-inventor-of-volleyball/> (23. 9. 2023)
- <http://www.volleyballadvisors.com/history-of-volleyball.html> (23.9.2023)
- <https://www.zmagovalni-servis.si/clanek/o-odbojki---zgodovina-odbojke.html> (15. 9. 2023)
- http://www2.arnes.si/~snose/index_datoteke/Odbojka_Potek_Igre.htm (15. 9. 2023)
- <https://www.g-sport.si/blog/vse-o-pravilih-in-nacinu-igranja-odbojke-in-odbojke-na-mivki> (20. 9. 2023)
- <https://www.branik-nkbm.si/zgodovina/> (25. 9. 2023)
- <https://women.volleybox.net/> (23. 9. 2023)

* Eva Krajnc, Lija Zemljič, Vitja Kit, 9. razred, OŠ Tabor I Maribor, mentorica Simona Klinger

PLAVALNI KLUB BRANIK

Tinkara Strmecki, Doroteja Dominko, Lana Caf*

UVOD

Plavanje je zahteven šport in zelo razširjen šport. Plavanje je tudi zelo pomemben šport za splošno zdravje in za oblikovanje samopodobe. (<https://plavanje.net/>)

PLAVANJE KOT ŠPORT

Plavanje je samostojni ali ekipni šport, ki zahteva uporabo celotnega telesa za premikanje skozi vodo. Šport poteka v bazenih ali na odprtih vodah kot v morju, rekah ali v jezeru. Tekmovalno plavanje je eden najbolj priljubljenih olimpijskih športov, z raznolikimi tekmovanji na razdaljah v delfinu, hrbtnem plavanju, prsnem plavanju, prostem slogu in mešanem slogu. Poleg teh posameznih tekmovanj štirje plavalci lahko sodelujejo v prosti ali mešani štafeti. V mešani štafeti so štirje plavalci, ki bodo plavali vsak v svoji vrsti, plavali pa bodo v hrbtno, prsno, delfin in prosti slog. Plavanje vsakega sloga zahteva vrsto posebnih tehnik in na tekmovanju obstajajo različna pravila glede sprejemljive oblike za vsak posamezen udarec. Obstajajo tudi predpisi, katere vrste kopalk, kap, nakita in trakov za poškodbe so dovoljene na tekmovanjih. Čeprav lahko tekmovalni plavalci zaradi športa utrpijo več poškodb, kot je tendinitis v ramenih ali kolenih, je s tem športom povezanih tudi več koristi za zdravje ljudi. (<https://www.sport-maribor.si/rekreacija/plavanje/>)

PLAVALNI KLUB BRANIK

Plavalni klub ima sedež na Koroški cesti 33, v Mariboru. Predsednik kluba je Andrej Cigit. Klub je najbolj znan po svojih barvah, to sta bela in rdeča ter po klubskem grbu, ki je v podobi kita. (<https://www.bizi.si/PLAVALNI-KLUB-BRANIK-MARIBOR/>)

ZGODOVINA

Vse se je začelo, ko je leta 1945 na kopališču Mariborski otok večja skupina mladih deklet pod vodstvom trenerja Milovana Mihorka, pričela z načrtnimi treningi, nato je mariborski plavalni šport še bolj zaživel. Plavalni klub je imel leta 1953 kar 178 aktivnih članov in članic. Plavalci Branika so v slovenskem prvenstvu nastopali v prvi in tretji ligi. V naslednjih letih je bil plavalni klub bolj ali manj neuspešen. Leta 1957-58 je dejavnost plavalnega kluba usahnila zaradi pomanjkanja bazenov, razmere za plavalni šport so se občutno izboljšale šele z izgradnjo zimskega kopališča Pristan in letnega kopališča TAM. Takrat je Branik ekipno, na letnem pokalu Plavalne Zveze Slovenije, osvojil peto, na ekipnem zimskem pokalu pa osmo mesto. Leta 1982 je predsedniške posle prevzel Tone Božič, takrat je delo postalo še načrtnejše. Ob Božiču so v vodstvu kluba sodelovali še Peter Grujič, Cilka in Božo Šušteršič, Leon Kremžar, Tone Brodnik, Vili Brglez, Mišo Živanovič, Albin Šuen, Ivo Koprivšek, Aleš Mrdavšič, Peter Sušnik in drugi. Od takrat dalje je delo plavalnega kluba samo napredovalo. (<https://www.plavalniklub-branik.si/>)

ZDODOVINSKI TRAK NAJBOLJŠIH DOSEŽKOV

Plavalni klub je znan tudi po tem, da je vedno dosegal zelo dobre rezultate. Nekaj najboljših dosežkov vam bomo predstavile na našem »Zgodovinskem traku najboljših dosežkov«.

Leta 1985 je bilo na kopališču TAM mladinsko balkansko prvenstvo. Izkazala se je Tanja Godina, ki je zmagala na 100 m hrbtno, na 200 m hrbtno pa je bila druga. Aleksandra Kučej je bila druga na 100 m kravl in tretja na 200 m kravl, Koželj je bil drugi na 200 m delfin in tretji na polovico krajši progi, Andrej Miksič pa je osvojil bron na 100 m prsno.

Zelo velik dosežek kluba je bil leta 1992, ko sta Koželj in Godinova nastopila na Olimpijskih igrah v Barceloni, pod vodstvom Dimitrija Manceviča, ki je bil takratni trener plavalnega kluba.

Leta 1994 je bilo državno prvenstvo v Radovljici. Med prvakinje sta se vpisali Sparavčeva na 50 m kravl in Drezgičeva na 200, 400 in 800 m kravl. Blaž Medvešek je odplaval slovenska kadetska rekorda na 100 in 200 m hrbtno. Velik dosežek za plavalni klub je bil leta 1996 na Olimpijskih igrah v Atlanti, ko je PK Branik imel le Metko Sparavec. Plavala je 50 in 100 m kravl, uvrstitev v mali finale ji na žalost ni uspela.

Matjaž Pernat je še vedno aktualni slovenski rekorder v disciplini 200 m prsno. Rekord je odplaval leta 2004 na evropskem prvenstvu v Madridu. Tistega leta si je močno želel odplavati normo za OI v Atenah, kar mu žal ni uspelo.

Decembra leta 2006 se je Blaž Medvešek odločil končati kariero vrhunškega športnika. Svoja znanja in izkušnje od marca 2007 prenaša na mlade plavalce in plavalke Plavalnega kluba Branik. Dosežki so vsebovali vzpone in padce, najboljši in najbolj znani vzponi pa so potekali od začetka udeležb na tekmovanjih vse do leta 2012.

Izpustile smo en dogodek, ki se je zelo močno zapisal v zgodovino Plavalnega kluba Branik. Ta dogodek se je zgodil leta 2022, ko je Kranj gostil Zimsko odprto združeno prvenstvo Slovenije, kjer je vse navdušil Bor Vran-Benkovič. Petnajstletni up mariborskega kluba je na 200 metrov mešano podrl 26 let star mladinski državni rekord, kar je več kot četrt stoletja star rekord Petra Mankoča. (<https://www.plavalniklub-branik.si/>, <https://www.osbi.si/-bor-vran-benkovic-postavil-18-drzavnih-rekordov-v-plavanju>, <https://365.rtv slo.si/arhiv/jutranji-program/174974419>)

PROGRAMI

Šola plavanja v Mariboru nam je omogočala in nam še vedno omogoča mnoge različne aktivnosti, brez dvoma so pa najbolj priljubljene:

- plavalna šola,
- triatlon,
- športno plavanje,
- plavanje za odrasle. (<https://www.plavalniklub-branik.si/>)

PLAVALNA ŠOLA

Plavalna šola Plavalnega kluba Branik Maribor poteka od sredine septembra do konca šolskega leta oziroma do zaprtja kopališča Pristan. V plavalno šolo se vpisuje otroke stare 4 leta in več. Razdeljeni so na več skupin:

MORSKE ZVEZDICE: skupina otrok starih 4 leta,

RAKCI: v skupino so vključeni otroci, ki še ne znajo plavati in so starejši od 4,5 let,

MORSKI KONJIČKI: v skupino so vključeni otroci, ki izpolnjujejo zahteve prejšnjih kriterijev, oziroma delno obvladajo eno tehniko plavanja,

ŽELVICE: skupina otrok, ki izpolnjujejo zahteve prejšnjih kriterijev. (<https://www.plavalniklub-branik.si/>)

TRENINGI PLAVANJA

Treningi plavalne šole v Mariboru na Podravskem se izvajajo v sodobnih in prostornih bazenih, ki so redno vzdrževani, preizkušeni in zagotavljajo dobro rekreacijo in hkrati varnost obiskovalcev. Izvajajo samostojne ali skupinske treninge, nudijo pomoč pri pripravah za tekmovanja, posebej pa se posvetijo tudi najmlajšim in najstarejšim, ki si želijo naučiti osnov plavanja.

Pri učenju plavanja in organizaciji ur plavalne šole pa delajo tudi na psihologiji športa. Trudijo se krepiti telo in um plavalcev, hkrati pa ustvariti dobro samopodobo in samozavest, ki sta ključni pri sooblikovanju osebnosti. (<https://www.plavalniklub-branik.si/>)

TRENINGI OZIROMA DNEVI TRENINGOV VRHUNSKIH PLAVALCEV

Vrhunski plavalci imajo treninge vsak dan, toliko časa kot je primerno za zmogljivost njihovega telesa, rok, nog ter ostalih nujnih mišic. Po navadi imajo vrhunski plavalci zgodaj zjutraj treninge vsaj tri do štiri ure, po opravljenem treningu imajo zdrav obrok. Približno eno uro in pol imajo fitnes treninga, da izboljšajo moč rok in nog. Nato še en obrok, saj je zelo pomembno, da plavalci jedo zdrave in uravnotežene obroke ter da jedo sproti, tudi večkrat na dan. Po vsem tem napornem začetku dneva imajo po navadi opoldan prost, popoldne se pa spet začnejo treningi, ki trajajo štiri ure ali več. Po vsem tem zares napornem dnevu pa imajo ves popoldan ter večer prost, saj hodijo zgodaj spat, da lahko nadaljujejo naslednji dan. (<https://cist-hudo.rtv slo.si/prispevki?q=plavanje> in <https://365.rtv slo.si/oddaja/firbcologi/147477218?q=plavanje>)

ZANIMIVOSTI

Plavanje tudi dobrodejno vpliva na premagovanje stresa, doseganje boljšega počutja in še več, celo pomaga izboljšati spanje. Je šport, ki ga priporočajo vsi zdravniki in omogoča zdrav način življenja. Plavanje aktivira

večino mišic v telesu, učinkovito zmanjšuje stres, tesnobo, še posebej pa je priporočljivo za ljudi, ki delajo na odgovornih položajih. Pri plavanju poškodb praktično ni, zelo malo je obremenitev sklepov in kit, izboljšuje pa delo srca in pljuč. Je odlična vadba za vse ne glede na spol, starost in fizično omejitve. Plavanje je tudi edini šport, ki je del našega vsak dana in lahko reši življenje. (<https://www.pdmb.si/rekreacija-za-odrasle>)

INTERVJU

Opravile smo intervju s plavalcem Borom Vranom – Benkovičem, plavalcem Branika.

1. Kdaj si začel trenirati plavanje?

Plavanje sem začel trenirati, ko sem bil star nekje sedem do osem let.

2. Zakaj si se odločil ravno za plavanje?

Že ko sem bil majhen, sem se vedno rad kopal in plaval v bazenu, vedno sem zelo rad bil v vodi. To me je ravno najbolj navdihnilo pri tem.

3. December 2021 in Božičev memorial je poseben zate. Zakaj?

Takrat sem postavil nov državni rekord na 200 metrov mešano. Čas je bil 2:00 minuti.

4. Kako si se počutil, ko si izvedel, da si postavil državni rekord?

Iskreno občutek je bil neverjeten, nisem vedel, da se bo to kdaj zgodilo meni. Star sem bil 15 let. Bil sem zelo vesel, seveda pa je bila pot do tega uspeha malo naporna ... tako je pri plavanju.

SPLETNI VIRI

- <https://plavanje.net/> (12. 9. 2023)
- <https://www.sport-maribor.si/rekreacija/plavanje/> (12. 9. 2023)
- <https://www.pdmb.si/rekreacija-za-odrasle> (15. 9. 2023)
- <https://cist-hudo.rtvsl.si/prispevki?q=plavanje> (12. 9. 2023)
- <https://365.rtvsl.si/oddaja/firbcologi/147477218?q=plavanje> (20. 9. 2023)
- <https://www.osbi.si/-bor-vran-benkovic-postavil-18-drzavnih-rekordov-v-plavanju> (15. 9. 2023)
- <https://365.rtvsl.si/arhiv/jutranji-program/174974419> (20. 9. 2023)
- <https://www.bizi.si/PLAVALNI-KLUB-BRANIK-MARIBOR/> (10. 9. 2023)

*Tinkara Strmecki, Doroteja Dominko, Lana Caf, 9. razred, OŠ Tabor I Maribor, mentorica Simona Klinger

SMUČANJE

Ana Purg, Šeila Pajić, Alja Seidl, Hana Štular*

UVOD

V svojem referatu bomo predstavile smučanje, našo trenutno najbolj znano smučarko Ilko Štuhec in tudi AS klub Branik, kjer Ilka trenira. Smučanje smo izbrale, saj nas vse zanima ta šport in z njim povezani športni dogodki. Nekateri od nas tudi treniramo, recimo ples in odbojko.

KAJ JE SMUČANJE?

Smučanje je oblika premikanja s pomočjo smuči, ki so z vezmi pritrjene na noge smučarja, na katerih ima obute posebne smučarske čevlje. Smučanje je nastalo predvsem kot prevozno sredstvo, torej gibanje po snegu. Skozi 20. stoletje pa je prerastlo v priljubljeno obliko rekreacije in športa. Danes poleg smučanja na snegu poznamo tudi smučanje na vodi.

Je zimski šport, kjer smučar uporablja tudi dve palici za odziv ali prenos ravnotežja. Smučarji se spuščajo po urejenih, označenih, zavarovanih in nadzorovanih smučiščih. Smučišča imajo urejene proge iz naravnega ali umetnega snega. Težavnost prog označujemo s: črno (težka), rdečo (srednje težka), modro (lahka), zeleno (zelo lahka). K smučarski opreми sodijo: smuči, opremljene z varnostnimi vezmi, smučarske palice, smučarski čevlji, čelada do 14. leta starosti, smučarska očala, rokavice in primerna oblačila.

Smuča lahko vsak, ki obvlada vožnjo s smučmi in ima ustrezno opremo (otroci, mladostniki in odrasli). Smučanje je nastalo predvsem kot prevozno sredstvo, torej kot gibanje po snegu. Pojav prvih smuči sega v obdobje kamene dobe, torej več kot 8000 let v preteklost. Nomadsko ljudstvo Sámi (še danes živé na področju držav Norveške, Finske, Švedske in Rusije) se je zaradi posledic klimatskega segrevanja selilo iz centralne Azije proti Severni Evropi. Poti so premagovali s sanmi in smučmi. Preživljali so se z lovom na severne jelene, pri tem pa so jim smuči kot pripomoček prišle zelo prav. Glede na to, da so stenske poslikave in močvirske najdbe smuči našli na ozemlju, kjer so nekoč živeli predniki ljudstva Sámi, več kot 3000 let pred našim štetjem, je zelo verjetno, da so ta ljudstva prinesla smuči na ozemlja Skandinavije in Rusije ter odigrala pomembno vlogo pri ohranjanju tega pripomočka ter poučevanju njegove uporabe.

Na slovenskem ozemlju je bil zanimiv pustni torek - dan športnih iger. Bloški kmetje so uporabljali smučke kot prometno sredstvo. Na pustni torek, ki je veljal za dan smučarskega veselja, je prišlo s smučmi na plano staro in mlado, moški in ženske. Za zabavo so smučali po strminah, a ne posamezno, temveč v dvojicah. To so delali na način, kakor delamo za zabavo še dandanes, da namreč smučarju stopi zadaj na smuči tovariš - pri Bločanih je bilo navadno to dekle in potem skupno drsita navzdol. Bili pa so Bločani tako izurjeni, da je tudi taka dvojica le redkokdaj padla. Pri tem je zanimivo, da so smatrali bloški kmetje pri smučanju za sramoto, če je smučar padel. Začetek 20. stoletja predstavlja prelomnico, zlasti v smislu povezovanja ljudi v društva ter klube, prirejanja tekmovanj ter postopno popularizacijo in množičnost tega zanimivega zimskega športa med ljudmi. Šport je postal priljubljen, ko so razvili vlečnice, ki smučarje vozijo na vrh hriba in omogočijo veliko zaporednih voženj. Preden pa vsak smučar pride do olimpijskih iger, mora skozi vse starostne kategorije, ki jih alpsko smučanje ima.

Kategorije so:

- ALPSKA ŠOLA: otroci mlajši od 6 let,
- MLAJŠI CICIBANI IN MLAJŠE CICIBANKE: starost je med 6 in 7 let,
- CICIBANI IN CICIBANKE: stari so od 8 – 11 let,
- MLAJŠI DEČKI IN DEKLICE: stari 12 in 13 let,
- STAREJŠI DEČKI IN DEKLICE: stari 14 in 15 let,
- MLAJŠI MLADINCI IN MLAJŠE MLADINKE: stari 16 in 17 let,
- STAREJŠI MLADINCI IN STAREJŠE MLADINKE: stari od 18 – 20 let,
- ČLANI IN ČLANICE: starejši od 20 let.

Smučanje se lahko nanaša na:

- alpsko smučanje,

- slalom,
- veleslalom,
- superveleslalom,
- smuk,
- paralelni slalom,
- (alpska) kombinacija,
- nordijsko smučanje in nordijsko kombinacijo,
- tek na smučeh,
- biatlon,
- smučarske skoke in smučarske polete,
- smučanje prostega sloga,
- akrobatsko smučanje/akrobatski skoki,
- grbine,
- balet na smučeh,
- smučarski kros,
- telemark smučanje,
- turno smučanje,
- smučanje na vodi. (<https://sport-poljane.splet.arnes.si/sport/smucanje/>)

NAVODILA ZA VARNO SMUČANJE

Za smučanje moramo imeti primerno opremo in servisirane smuči. Potrebna je tudi kondicijska priprava. Na smučišču moramo izbirati proge, ki so po zahtevnosti primerne našim sposobnostim. Smučamo se samo znotraj urejenih prog. V primeru sonca je nujna zaščita obraza. V primeru nesreče je potrebno nuditi prvo pomoč ponesrečencu, zavarovati mesto nesreče in čim prej poklicati reševalce.

ILKA ŠTUHEC

Je slovenska alpska smučarka. Rojena je bila leta 1990 v Slovenj Gradcu. Je vsestranska alpska smučarka, ki je sposobna nastopiti v različnih alpskih disciplinah. Najboljša je v hitrih disciplinah, a je vsekakor izvrstna tudi v tehničnih. Na najvišjih tekmovanjih tekmuje od svojega 17. leta. Na svetovnih prvenstvih je osvojila 2 zlati medalji in do sedaj nastopila enkrat na olimpijskih igrah, saj je bil njen drugi nastop omejen s poškodbo levega kolena. Doma je v Mariboru, kjer je članica ASK Branik Maribor.

(https://sl.wikipedia.org/wiki/Ilka_%C5%A0tuhec)

Je članica reprezentance, a dela pod okriljem svoje ekipe. Na smuči je prvič stopila pri dveh letih in pol, na njih pa bo, kot pravi, ostala vse svoje življenje. Njeno kariero so žal zaznamovale prenekateri poškodbe, zaradi katerih je izgubila nekaj sezon, hkrati pa so jo naredile močnejšo in odločnejšo. Dosegla je že kar nekaj odličnih rezultatov – 2 mala kristalna globusa (smuk in alpska kombinacija v sezoni 2016/17), 2 zlati medalji v smuku iz svetovnih prvenstev 2017 v St. Moritzu in 2019 v Åreju, 9 zmag na tekmah svetovnega pokala, 17 uvrstitev na zmagovalne stopničke, 10. mesto na smuku in 13. mesto na superveleslalomu na OI 2014 v ruskem Sočiju.

(<https://www.ilka.si/sl/>)

ASK BRANIK

Je eden najbolj znanih smučarskih klubov v Mariboru. Delovanje kluba je usmerjeno predvsem v razvoj smučarskega in tekmovalnega športa. AS klub Branik Maribor ima pod svojim okriljem tri ključne stebre delovanja. Kot prvi in osnovni je Alpski tekmovalni šport, ki se ukvarja z vzgojo in razvojem bodočih vrhunskih športnikov. Osnova za delovanje prvega stebra je Smučarska šola Pohorje, ki pa v različnih programih skrbi predvsem za prve korake na smučkah, za popularizacijo smučanja v najširšem pomenu in za razvoj bodočih kadrov za poučevanje smučanja. Kot tretji, in širše gledano najpomembnejši stebel kluba, pa je vsekakor organizacija tekmovanj za ženski svetovni pokal za Zlato lisico. Ilka Štuhec, kot ena najboljših smučark kluba, je zelo prisotna v delovanju kluba, saj klub ponuja celo individualne ure učenja smučanja z njo. Prav tako pa Ilka Štuhec sodeluje na tekmovanju Zlate lisice. (<http://ask-branik.si/klub/>, <http://ask-branik.si/individualne-ure/>)

ZLATA LISICA

Zlata lisica je tradicionalno mednarodno smučarsko tekmovanje za svetovni pokal za ženske, ki so ga leta 1964 ustanovili trije smučarski zanesenjaki Dušan Senčar, Marjan Kožuh in Franci Čop. Imeli so idejo, da pripeljejo najboljše smučarke na svetu v Maribor. To je bila napredna zamisel, saj takrat še ni bilo niti svetovnega pokala.

V tistih časih so se na tekme vozili še z vlaki, ker je predstavljalo problem, saj kdo se bo z zahoda in severa vozil vse dol do Balkana. Zato so v mednarodni smučarski zvezi staknili glave in se domenili, da bodo v vsaki od alpskih držav organizirali po eno tekmo, na kateri bo udeležba vseh najboljših obvezna. In ker je bil Maribor že takrat bližje Alpam kot Balkanu in ker je Dušan Senčar že takrat predel svoja mednarodna znanstva, je tudi Maribor dobil svoje FIS smučarsko tekmovanje. Rodila se je Zlata lisica. Prvo leto je zmagala olimpijska prvakinja Francozinja Marielle Goitschel. Ne moremo se pogovarjati o Zlati lisici in ne omeniti naše izvrstne smučarke Tine Maze. Tina Maze je v svoji smučarski karieri stala kar 8-krat na stopničkah in to kar 4-krat na najvišji. (<https://www.zlatalisica.si/zgodovina/1-zlata-lisica-1964>)

POHORSKI CAR

Že od leta 1959 so se smučarski zanesenjaki družili tako na snegu pri raznih smučarskih akcijah, kot tudi v posvetnem življenju in ušpičili marsikatero vragolijo. Tako se jim je v veselem razpoloženju, leta 1963, na pustno soboto, v najbolj »nobel« hotelu Bellevue na Pohorju porodila ideja.

»Če imamo radi Pohorje in Hotel Bellevue, rabimo še Pohorskega carja,« so sklenili Rozman (idejni vodja), Senčar, Čop, Kožuh, Štok ... Tako so med zbrano družino izbrali največjega veseljaka in 1. Pohorski car je postal Dušan Štok. V čast svojega carskega naslova je moral celo družbo častiti s pijačo (na kredit) in obljubiti:

- da bo Pohorje povišal za en »rukzak« zemlje, ki jo bo prinesel iz doline,
- da bo poskrbel za izvedbo Pohorskega smuka (kombinacija smuka in slaloma),
- da bo skrbel za dobro razpoloženje svojih podložnikov v Carskem letu.

V prvih letih je ustoličenje novega carja lahko trajalo tudi od pustne sobote pa do pustnega torka.

Tako se je daljnega leta 1963 začela vladavina Pohorskih carjev po strogih pravilih oziroma zakonih, ki so jih sprejeli prvi carji. (<http://ask-branik.si/pohorski-car/>)

ZAKLJUČEK

Smučanje je zanimiva in zahtevna športna aktivnost. Spoznale smo, da je smučanje za Slovence pomemben šport in da so naši smučarji prepoznavni v svetu. Lahko pa rečemo, da je tudi eden lepših načinov doživljanja zimske idile.

SPLETNI VIRI:

- <http://ask-branik.si/pohorski-car/> (22. 9. 2023)
- <https://www.zlatalisica.si/zgodovina/1-zlata-lisica-1964> (20. 9. 2023)
- <http://ask-branik.si/klub/>, <http://ask-branik.si/individualne-ure/> (10. 9. 2023)
- <https://www.ilka.si/sl/> (17. 9. 2023)
- https://sl.wikipedia.org/wiki/Alpsko_smu%C4%8Danje (15. 9. 2023)
- <https://sport-poljane.splet.arnes.si/sport/smucanje/> (15. 9. 2023)

*Ana Purg, Šeila Pajić, Alja Seidl, Hana Štular, 9. razred, OŠ Tabor I Maribor, mentorica Simona Klinger

KONJENIŠKI KLUB KARLO

Jovana Perić, Lana Vasić*

Sva ljubiteljci konjeništvu, zato sva se odločili predstaviti jahalni šport in klub, v katerem trenirava – Konjeniški klub Karlo.

Konjeništvu oziroma jahanje je šport, s katerim se lahko ukvarjamo vse življenje. Zelo pomembni sta dobra telesna koordinacija in redna vadba. Konj ni le naš partner, ampak prijatelj skozi vse življenje. Na konjevem hrbtu lahko čudovito zaključimo naporen dan. Stik s konjem sprošča in pomirja. Jahanje spodbuja osebnost in socialni razvoj, prav tako je šport, kjer se najprej učimo pravilno sporazumevati z drugim živim bitjem in nato z njim treniramo v pravem partnerstvu. Jahanje je na prvi pogled videti zelo preprosto, v resnici pa je neizmerno kompleksno ter zahtevno in ni le mlahavo sedenje na konjevem hrbtu. (Konjeniška zveza Slovenije)

Konjereja v Sloveniji sega v 15. stoletje, ko je obstajal kraški konj. O tem je pisal že Janez Vajkard Valvasor v Slavi vojvodine Kranjske, kjer je med drugim poročal o cesarski kobilarni na Krasu. Ko je bil leta 1918 v Mariboru ustanovljen Konjerejski odsek za Štajersko in Prekmurje, je konjereja postala bolj organizirano strokovno delo. Leta 1939 je bilo v Sloveniji več kot 50.000 konj, po drugi svetovni vojni pa je število preseglo 60.000 konj. Po letu 1949 je začelo število konj na Slovenskem upadati, leta 2016 jih je bilo 19.453. (Mesarič, Rus, 2014, Statistični urad Republike Slovenije)

Konjeniška zveza Slovenije je bila ustanovljena leta 1947 in od tedaj dalje nepretrgoma deluje na področju konjeniškega športa v Sloveniji. Trenutno je v Sloveniji registriranih 676 licenciranih konj, 746 tekmovalcev in 132 klubov, med njimi je tudi Konjeniški klub Karlo. (Konjeniška zveza Slovenije)

Konjeniški klub Karlo je bil ustanovljen leta 1996. Ime je povezano z žrebcom, poimenovanim Karlo Frost, ki je bil pasme švedski kasač in zelo pomemben simbol družine Kovačič, ki so ustanovitelji kluba. Bil je lisjak (konj, ki je lahko različnih odtenkov rjave barve) z dvema diagonalnima lisama na nogah. Njegova najuspešnejša leta so bila med 1985 in 1993. Zmagal je na veliko dirkah na območju Slovenije in v tujini. Tako si je pridobil naziv najhitrejšega konja v Jugoslaviji. Bil je izjemen športnik z velikim srcem in plemenski konj z veliko potomci. (Konjeniški klub Karlo)

Na kmetiji so bili najprej delovni konji, nato so iz njih začeli razvijati športne kasaške konje. Družina Kovačič se je s tem športom začela ukvarjati že leta 1987. V klubu so se aktivna tekmovanja začela leta 1990, ko so na posestvu uredili in posekali vinograde ter preuredili teren in zgradili novo manežo (prostor za urjenje v jahanju oziroma jahalnica). Dve leti kasneje so postavili še drugo pokrito manežo. (Obrovnik, 2016, eSSKJ)

Leta 1988 je Karlu Frostu pripadla velika nagrada Hipodroma Ljubljana, seveda pa se ob vsem dobrem lahko zgodi tudi slabo, kot se je na cilju zadnje dirke še isti dan. Voznik drugouvrščenega Calypsa, Pero Crnković, je zapeljal proti zmagovalcu Mihaelu Kovačiču in njegovemu konju Karlu Frostu ter ga večkrat udaril z bičem. Za tako ravnanje so sodniki ukrepali s šestmesečno prepovedjo tekmovanj ter mu zaračunali denarno kazen, in sicer 120.000 dinarjev. (Delo, 25. 7. 1988, Mihael Kovačič)

Klub že od ustanovitve deluje zelo uspešno. Vanj je vključenih preko sto članov med 5. in 60. letom starosti, ki prav tako sodelujejo pri njegovem razvoju. V preteklosti so hodili na kasaške dirke, dandanes pa na tekmovanja v preskakovanju ovir in na dresurna tekmovanja. V klubu je okoli 40 konj, od teh je 9 šolskih. Nekateri od teh so za izkušene jahače, ostali pa so zasebni.

Potek treningov: Začetniki začnejo najprej jahati na »lonži«, kar pomeni, da inštruktor jahanja drži konja na vrvici in ta teče z jahačem po navodilih inštruktorja v krogu. Ko inštruktor presodi, da je jahač pripravljen za skupino, nadaljuje v šoli jahanja. V skupini je 4 do 7 jahačev, ki lahko jahajo v tekmovalni skupini in na zasebnih urah (1 ali 2 jahača s trenerjem). Jahač mora priti v klub vsaj 30 minut pred treningom, da temeljito skrtači konjevo dlako in grivo ter očisti kopita. Nato ga osedla in zauzda, po potrebi mu natakne ščitnike za gležnje

zaradi morebitnega skakanja. Ko je konj pripravljen, gre jahač z njim v manežo, kjer ga zajaha. Na konju se mora jahač najprej ogreti v koraku, nato pa preide v kas (hiter tek konja, pri katerem se istočasno premikata diagonalna para nog). Glede na izkušnje vsakega jahača sledi galop (najhitrejši hod konja, ki se giblje skokoma v treh taktih) ter preskakovanje ovir med 25 in 90 cm. Na koncu razjaha, mu sname opremo in ga še enkrat skrtači.

Jahači imajo priložnost opravljati začetni in nadaljevalni tečaj (izpit jahač 1, jahač 2), v katerem sta vključena teoretični in praktični del. Ko imajo več izkušenj, lahko opravljajo tekmovalno licenco (za premagovanje ovir ali dresurno jahanje). Po opravljeni licenci lahko jahači tekmujejo. V klubu je možno konja najeti ali kupiti konja, primerne izkušnje jahača.

Premagovanje ovir je zelo zahtevna disciplina, saj morata biti konj in jahač vsak trenutek usklajena in morata združiti svoje misli in namene v eno samo misel ter uspešno preskočiti vse ovire. Tudi dresurno jahanje je zahtevno, saj moramo vzporedno s krepitvijo mišičja konja naučiti razumeti ukaze jahača. Ta mora s konjem nenehno uriti posamezne lekcije in različne vaje dresurnih nalog ter izboljševati njihovo izvedbo. (Obrovnik, 2016)

Pomembno pa ni samo jahanje, ampak tudi druženje jahačev in ljubiteljev konj. Člani si večkrat na leto priredimo druženja, ob katerih si vsi jahači izmenjujemo izkušnje in nasvete ter sklepamo nova prijateljstva.

Cilj kluba je ljudem približati stik s konji in naravo, kot je rekel Sharon Ralls Lemon: »Bistvo druženja s konji je, da nas poveže kontakt z milino, lepoto, pogumom in temperamentom.« (Verzi o konjih)

PISNI IN SPLETNI VIRI:

- H. U. (1988). Dobri časi kasačev. V: Delo, let. 30, št. 170, str. 7.
- Jahalni center Kovačič, dostopno na: <http://users.triera.net/cizidark/klub.html>, 15. 9. 2023.
- Konjenski zveza Slovenije, dostopno na: <https://www.konj-zveza.org/>, 15. 9. 2023.
- Maneža, eSSKJ, dostopno na <https://fran.si/iskanje?View=1&Query=mane%C5%BEa>, 15. 9. 2023.
- MESARIČ, Matjaž, RUS, Janez. 2014 Konjereja v Sloveniji. Bled: Bambus oprema.
- OBROVNIK, Nina. 2016. Konjenski klub Karlo, dostopno na: https://zpm-mb.si/wp-content/uploads/2016/06/S%C5%A0_Sociologija_Konjeni%C5%A1ki_klub_Karlo.pdf, 15. 9. 2023.
- Statistični urad Republike Slovenije, dostopno na: <https://pxweb.stat.si/SiStatData/pxweb/sl/Data/-/1516606S.px/table/tableViewLayout2/>, 22. 9. 2023.
- Verzi o konjih, dostopno na: <https://www.uni-horse.si/verzi-o-konjih/>, 10. 9. 2023.

USTNI VIR:

- Mihael Kovačič (roj. 21. 4. 1981).

*Jovana Perić, Lana Vasić, 8. razred, OŠ Franceta Prešerna Maribor, mentorica Mirjana Colnarič

PLANINSKO DRUŠTVO FRAM

Zala Papež*

Na framskem območju je bilo že v času Avstro-Ogrske nekaj ljubiteljev planin. Včlanjeni so bili v Slovensko planinsko društvo Maribor in Ruše. V času predvojne Jugoslavije se je število še povečalo in iz dneva v dan je tlela večja želja po lastnem društvu. Po 2. svetovni vojni je bilo kar nekaj pobud za ustanovitev društva. Ob pomoči raznih delujočih organizacij v Framu, sosednjih planinskih društev in PZS se je ustanovil iniciativni odbor, ki je pripravil ustanovni občni zbor. 9. junija 1972 je bilo ustanovljeno Planinsko društvo Fram. Ob ustanovitvi je štel 102 člana. Že na tem sestanku je bil sprejet društveni znak z napisom Planinsko društvo Fram in s simbolom arnike.

Z ustanovitvijo društva se je pričela aktivna planinska dejavnost, predvsem izletništvo v sredogorje in visokogorje. Z vse večjim številom izletov se je povečala potreba po vodnikih. Člani so se začeli udeleževati raznih seminarjev in tečajev. Društvo je dobilo nove vodnike in mentorje, ki so lahko skrbeli za odgovorno vodenje v gore.

DELO Z MLADIMI

Že od samega začetka je društvo veliko skrb posvečalo delu z mladimi. Za planinski podmladek skrbi društvo na treh bližnjih osnovnih šolah, in sicer v Framu, Hočah in Račah. Društvo je v zadnjih letih razširilo delovanje še na vrtca v Framu in Račah. Z veseljem poskrbijo za izobraževanje mentorjev in jim pri vodenju planinskih skupin nudijo vso podporo. Uspešno delo mentorjev se vidi v številu osvojenih znakov v akcijah Ciciban planinec in Mladi planinec ter doseženih visokih mestih na tekmovanjih Mladina in gore. Za otroke izvajajo tudi Planinske šole in organizirajo taborne v poletnih mesecih. Prevzeli so tudi vodenje plezalnega krožka na OŠ Fram. Za delo z mladimi je društvo v letih delovanja dvakrat prejelo najvišje priznanje MK PZS.

ŠIRJENJE DEJAVNOSTI

Planinsko društvo že dolga leta izdaja glasilo *Planinski odmevi*, imajo svojo spletno stran na internetu. V zimskem času organizirajo predavanja znanih alpinistov in planincev. Društvo skrbi tudi za vzdrževanje dveh planinski poti na Pohorje, na Areh in na Mariborsko kočjo. Za svoje člane organizira tudi rekreacijo v telovadnici OŠ Fram. Od ustanovitve je članstvo v društvu naraščalo in doseglo v letu 1997 največje število – 615 članov. V zadnjih letih je opazen rahel upad članstva. Kljub temu ali pa morda prav zato se v društvu trudijo z organizacijo raznovrstnih izletov, pohodov. Svojim članom nudijo opremo, literaturo, strokovno vodenje in nasvete. Vseskozi pa veliko skrb posvečajo izobraževanju in izpopolnjevanju vodnikov in mentorjev, saj se zavedajo odgovornosti vodenja. Tako kot PZS tudi Planinskemu društvu Fram že dolgo ni več glavni cilj množičnost za vsako ceno, ampak želijo množice obiskovalcev planinskega sveta navdušiti za planinstvo kot način življenja. Zavedajo se, da morajo z vzgajanjem članov širiti zavest o odgovornem obnašanju v gorah.

Izletna aktivnost seveda ni edina dejavnost mladinskega odseka. Z novo telovadnico v Framu so pridobili tudi plezalno steno, kar je omogočilo delovanje plezalnega krožka. Po nekaj letih je ta kasneje sicer zamrl, a se je z nadgradnjo stene v zadnjih letih ponovno vzpostavila plezalna šola. Organizirali so tudi več planinskih šol za otroke, od leta 1993 pa sodelujejo na tekmovanjih Mladina in gore.

Posebno poglavje je namenjeno tudi poletnim planinskim taborom, ki so krona celotnega delovanja mladinskega odseka ter društva kot celote in jih uspešno izvajajo vse od leta 1997. Poleg že omenjenega so organizirali tudi številna druženja, delovne akcije, kresovanja, noči pod šotorom in še kaj bi se našlo.

POLETNI PLANINSKI TABORI

Planinski tabor se izvaja po Priporočilu za izvedbo poletnih gorniških taborov, ki ga je sprejel Odbor za vzgojo in izobraževanje MK PZS leta 1997. Obsega pohode, program Planinske šole in prostčasne dejavnosti, ki razvijajo ustvarjalnost in doživljanje gora, vzpodbujajo kulturno plat planinstva, odkrivajo značilnosti obiskane pokrajine in omogočajo tkanje človeških ter prijateljskih vezi. Planinski tabor se organizira v planinski koči ali pod šotori. Vsak tabor mora imeti usposobljeno vodstvo in zahteva določeno število usposobljenih vodnikov. Taborne organizirajo praviloma planinska društva. Poletne planinske taborne organizira PD Fram. Taborne organizirajo vsako

leto na drugem kraju, da bi imeli otroci možnost spoznati različna območja Slovenije. Poletni planinski tabor traja 10 dni. Običajno tabori potekajo pod šotori, včasih pa tudi v zidanih objektih. Učenci OŠ Fram se redno udeležujejo taborov od leta 1999. Na taborih se družijo s sovrstniki bližnjih osnovnih šol: Slivnice, Rač in Hoč.

Tabori so bili organizirani na Planini na Kraju, v Bavšici, v Bohinju, v Kamniški Bistrici, Na Jezerskem in na Pokljuki. Vsako leto ob zaključku tabora izdajo tudi glasilo Gozdarček in se srečajo na jesenskem pikniku, kjer tabor ob ogledu diapozitivov podoživijo.

TEKMOVANJE MLADINA IN GORE

Tekmovanje Mladina in gore je namenjeno druženju članov planinskih skupin iz vse Slovenije ter spoznavanju posameznih vsebinskih delov gorništv. Tekmujejo lahko osnovnošolci. Na tekmovanjih se mladi pomerijo v znanju iz snovi Planinske šole in vsakoletno nove dodatne teme (Slovenski in svetovni alpinizem do 2. svetovne vojne, Gorniške športne igre, Spoznavanje in varstvo gorske narave, Orientacija, Turistovski klub Skala, Triglavski narodni park, Kras in gorništv, Gorniška literatura, Kamniško-Savinjske Alpe, Haloška planinska pot, Trnovski gozd, Pohorje, Gorska reševalna služba ...).

Tekmovanje postaja vedno bolj množično, zato so uvedli predhodna regijska tekmovanja. Na državno tekmovanje se uvrsti tretjina najboljših ekip iz regijskih tekmovanj. Državno tekmovanje je sestavljeno iz dveh delov, kvalifikacij in finala, v katerem sodeluje osem najboljših ekip. Zmagovalci prejmejo laskavi naziv državnega prvaka, za nagrado pa odpotujejo na tabor v tujino. Tekmovanje se odvija praviloma v kraju zadnje zmagovalne ekipe.

PISNI VIRI:

- Jože Bobovnik, Pol stoletja našega društva, Fram 2022.
- Planinski odmevi, 2(2003) XII. str. 35, 36.

*Zala Papež, 9. razred, OŠ Fram, mentorica Tanja Ajd Krampf

TELOVADNO DRUŠTVO OREL V STARŠAH

Eva Drevenšek in Tiara Vidmajer*

1. UVOD

Telovadno društvo Orel je bilo ustanovljeni kot protiutež liberalnemu Sokolu. Pomembno vlogo pri ustanavljanju in delovanju orlovskih odsekov je imela duhovščina, ki je velikokrat dajala denar za nabavo telovadnega orodja in opreme ter orlovskih uniform. Orli so bili med ljudmi zelo priljubljeni, zato so telovadci nastopali na vseh večjih javnih prireditvah, ki so jih prirejali v poletnih mesecih. Mnogo gledalcev je prišlo na prireditve in zborovanja od daleč, samo zaradi nastopa Orlov. Orli pa niso bili le telovadci. Pripravljali so tudi gledališke predstave in imeli svoje pevske zборе ter tamburaške orkestre.

2. TELOVADNO DRUŠTVO OREL NA SLOVENSKEM

Ustanovitev telovadnih odsekov pri katoliških društvih je predlagal dr. Anton Korošec 4. septembra 1905 na zborovanju v Mariboru. Idejo je prvi uresničil kaplan Karel Čuk, ki je na Jesenicah 18. februarja 1906 ustanovil telovadni odsek, imenovan Orel. (Grašič, 1993, str. 19) Marca je bil telovadni odsek ustanovljen tudi v Ljubljani. Ljubljanski telovadni odsek si je že novembra 1906 uredil telovadnico z vsem potrebnim orodjem v prostorih ljubljanskega hotela Union. (Grašič, 1993, str. 20)

Leta 1907 je bilo deset telovadnih odsekov združenih v Zvezo telovadnih odsekov. Predsednik Zveze je postal dr. Lovro Pogačnik. Zvezi se je leta 1908 priključilo 27 novih odsekov. Največ jih je bilo na Kranjskem, trije pa so nastali tudi na Štajerskem. (Enciklopedija Slovenije 8, str. 148)

1. avgusta 1908 je bil ustanovljen telovadni odsek v Mariboru. Štajersko podzvezo Orlov je vodil dr. Karel Verstovšek, ki je bil tudi predsednik mariborskega Orla. Leta 1909 so Orli začeli izdajati svoje glasilo Mladost. Določili so obliko orlovske uniforme in orlovski pozdrav »Na zdar!«, to je »Na zdravje!«, ki ga je po prvi svetovni vojni zamenjal pozdrav »Bog živi!«. Orli so maja 1909 dobili tudi svojo orlovsko himno. (Grašič, 1993, str. 21) Leta 1913 je Zveza Orlov dosegla svoj vrh. Tega leta je bil v Ljubljani veliki orlovski zlet, na katerem je sodelovalo tisoč osemsto slovenskih Orlov v uniformah. (Grašič, 1993, str. 22) Z začetkom prve svetovne vojne leta 1914 so orlovski odseki prenehali delovati.

Prva velika orlovska prireditev po vojni je bil prvi slovanski orlovski zlet v Mariboru poleti 1920. Po letu 1920 se je orlovska organizacija na Slovenskem uspešno razvijala. V tem obdobju so imeli Orli imenitno telovadno vrsto, ki jo je vodil Ivo Kermavner, eden najboljših slovenskih telovadcev. Orlovska telovadna vrsta je sodelovala na mnogih tekmovanjih in dosegala izvrstne rezultate. Največji uspeh je telovadna vrsta Orla dosegla leta 1929 v Pragi, ko so na mednarodni tekmi osvojili prvo mesto. (Grašič, 1993, str. 27) Čeprav sta bili sokolska in orlovska telovadna vrsta enakovredni, Orli nikoli niso nastopili na olimpijskih igrah, ker niso bili vključeni v Mednarodni olimpijski komite.

Orli so leta 1926 pričeli s prostovoljnimi prispevki graditi orlovski stadion za Bežigradom v Ljubljani. Načrt zanj je izdelal arhitekt Jože Plečnik. Stadion je bil prvi takšen športni objekt v Jugoslaviji. (Grašič, 1993, str. 28) Slovenska orlovska zveza in Slovenska orliška zveza sta bili z Zakonom o ustanovitvi Sokola Kraljevine Jugoslavije 6. decembra 1929 razpuščeni. Nekdanji Orli in Orlice so se včlanili v katoliška prosvetna društva in začeli ustanavljati fantovske odseke in dekliške krožke. Leta 1941 je okupator prepovedal delovanje vseh slovenskih telovadnih društev in zaplenil njihovo lastnino. Telovadno društvo Orel po koncu druge svetovne vojne ni bilo več obnovljeno.

3. TELOVADNO DRUŠTVO OREL V STARŠAH

Natančnega datuma ustanovitve telovadnega društva Orel v Staršah ne poznamo, ker arhivsko gradivo o njem ni ohranjeno. Pernišek (1989, str. 179) v pregledu organizacijske mreže Orlovske podzveze v Ljubljani za leto 1924 navaja, da je v mariborsko okrožje sodil tudi telovadni odsek Št. Janž na Dravskem polju, kar pomeni, da je bilo telovadno društvo Orel v Staršah ustanovljeno že pred tem letom. Po zapisu g. Selinška so do leta 1929 v njem sodelovali le redki posamezniki. Leta 1929 je bilo delovanje društva prepovedano. Ponovno je društvo zaživelo, ko so leta 1935 začeli ustanavljati Zveze fantovskih odsekov in Zveze dekliških krožkov.

Vodstvo Zveze fantovskih odsekov v Šentjanžu so prevzeli Franc Ogrizek iz Zlatoličja, Ivan Gerečnik iz Marjete in Ivan Lončarič iz Trnič, vodstvo dekliških krožkov pa Nežika Golob, Zofka Selinšek in Marija Šolar. Sedež društva je bil v prostorih prosvetnega doma v Staršah, ki je bil zgrajen s prostovoljnimi prispevki leta 1930. V domu so bila srečanja, predavanja, telovadne, pevske in dramske vaje. Fantovski odsek in dekliški krožek v Šentjanžu leta 1940 (Selinšek, 2002, str. 12)

Člani društva so nastopili v Mariboru, Račah, Markovcih, Ptuj, Vidmu pri Ptuj in drugod. Program, ki se je odvijal v nedeljo popoldne, je trajal uro in pol. Vseboval je govor, nastop pevskega zbora, telovadni nastop s prostimi vajami in na orodju ter ljudske igre. Vaje je spremljala godba s pesmijo Šumijo gozdovi domači. Proste vaje so bile določene in so se jih morali naučiti vsi orlovski odseki, da so lahko nastopili skupaj. Pred nastopi so vadili dva do tri krat tedensko in za generalko oblekli orlovsko uniformo. Francu Kacjanu, ki se je Orlom pridružil leta 1932, je najbolj ostal v spominu nastop v Mariboru, kjer je v prostih vajah sodelovalo okoli 500 Orlov.

4. ZAKLJUČEK

Telovadno društvo Orel je med vaščani uživalo veliko spoštovanje, saj je krepilo narodno zavest, duhovne vrednote in telesno kulturo. Čeprav po koncu druge svetovne vojne društvo ni bilo obnovljeno, je v spominu starejših ljudi še vedno zapisan orlovski pozdrav »Bog živi!«.

PISNI VIRI:

- Enciklopedija Slovenije 3: Eg – Hab. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1989.
- Enciklopedija Slovenije 8: Nos – Pli. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1994.
- Grašič, M.: Sokoli in Orli na Štajerskem, Koroškem in v Prekmurju. Maribor: Muzej narodne osvoboditve, 1993.
- Pernišek, F.: Zgodovina slovenskega Orla. Buenos Aires: Slovenska kulturna akcija, 1989.
- Selinšek, M.: Družbeno življenje v stari Jugoslaviji. V: Glasilo občine Starše. Starše, št. 28, 2002, str. 11 - 12.

*Eva Drevenšek in Tiara Vidmajer, 9. razred, OŠ Starše, mentorica Leonida Babič

TENIŠKI KLUB BRANIK

Nisa Mohorič, Zala Grobelnik*

Teniški klub Branik Maribor je bil ustanovljen leta 1919. To je najstarejši slovenski teniški klub, hkrati tudi najuspešnejši. Leta 1901 so začeli igrati tenis v Ljudskem vrtu. Uporabljali so 2 igrišči, ki danes nosita številki 5 in 6. Slovenci so imeli igrišče nasproti hiše na Cankarjevi 22 kot odsek slovenskega športnega društva Maribor. Med prvo svetovno vojno so na teniškem prostoru v Ljudskem vrtu jezdili.

Leta 1919 je Zora Ravnikova odkupila zemljišče, da je bilo mogoče ustanoviti teniški klub. Že junija 1921 so bili v Ljudskem vrtu odigrani prvi turnirji. Pet let kasneje je bilo v Mariboru peto prvenstvo Slovenije. Število članstva je iz leta v leto naraščalo. V letih 1955 do 1965 je imel TK Branik več kot 300 aktivnih članov. V obdobju po 1955 je postajalo že vse bolj običajno, da Branik osvoji večino naslovov na prvenstvih Slovenije, vendar, še vedno predvsem po zaslugi dobrih naraščajnikov v vseh starostnih kategorijah. Med člani je od posameznikov bila najuspešnejša ekipa, ki je v letu 1956 zasedla drugo mesto v zahodni zvezni ligi.

Leto 1968 pomeni novo prelomnico v organizacijskem pogledu. Največja teniška prireditelja v Mariboru je bil nastop profesionalnih teniških igralcev. V naslednjem letu je Jugoslavija igrala kar 2 dvoboja za Davisov pokal v Mariboru in v obeh zmagala, to je bilo leta 1970. Najprej proti Poljakom, kasneje pa še proti reprezentanci Romunije, ki je leto prej osvojila drugo mesto na svetu. Tega leta se je zgodilo nekaj, kar jugoslovanski tenis do takrat še ni zabeležil: Mima Jauševc je osvojila naslove državne prvakinja med pionirkami, mladinkami in članicami.

Potrebno je bilo dograditi nova igrišča (tri na prostoru današnjih igrišč 1, 2, 3 in 4; četrto je bilo dodano l. 1977 ob prenovi teniškega stadiona TK Branik. Nekaj teniških igrišč je bilo tudi drugod v Mariboru, a samo do 2. svetovne vojne in znova več desetletij po njej.

Leta 1975 je imel TK Branik med prvimi v državi teniški top in balon. Leta 1985 je bila zgrajena teniška dvorana z dvema igriščema – prav tako med prvimi namenski teniški dvoranami v državi. Obdobje po osvoboditvi je čas izjemnega razvoja in rasti TK Branik. Klub je hitro postal znan po vsej Jugoslaviji in tudi v tujini kot organizator velikih tekmovanj. Vsakoletno odprto prvenstvo Maribora je v Ljudski vrt privabljalo vse najboljše jugoslovanske igralke in igralce in tudi vedno več pomembnih udeležencev z vseh celin. Leta 1949 je polno zaživela Branikova teniška šola, iz katere je pozneje izšlo izjemno število prvakov in prvakinj.

Iztok Božič, nekdanji mariborski teniški igralec, prvi Slovenec med najboljših 200 na ATP lestvici:

Kdaj ste začeli igrati tenis?

Redno sem začel igrati tenis pri sedmih letih.

Koliko let ste profesionalno igrali tenis?

V profesionalnem tenisu sem bil od svojega 17. do 31. leta, torej 14 let.

Ali je tenis spremenil vaše življenje? Če da, kako?

Dnevno sem opravil vsaj dva teniška treninga, kondicijski trening in vaje, ki sodijo zraven. Prepotoval sem praktično ves svet, spoznal velemesta, različne narode in kulture.

Kakšne lastnosti mora imeti teniški igralec, da je uspešen?

Danes mora teniški igralec imeti odlično tehniko, vrhunsko fizično in predvsem mentalno pripravljenost. Biti mora popolnoma posvečen športu, s katerim se ukvarja.

Polona Hercog, najvišje uvrščena teniška igralka na WTA lestvici:

Kdaj ste začeli igrati tenis?

Tenis sem začela igrati pri štirih letih.

Koliko let ste se profesionalno ukvarjali s tenisom?

Profesionalni tenis igram od petnajstega leta in še vedno sem aktivna.

Ali je tenis spremenil vaše življenje? Če da, kako?

Tenis mi je dal in mi še vedno daje veliko življenjskih izkušenj. Prvi in najbolj pomembni stvari sta disciplina in organizacija.

Kakšne lastnosti mora imeti teniški igralec, da je uspešen?

Talent in fizične predispozicije so vsekakor dobrodošle, nikakor pa niso edine. Najbolj pomembne so glava, samozavest, odločnost, premagovanje strahu in volja.

Marko Tkalec, nekdanji teniški igralec:

Kdaj ste začeli igrati tenis?

Tenis sem začel igrati pri sedmih letih.

Koliko let ste igrali profesionalni tenis?

S tenisom sem se profesionalno ukvarjal 16 let.

Ali je tenis spremenil vaše življenje? Če da, kako?

Tenis je zagotovo spremenil moje življenje. Naučil sem se spoštovati ljudi, jih ceniti in naučil sem se tekoče govoriti tri tuje jezike.

Ali menite, da odstopate v primerjavi z drugimi teniški igralci?

Sebe vidim kot nekoga, ki se nikoli ničesar ne ustraši in stvari pove direktno, brez ovinkarjenja.

Kaj bi svetovali mladim teniškim igralcem?

Naj ne obupajo in naj se iz porazov učijo, naj cenijo nasprotnika in naj bodo pošteni, tako do sebe kot tudi nasprotnika.

Igor Košak, nekdanji teniški igralec in trener:

Kdaj ste začeli igrati tenis?

Prvi stik z loparjem sem imel pri 6. letih. Pri 11. letih sem nato začel resneje igrati.

Koliko let ste igrali profesionalni tenis?

To je težko reči, saj se v mojih časih tega ni tako ločevalo. Približno 4 leta sem igral.

Ali je tenis spremenil vaše življenje? Če da, kako?

Tenis je spremenil moje življenje. Podrediti se je potrebno temu režimu, hoditi je potrebno na treninge. Pomembno je bilo tudi usklajevanje s šolo in turnirji. Potrebne so bile tudi ustrezne finančne podpore.

Ali menite, da morebiti izstopate v primerjavi z drugimi teniški igralci?

Sam sem bil morda malo poseben, saj sem igral relativno sproščeno, ostali pa so bili bolj "zapeti" in so igrali nesproščeno. Veliko sem se smejal, razen, ko sem bil favorit.

Kakšne lastnosti mora imeti teniški igralec, da je uspešen?

Teniški igralec mora biti kot vsak drug športnik pravi atlet, imeti mora fizične sposobnosti, talent, idejo, vsebinski cilj za doseganje rezultatov in psihično mora biti močan.

PISNI IN SPLETNI VIRI:

- Zgodovina TK Branik Maribor. Dostopno na: <http://www.teniski-klub-branik.si/zgodovina-kluba/> 29. 12. 2022
- Mariborsko športno društvo Branik, 1.SSK MARIBOR SŠD POLET MŠD BRANIK, Maribor 2000, str.: 378, 381, 398
- VEČER, Sabina Hobacher, 100 let teniškega kluba Branik, 20. 9. 2019.

* Nisa Mohorič, Zala Grobelnik, 9. razred, OŠ Draga Kobala, mentor Jure Ozvatič

MALI SIMPOZIJ 2024

Rudolf Maister, general, pesnik, slikar

Pokrajinski muzej Maribor
10. oktober 2024

MAISTROVA KNJIŽNICA

Hajdi Klajnšek, Nika Kovačič, Tjaša Tihec in Eva Vidrač*

1. UVOD

General Rudolf Maister je pomembna slovenska zgodovinska osebnost, zato imamo v Mariboru trg in ulico, poimenovana z njegovim imenom. Na Maistrovem trgu stoji njegov spomenik, ob mestnem parku je plastika, na kateri je upodobljen s svojimi borci, na pročelju hiše, v kateri je živel, pa je spominska plošča. Maister pa ni bil le pomemben vojskovodja, ampak je bil tudi slikar in pesnik ter velik ljubitelj knjig. V svoji osebni knjižnici je imel kar 6000 knjig in časopisov.

2. MAISTROVA KNJIŽNICA

Maistrova knjižnica, o kateri je pesnik Janko Glazer leta 1934 zapisal: »Kakor je knjižnica bogata vsebinsko, tako se odlikuje tudi po lepi in skrbni opremi. Tudi v tem pogledu kaže, da je bil njen lastnik pravi in resnični bibliofil.«, je ena največjih in najlepših knjižnic na Slovenskem. Univerzitetna knjižnica Maribor ji zagotavlja primerno domovanje in jo s ponosom pokaže obiskovalcem. Dr. Vlasta Stavbar, vodja Enote za domoznanstvo in posebne zbirke, nam je predstavila Maistrovo knjižnico in nam o njej povedala veliko zanimivega.

3. ZASNOVA IN UREDITEV MAISTROVE KNJIŽNICE

Maister je svojo knjižnico zasnoval do leta 1912. Knjige je pridobival na različne načine. Iskal jih je v prodajalnih starih knjig in knjigarjem urejal skladišča, ti pa so mu v zameno dajali knjige. Svojo knjižnico je dopolnjeval povsod, kamor je bil zaradi službe premeščen. Po vrnitvi iz Galicije je dal svojo knjižnico prepeljal v kraje svojega službovanja. Prve informacije o njegovi knjižnici imamo iz časa, ko je živel v Celju. Natančnejši opis knjižnice in njene ureditve je pripravil dr. Leopold Lenard, ko je Maister živel v Mariboru. Po tem opisu je imel Maister štiri knjižne omare. V prvi je bilo starejše slovensko časopise, kot so Ljubljanske in Bleiweisove novice, Danica Ilirska ter dijaška lista Zora in Vesna. V drugi so bile slovenske pesniške zbirke, v tretji zgodovinska dela, z Valvasorjevo Slavo vojvodine Kranjske in v četrti starejše slovenske knjige, med njimi Dalmatinova Biblija.

Maistrova knjižnica je bila skrbno urejena. Zasluge za to ima profesorica Silva Trdinova, ki je med letoma 1930 in 1935, ko je delala v Mariboru, uredila knjižnico. Vsaka knjiga ima nalepko z oznako, sestavljeno iz rimske in arabske številke. Številke so označevale področja, knjižne omare, police in mesto knjige na polici. Ohranjeni so tudi nekateri kataložni listki, ki pričajo o urejenosti zbirke.

4 USODA KNJIŽNICE PO MAISTROVI SMRTI

Leta 1934, po smrti generala Maistra, je knjižnica postala last njegovih sinov. Hrvoje in Borut sta tik pred začetkom druge svetovne vojne knjižnico preselila v Zagreb k sorodnici, ki je imela tovarno čokolade. Kot nam je povedala Vlasta Stavbar, so bile knjige zložene v 56 škatel embalaže za čokolado. Kljub temu so nacisti knjige odkrili in jih hoteli odpeljati. Posredovanje Otona Župančiča pri italijanski oblasti v Ljubljani, jim je to preprečilo. Leta 1946 je sin Borut pripeljal knjižnico nazaj v Maribor in jo, ker v stanovanju ni imel prostora, dal v hrambo Pokrajinskemu muzeju v Mariboru.

Leta 1989 so knjige pripeljali v nove prostore Univerzitetne knjižnice v Mariboru. Arhivski strokovnjaki so pregledali gradivo in opravili konzervatorske postopke. Želja dedičev je bila, da bi Maistrovo knjižnico umestili v poseben prostor, ki so ga po načrtih arhitekta Mirka Zdovca, uredili leta 1997. Leto kasneje je družina Maister z darilno pogodbo podarila Univerzitetni knjižnici Maribor 5970 enot knjižničnega gradiva. Knjižnica se je ob tem zavezala, da bo gradivo postavila v posebno sobo z napisom Maistrova knjižnica. V knjižnici je tudi Maistrov kip, ki ga je oblikovala kiparka Vlasta Zorko.

5. ZAKLJUČEK

Maistrova knjižnica, ena največjih in najlepših ohranjenih zasebnih knjižnic na Slovenskem, je del posebnih zbirk Enote za domoznanstvo Univerzitetne knjižnice Maribor. Zaradi posebnega kulturnega pomena za Republiko Slovenijo in za mesto Maribor je bila Maistrova knjižnica leta 2018 razglašena za kulturni spomenik državnega pomena. Maistrova knjižnica predstavlja tudi del Maistrove poti, po kateri se je v letošnjem Maistrovem letu vredno podati.

PISNI, SPLETNI IN USTNI VIRI:

- Maistrova pot. (b. d.). <https://www.rudolfmaister.si/>
- Stavbar, V. (b. d.). Maistrova knjižnica. <https://ukm.um.si/maistrova-knjiznica>
- Stavbar, V. (b. d.). Maistrova knjižnica v UKM (zloženska).
- Stavbar, V. (2. 10. 2024). Vlasta Stavbar, vodja Enote za domoznanstvo in posebne zbirke Univerzitetne knjižnice Maribor. Ustni vir.

* Hajdi Klajnšek, Nika Kovačič, Tjaša Tihec in Eva Vidrač, 6. razred, OŠ Starše, mentorica Leonida Babič

ŠTUPIČEVA VILA NA ZAVRHU

Vita Hribernik, Julija Petrovič, Anja Sapač*

Zavrh je razloženo podeželsko naselje v Slovenskih goricah, ki leži med reko Pesnico in cesto Lenart – Ptuj južno od Voličine. V samem središču naselja stoji Štupičeva vila in Maistrov razgledni stolp. Vila je poimenovana po Franu Štupici, ki je bil takrat največji posestnik, imel je največ viničarjev in delavcev. Eden izmed viničarjev je bil kmet Žižek. Iz Ribnice na Dolenjskem se je po študiju preselil v Lenart v Slovenskih goricah. Bil je lenarški notar in podpornik Slovencev. Med 1. svetovno vojno je ustanovil telovadno društvo Sokol. Ker sta bila z generalom dobra prijatelja, je začel Rudolf Maister po 1. svetovni vojni preživljati počitnice na Zavrhu.

Z namenom, da raziščemo preteklost vile in življenje Rudolfa Maistra – Vojanova na Zavrhu, smo se odpravili na Zavrh. Ogledali smo si Štupičevo vilo s stalno razstavo in Maistrov stolp na Zavrhu. Po stalni razstavi nas je vodil Dejan Kramberger (profesor zgodovine in geografije), ki nam je razstavo podrobneje razložil. Povedal nam je, da je to že tretja stalna razstava o Rudolfu Maistru – Vojanovu in da je v treh sobanah.

Z razlago je začel v prvi sobani, kjer je bil časovni trak in zemljevid celotne Avstro-Ogrske. Na zemljevidu nam je pokazal ozemlje z mejo, za katero so se borili Maistrovi borci. Ob razlagi se je dotaknil tudi prvotne hiše, ki je bila pred današnjo Štupičevo vilo. Hiša je bila majhna, grajena iz blata, slame in lesa, poimenovana cimprača. Zgrajena je bila leta 1923. Kasneje jo je preuredil Fran Štupica, po katerem se je tudi poimenovala. V tem prostoru smo si ogledale majhne mize, ki so se odpirale kot knjige in v vsaki je bila predstavljena ena življenjska zgodba iz časa življenja Frana Štupice in Rudolfa Maistra.

Nato smo se odpravili v drugo sobano, kjer smo si ogledali njegove fotografije in fotografije njegove družine. Tu nam je vodič predstavil Maistrovo družino in povedal, da so bili vsi družinski člani dobrodošli na Zavrhu in da so se med njegovo in Štupičevo družino stkale dobre prijateljske vezi. V zadnjem prostoru si je bilo mogoče ogledati delovni prostor, kjer je Rudolf Maister pesnil.

General je prvič prišel na Zavrh leta 1922, nato pa še leta 1924, 1925 in še 1929. Tukaj je Maister pesnil pesmi in slikal. Občudoval je tudi naravo in imel je mir. Leta 1924 je tukaj napisal svojo prvo pesniško zbirko Poezije, ki so bile posvečene Marici Sterger. Drugo zbirko, z naslovom knjige Katica mojih, je napisal zadnje leto obiska na Zavrhu, v njej pa je veliko pesmi o Slovenskih goricah in njenih lepotah.

Sam je imel rad preproste ljudi, njihovo življenje ter njihov pogovorni jezik, zato je želel o tem izvedeti čim več. Ker so odrasli morali delati in niso imeli časa za pogovor z generalom, so bili na razpolago otroci, ki so brezskrbno tekali po vasi. Med temi je spoznal Katico, hči Štupičevega viničarja Žižka, ki je takrat štela deset let. Bila je radovedna in zgovorna, prav tako kot general, zato sta kmalu postala prijatelja. Katica Žižek, poročena Lešnik, poimenovana tudi Maistrova Katica, mu je iz bližnjega Lenarta prinašala knjige in časopise ter mu jih brala. Ker pa branje ni bilo njena vrlina, jo je tega učil general. Prav tako jo je učil pravilnega govorjenja.

O tej Katici, je Tone Partljič napisal knjigo Deklica in general, ki je razdeljena na dve zgodbi. Na desnih straneh knjige lahko beremo pravljico o Katici, na levih straneh pa besedilo z naslovom General Maister. Pravljica govori o deklici, ki so jo klicali Katica in je hodila v prvi razred. Vsak dan preden se je odpravila v šolo, je morala kravo peljati na pašo. Ni marala šole, ker se ni mogla naučiti brati. Drugi učenci so se iz nje zato norčevali in ona je jokala. Ker je bila radovedna, jo je opazil general in ji pomagal pri učenju branja. Leve strani knjige nas popeljejo skozi življenje generala Maistra. Od njegovih otroških let, pa vse do njegove smrti. V knjigi je veliko pravljicne resnice, prav tako pa tudi veliko zgodovinske resnice. Zato mlade bralce pisatelj najprej poziva k branju pravljice o Katici in nato k branju besedila o Maistru.

Leta 1947-48 je bil vili prizidan kulturni dom, v katerem leta 1961 začelo delovati turistično društvo Rudolf Maister – Vojanov. V 60-letih prejšnjega stoletja se je razvilo organizirano gibanje, ki se je zavzemalo za ohranitev zgodovinskega spomina na generala Maistra. V njegovo čast so, leta 1963, zgradili lesen razgledni stolp. Ob njem so leta 1963 vzdali spominsko ploščo generala Rudolfa Maistra in jo odkrili v okviru krajevnega praznika v Zavrhu. Prizadevni domačini in člani turističnega društva so že v začetku osemdesetih let prejšnjega stoletja

razmišljali o ureditvi Maistrove spominske sobe v nekdanji Štupičevi vili. Tako so začeli s preurejanjem podstrešja vile in ureditvijo Maistrove kleti. Ko so bila dela končana, je prof. Aleš Arih postavil v novi spominski sobi razstavo Rudolfu Maistru. Slednji je dal tudi pobudo, da bi se moški kvintet poimenoval Završki fanti. Tako se je delovnim krajanom uresničila dolgoletna želja, da bi se oddolžili Rudolfu Maistru, ki je tako rad zahajal v njihov kraj. Otvoritev spominske sobe je bila 14. septembra 1986 ob 30. krajevnem prazniku Krajevne skupnosti Voličina.

PISNI VIRI:

- Zbornik: Voličina – moj svet: zbornik Voličine ob 250 – letnici organiziranega šolstva. Mateja Kramberger, Anton Goznik. OŠ Voličina, 2007. dr. Marjan Toš. Maistrov Zavrh Stran 74–83.
- Tone Partljič. Deklica in general. Založba Ajda, IBO Gomboc k. d., Murska Sobota, 2011.

USTNI VIR:

- Dejan Krambereger, Zavrh, september 2024

SPLETNI VIRI:

- <https://www.visitlenart.si/index.php/sl/lenart/stupiceva-vila-zavrh> 9. 9.2024
- <https://www.rudolfmaister.si/maistrova-pot/zavrh/> 16. 9. 2024

*Vita Hribernik, Julija Petrovič, Anja Sapač, 6. razred, mentorica Janja Snežič

»MED MEČEM IN PERESOM« - PESNIŠKA PLAT RUDOLFA MAISTRA

Sonila Gashi, Eva Pišek, Lana Plazar*

Osebnost Rudolfa Maistra, branitelja naše severne meje in Maribora, v naši narodni zavesti ne živi s tolikšno močjo, kot bi si zaslužila. To je posledica zamolčanja njegovega prispevka v časih po prvi svetovni vojni. Rudolf Maister je bil tudi pesnik in ljubitelj umetnosti. Ta plat njegovega življenja je med Slovenci premalo znana. Maistrov spoj vojaka in umetnika je pozitivno vplival na njegove vojaške odločitve. Med vojaškimi osebnostmi na svetu ni prav veliko takšnih, ki združujejo v sebi vojaka in umetnika.

Maistrovo življenje je bilo od zgodnje mladosti povezano s književnostjo. Že v mladih letih je kazal zanimanje za leposlovno pisanje. Za pesnikovanje ga je motiviralo domače okolje. Mama je bila iz družine, v kateri so veliko brali, kasneje je bila odlična pripovedovalka in pravljíčarka. Teta Matilda, ki jo je obiskoval na Uncu, je redno objavljala svoja dela. Z literarnim delovanjem je Rudolf Maister začel v 4. razredu nižje gimnazije z izdajanjem dijaškega lista *Inter nos*. V 5. razredu je izdajal list *Večernica*. Prvo črtico *Pokopali smo*, ki je bila posvečena babici, je objavil kot 16-letni deček leta 1890 v reviji *Vrtec*. Prve pesmi je objavil v celjskem dijaškem listu *Vesna* leta 1892. Nato je pesmi objavljaval v časniku *Ljubljanski zvon*, mesečniku za književnost, umetnost in prosveto Slovan, liberalno usmerjenem časniku *Slovenski narod* in drugje. S pravim imenom se je le redko podpisoval. Kot kadet je uporabljal psevdonim *Vuk Slavič*, kot častnik je začel uporabljati ime *Vojanov*.

Njegovo književno delo se deli na dve obdobji: prvo obdobje med leti 1889 - 1906 je njegova razigrana mladostna doba. V svet je leta 1904 poslal svojo prvo pesniško zbirko *Poezije*. Bila je predporočno darilo izvoljenki Marici Stergerjevi. Razdeljena je na štiri oddelke, od katerih je prvi že s podnaslovom posebej posvečen njej – Marici; drugi obsega balade in romance, tretji fantovske pesmi in četrti sonete.

*Prazno srcé
 Pobegnite, žalostne misli!
 Veselja sem žejen nocoj ...
 Iz dihov mamljivih zbujeje pomladi
 pozabnosti pil bom opoj.*

*Šampanjca prinesi mi, Vlasta,
 in stisni se k meni tesno!
 Veš, dekle, jaz hočem nocoj te ljubiti,
 kot ni te še ljubil nikdo ...*

*Zagodi, goslar sivolasi,
 zatisni zvedave oči,
 pa v strune skrivnostne, srebrnodoneče
 ves med mi nebeški izlij!*

*Nabita cekinov mošnjica,
 a prazno je moje srce ...
 Napolni srce mi, izprazni mošnjico,
 a sviraj do belega dne!*

Drugo obdobje med leti 1912-1930 je doba zrelih let. Leta 1929 je nastala njegova druga zbirka *Kitica mojih kot odnev na aktualna družbena dogajanja*. Začetne pesmi slikajo podobe vojnega nasilja, medtem ko v ciklu *Slovenske gorice*, ki je plod njegovih počitnic na Zavrhu, opisuje lepoto slovenskih pokrajin. Pridružujejo se še

zavedne, narodnobuditeljske pesmi, ki so odraz Maistrovega pristnega domoljubja v politično prelomnem času nastajanja nove slovenske družbe.

*Nazaj pa jih ni
 Jemal jih je dan in jemala jih je noč,
 a vriskali vsi so veseli
 in z naglji po prsih, z zelenjem po rokah
 Bog ve kam od nas so odpeli.*

*In nihče ni vprašal, s kod fantje gredo,
 kdo v strahu za njimi zdaj plače
 in nihče ni vprašal, če vrnejo kdaj
 pod ljube se strehe domače.*

*In nihče ni vprašal kdo križ zasadi
 tam zunaj v predaljno gomilo,
 če fantom tem našim veselo srce
 bi v grenki samoti odbilo.*

*Jemal jih je dan in jemala jih je noč
 -pojoče, vse v pisanem cvetju -
 nazaj pa jih ni, od nikoder jih ni,
 ne tihih, ne v fantovskem petju.*

Med leti 1906 in 1912 ni pisal. V tem času se je poročil, zbolel in se zdravil.

Rudolf Maister se je veliko družil s slovenskimi pesniki. Kot dijak je bil član dijaškega literarnega društva Zadruha. Tedaj se je seznanil z Dragotinom Kettejem, Josipom Murnom, Ivanom Cankarjem, Otonom Župančičem, kasneje pa je vzdrževal stike s Simonom Gregorčičem in z drugimi. Z Župančičem si je dopisoval in ohranil prijateljske stike še kasneje. Leta 1920, po Maistrovem uspehu v bojih za severno mejo na Štajerskem, mu je Župančič poklonil zbirko svojih pesmi V zarje Vidove in v njo napisal posvetilo:

*Na, Mojster, ki od misli ti in sanj
 Bilo je dano priti do dejanj...
 Kaj hočem jaz, ki v tega časa zmede
 Metati morem prazne le besede!*

Bil je dober poznavalec slovenske književnosti. Okoli sebe je zbiral pesnike in pisatelje, še zlasti tiste, ki so živeli v Mariboru in okolici, ter jih vabil k skupnemu delu. Njegova pesem je doživljala pozornost javnosti in stroke tudi kasneje, predvsem ob jubilejih, povezanih z Maistrom ali njegovim delovanjem.

Živa, zdrava in navdihujoča je Maistrova poezija še zmeraj!

*Posmrtna idila
 Pod snežno odejo ležal
 bom mrtev v zimi pozni ...
 Črez mene v gonji grozni
 razljučen bo sever bežal,
 pereč, leden in dušeč,
 a mene ne bo pretresal več —
 Umrl bo v svetu namé spomin,*

*do groba mi v snegu ne bo stopinj.
Počasi čez mrzle grobove
le, ljubica, ti boš približala se,
ko tema na polje bo nižala se.
In tiho boš, tiho boš stala
in tiho le v srcu plakala
in stlala mi sveže cvetove ...
In rahel jug bo toplo zapihal
in meni in tebi pokoj zadihal.*

PISNI VIRI:

- Lojze Penič, General Rudolf Maister – Vojanov, v: Boj za Maribor 1918-1919: spominski zbornik ob sedemdesetletnici bojev za Maribor in severno mejo na slovenskem Štajerskem, ur. Janez Švajncer (Maribor: Založba obzorja, 1988), str. 171 – 191
- Mihael Glavan, »Zvonka in barvita pesniška beseda«, v: Rudolf Maister. Sto let severne meje (Ljubljana: Mladinska knjiga, 2018), str. 171 – 176
- Vojanov Rudolf Maister, Založba Obzorja, Maribor, 2014
- Vojanov Rudolf Maister, Založba Jutro, Ljubljana, 2003

*Sonila Gashi, Eva Pišek, Lana Plazar, 9. razred, OŠ Duplek, mentorica Nuša Vtič Čuček

RUDOLF MAISTER IN PREVZEM VOJAŠKE OBLASTI V MARIBORU

Nik Berlič, Veronika Koštrun, Neža Mihajlovič*

ŽIVLJENJEPIS

Rudolf Maister se je rodil 29. marca 1874 v Kamniku na Gorenjskem. Osnovno šolo je obiskoval v Mengšu in nato še v Kranju, kjer je končal tudi nižjo gimnazijo. Po končani šoli v Ljubljani je Rudolf Maister odšel v vojaško kadetnico na Dunaj, kjer je ostal do 1. septembra 1894. Naslednje leto je postal poročnik, služboval je v Ljubljani, Celovcu, Brucku ob Litvi in Gradcu.

Leta 1905 se je poročil z Marico Stergar, s katero je imel dva sinova. Leta 1911 je hudo zbolel na pljučih. Od druge polovice leta 1913 pa do začetka prve svetovne vojne je služboval v vojaškem poveljstvu v Mariboru. Od novembra 1916 je bil prav Maister poveljnik mariborskega 26. črnovojniškega okrožja. Zaradi svoje odkrite slovenske nacionalne zavesti, je Maister večkrat prišel v konflikt z avstro-ogorskimi oblastmi. Tako se je moral med prvo svetovno vojno tudi zagovarjati zaradi sabotaže, reševanja slovenskih vojakov pred fronto.

Po končani prvi svetovni vojni je odigral izjemno pomembno vlogo v slovenski zgodovini. 1. novembra leta 1918 je prevzel vodenje vojaških oblasti v Mariboru, 23. novembra 1918 pa je uspešno razorožil mariborsko mestno stražo. Bistveno pa je pripomogel k obvarovanju slovenske narodnostne meje.

2. oktobra 1923 se je general Rudolf Maister upokojil. Eden izmed razlogov za njegovo upokojitve je bila bolezen, in sicer vnetje živcev v nogah, kar bi lahko privedlo do ohromitve. Do svoje smrti je živel na Uncu, ki ga je imel za svoj drugi dom. Tam je 26. julija 1934 tudi umrl.

Maister se je že kot dijak navduševal za slovensko literaturo, urejal je razne listine in tudi pisal zanje. Maister je navezal stike z mnogimi slovenskimi literati. Izdal je tudi nekatere domovinske in fantovske pesmi ter pesniški zbirki Poezija in Kitica mojih.

PREVZEM OBLASTI V MARIBORU

Za temo smo si morali izbrati pomembne dogodke v življenju narodnega heroja Rudolfa Maistra. Skupaj z mentorjem smo se odločili, da bomo opisali, kako je Rudolf Maister takrat prevzel vojaško oblast v mestu Maribor ob koncu prve svetovne vojne ter kako je s hitro vojaško akcijo preprečil, da bi mestna straža v nemških rokah prevzela oblast nad mestom Maribor. Menimo, da je ta dogodek ključnega pomena za nadaljnjo zgodovino slovenskega naroda.

S koncem prve svetovne vojne je razpadel Avstro-Ogrski imperij. Z določili mirovne pogodbe iz Pariza pa so na ozemlju Avstro-Ogrske nastale samostojne države – med njimi tudi Država Srbov, Hrvatov in Slovencev, slednja pa ni imela določenih meja in tudi ni bila mednarodno priznana država. To obdobje je bilo za zgodovino Slovenije izjemno težko, slovenska zemlja je bila priča izsiljevanju avstrijskih in italijanskih sosedov in neizkušeniosti tedanje vlade v Ljubljani.

Z odločno akcijo in na lastno pest je Rudolf Maister preprečil nadaljnje trganje slovenske zemlje. 1. novembra 1918 se je v Mariboru sestalo vojaško poveljstvo, ki ga je vodil poveljnik Anton Holik. Ta je Maribor razglasil za nemško-avstrijsko mesto, čemur je burno nasprotoval Rudolf Maister. Maister je Maribor razglasil za jugoslovansko mesto in prevzel vojaško poveljstvo nad mestom in Spodnjo Štajersko. Rudolf Maister se je zavedal, kako nevarno je bilo to početje, saj v mestu skoraj ni bilo slovenske vojske, na katero bi se lahko oprl. Maister je o svoji akciji nemudoma obvestil Narodni svet za Štajersko. Istočasno se je takoj odpravil še v Meljsko vojašnico, kjer se je sestel s tam nastanjenimi vojaki. Slovenske/Jugoslovanske vojake je prosil za pomoč, saj jih domovina potrebuje. Nemškimi oziroma tujim vojakom v vojašnici pa je omogočil, da zapustijo vojašnico brez boja ter se po končani vojni vrnejo domov k svojim družinam.

Odpravil se je tudi do dr. Karla Verstovška, predsednika Narodnega sveta za Štajersko, in zahteval, da ga nemudoma povzdignejo v višji čin – v generala. Vzdig v čin generala je imel velik psihološki vpliv, saj beseda general izraža avtoriteto, s tem je lažje izdajal ukaze in je imel tudi prednost v pogajanjih. General Rudolf Maister je takoj pričel z organiziranjem slovenske vojske, nadaljeval je z zasedanjem vojašnic in drugih vojaških objektov v Mariboru. Tako je bila že zvečer 1. novembra v slovenskih rokah Meljska vojašnica (nekdanji 26. strelski pešpolk), Artilerijska vojašnica (128. in 106. polk), Dragonska vojašnica (5. polk) in Višja vojaška realka (kadetnica) z vsemi pripadajočimi skladišči. Samo Dravska vojašnica je bila zasedena z nemškim 47. pehotnim polkom, slednjega pa so v veliki večini sestavljali nemški častniki in nemško govoreči vojaki. Ta pehotni polk je predstavljal veliko nevarnost za slovenski Maribor. Po pogajanjih med avstrijskimi častniki in generalom Maistrom je 47. pehotni polk 3. novembra 1918 odkorakal proti Lipnici.

MESTNA STRAŽA IN NJENA RAZOROŽITEV

Nemški občani mesta so kmalu spoznali usodno napako, ki so jo storili – mesto so predali praktično brez boja. Zato so to napako skušali popraviti z ustanovitvijo mestnih straž. V mestne straže so stopali predvsem pripadniki uglednih nemških družin iz Maribora ter tudi nemški častniki. General Maister se je dobro zavedal resničnega pomena teh »prostovoljcev« in to je bil ponovno zavzetje mesta Maribor.

Mestna straža je hitro številčno prerasla Maistrove enote. General Rudolf Maister je ukazal hitro mobilizacijo, pri tem ga je podprl tudi narodni svet za Štajersko. Mobilizacija je bila uspešna, pridružilo se mu je veliko prostovoljcev – večinoma bivših vojakov. Rudolf Maister se je odločil, da bo na hitro obračunal z zeleno gardo (mestno stražo).

V mestu je bilo mogoče občutiti napetost, obe strani sta se pričeli pripravljati, da izločita drugo stran iz igre za oblast nad mestom. 22. novembra 1918 je iz Ljubljane (narodne vlade) prišlo dovoljenje za razorožitev mestne straže. Priprava za to pa je še naprej potekala v največji tajnosti. Maister se je pretvarjal, da ni v mestu nič narobe. Mestnim stražam je dovoljeval/dodeljeval čedalje več straž, s tem je dosegel, da so bile enote razpršene po celotnem mestu.

Za datum razorožitve je general Maister določil 23. november, začetek akcije pa ob četrti uri zjutraj. Razorožitev se je pričela z razorožitvijo straže pri glavni pošti ter z zasedbo vseh poštних uradov, telefonskih zvez na glavnem in koroškem kolodvoru. Prvo uspešno razorožitev so javili možje iz drugega operativnega odseka, ti so svojo nalogo izvršili v vsega sedemnajstih minutah. V naslednjih tridesetih minutah so prišla poročila še iz vseh preostalih odsekov.

Mestna straža je bila popolnoma presenečena, njihov upor pa slaboten. Razorožitev je bila izvedena z občudovanja vredno hitrostjo in hladnokrvnostjo. V akciji je bil smrtno ranjen le nemški častnik Emil Gugl, slednji se je upiral razorožitvi v Dravski vojašnici. S to vojaško akcijo je general Rudolf Maister zagotovil, da je Maribor in celotna spodnja Štajerska ostala v slovenskih rokah.

Zanimivo je tudi to, da se takrat še ni spremenila politična uredba mesta Maribor (sledi pa kmalu), saj so vsi mestni uradniki ostali na svojih mestih. Meščane in delavce je general Maister pozval k ohranjanju mirne krvi, prav tako je zavrnil vsak strah. Maistrove čete so bile dovolj močne, da niso potrebovale dodatne pomoči.

Poveljujoči general v mestu Maribor je meščane seznanil tudi s tem, da so pod njegovim osebnim varstvom ter da bo vsako krivico najostreje kaznoval. Posvaril pa je meščane pred vsakim nepremišljenim dejanjem, saj bi nov morebiten upor zatrl z vojaško silo.

General Rudolf Maister je odigral izjemno pomembno vlogo v slovenski zgodovini, saj ni dovoljeval trganja slovenskega narodnega prostora. Zato bo v slovensko zgodovino za vedno vpisan kot narodni heroj.

PISNI VIRI:

- Lojze Ude, Boj za severno slovensko mejo 1918-1919, Založba obzorja, Maribor 1977.
- Dragan Potočnik, Zgodovinske okoliščine delovanja generala Rudolfa Maistra na Štajerskem, Koroškem in Prekmurju, Založba Koščak, Ljubljana 2003.

- Boj za Maribor in severno mejo, na območju štajerskega obmejnega poveljstva, Muzej narodne osvoboditve, Maribor 1978.

*Nik Berlič, Veronika Koštrun, Neža Mihajlović, 9. razred, OŠ Kungota, mentor mag. Marko Gorjup

RUDOLF MAISTER – DOMOLJUB SE ODLOČI ZA POKLIC VOJAKA

Gal Draškovič in Nika Dravec*

Rudolfu Maistru Slovenci posvečamo veliko pozornost, saj ima izjemne zasluge za naš narod. Velja za obranitelja slovenske severne meje in kot tak za heroja slovenskega naroda. Se pa njegova vojaška kariera v kali začne v odločitvi postati vojak. To je bilo po končanem šestem razredu gimnazije, ko je po očetovi smrti postal sirota.

Tako je Rudolf Maister leta 1892 zapustil ljubljansko gimnazijo in vstopil v domobrasko kadetsko šolo na Dunaju. Najbrž se je za častniški poklic odločil tudi po nasvetu skrbnika, »gospoda strica« Lovrenca Sebenikarja z Rakeka, ki mu je pripovedoval o vojaškem poklicu in urjenju. Poleg tega pa mu je zagotovil letno šolnino v kadetnici – 60 goldinarjev, kar mu mati ni mogla. Po dveh letih je končal šolanje, in to z zelo dobrim uspehom, ter pridobil naziv kadeta naslovnega četovodje. S tem si je zagotovil urejen življenjski položaj. V nasprotnem primeru bi moral opraviti še dva gimnazijska razreda in maturo, potem pa še celotni študij na univerzi. Za kaj takega ni imel denarja. Se pa za domobrasko kadetnico ni odločil zgolj zaradi nasvetov svojih najbližjih, ampak po zgledu dveh tovarišev, ki sta se v dunajsko domobrasko kadetnico vpisala leto prej.

Po opravljeni kadetnici je bil vključen v domobraski bataljon številka 25 v Ljubljani, 1. oktobra 1894 pa dodeljen domobraskemu pehotnemu regimentu številka 4 s sedežem v Celovcu. Bil je imenovan za kadeta častniškega namestnika, 28. oktobra 1895 pa za poročnika. Od novembra 1896 do aprila 1897 je Maister v Ljubljani obiskoval jezdarsko šolo za pehotne častnike in jo tudi uspešno zaključil. Leta 1903 se je po pettedenskem izobraževanju usposobil za orožarskega častnika, leta 1907 pa se še izpopolnjeval na častniški šoli tretjega armadnega zbora v Gradcu. Izpit je dobro opravil, kar mu je zagotovilo napredovanje v stotnika. Maister je veljal za uspešnega gojenca v domobraski kadetnici, v avstro-ogrski armadi pa so ga cenili kot sposobnega častnika, ki je znal voditi in poveljevati – do svojih predstojnikov, vrstnikov in podrejenih pa je gojil strog, a dobrohoten odnos.

Poudariti velja, da je bil Maister že od mladosti domoljub, ko pa je na vojaških vajah in pohodih neposredno spoznal skorajda celotno slovensko narodno ozemlje in spoznaval ugledne in preproste slovenske ljudi, pa se je po teh srečanjih čutil še bolj povezanega s slovenskim narodom. Ne gre spregledati tudi tega, da je bil Rudolf Maister »terenski vojak«, ki se je dobro spoznal na orožje, seveda predvsem na pehotno, in na mobilnost čet ter imel veliko izkušenj s civilnim prebivalstvom.

Pred prvo svetovno vojno pa je prevzel poveljstvo mariborskega mestnega okrožja zaledne vojske – poudariti velja, da je natančno poznal njeno celotno vojaško organizacijo in delovanje, vojaške objekte, založenost vojaških skladišč in ostale okoliščine, tudi gospodarske, socialne in politične. Vse to, poleg poguma, združeno s praktičnim, terenskim in operativnim častniškim znanjem mu je omogočilo, da je bil sposoben prevzeti vojaško oblast nad Mariborom in nad slovensko Štajersko v svoje roke, ko je bilo najbolj potrebno, zaznal je namreč zgodovinski trenutek, ko je moral dvigniti sabljo za to, da je obranil skoraj četrtino slovenskega ozemlja. S tem je vsekakor stopil med pomembne sooblikovalce slovenske zgodovine in, kot poudarja mag. Lovrenčič, ostal v slovenski zgodovini in med slovenskimi domoljubi cenjen kot osebnost z izredno karizmo, vsestransko omiko in voljo do ustvarjanja, prav tako ga cenimo kot junaka, dobrega poveljnika in generala, strankarsko neopredeljenega Jugoslovana in kot zavednega Slovenca. Kot tak pa je v našo zavest vpisan kot legendarna in karizmatična osebnost.

PISNI VIRI:

- Dr. Bruno HARTMAN, Rudolf Maister, general in pesnik, DZS, Ljubljana, 1989.
- Vinko KOROŠAK, General Maister: 1874–1934: legenda, resničnost in ponos, Educa, Melor, Nova Gorica, 2009.
- Mag. Milan Lovrenčič, General Rudolf Maister Vojanov 1874–1934., v: Mariborski glas: Glasilo zveze društev General Maister, Maribor, 2018, št. 3, str. 3.

- Mihael GLAVAN, Odločitev za vojaški poklic, v: RUDOLF Maister: sto let severne meje: življenje in delo Rudolfa Maistra Vojanova 1874–1934. [uredniški odbor Nela Malečkar ... (et al.)] – 1. izd. Mladinska knjiga, Ljubljana, 2018, str. 12–14.

SPLETNI VIRI:

<https://www.gov.si/zbirke/projekti-in-programi/2024-leto-general-a-rudolfa-maistra/> (28. 9. 2024)

*Gal Draškovič in Nika Dravec, 7. razred, OŠ Miklavž na Dravskem polju, mentorica dr. Ana Koritnik

PESNIŠKA BESEDA RUDOLFA MAISTRA

Maj Kolar*

*Bratje, v sedlo, vajeti v dlan :
 Drava nas zove, Jadran rjove,
 vranci naj krešejo trde podkve,
 bratje – naprej!
 (Rudolf Maister)*

Rudolf Maister (roj. 1874) je bil znan ne samo po svojih enkratnih vojaških dosežkih, temveč tudi kot pesnik in umetnik. Njegovo življenje je bilo namreč že od mladosti povezano s književnostjo in umetnostjo. Motivacijo za pesnikovanje je dobival v domačem okolju, saj sta ga že kot majhnega mati, ki je bila dobra pripovedovalka in pravljničarka, in teta Matilda, ki je redno objavljala svoje pesmi v Vrtnu (listu za otroke in mladino), spodbujali k pesništvu. Začel je v 4. razredu gimnazije v Kranju, ko je izdajal svoj dijaški list *Inter nos* v rokopisu, v katerem je objavil obdelavo babičinega pripovedovanja. Leta 1889 je poskusil objaviti avtorsko pesem *Stari grad pri Ložu*, a jo je uredništvo zavrnilo. Po preselitvi v Ljubljano leta 1890 je kot petošolec objavjal dijaški list *Večernica*, tudi v rokopisu. Nato je Maister spet dobil priložnost za objavljanje v listu *Vesna*, ki ga je ustanovila slovenska visokošolska mladina med ločevanjem katoliškega in naprednega tabora, v njej je tudi objavil svoji prvi natisnjeni pesmi, *Mons ruit* in *Ob zibki*. V začetku šolskega leta 1892/1893 so ljubljanski gimnazijci ustanovili skrivno društvo *Zadruga*, v katerem so se zbirali na sestankih, na katerih so člani predavali o različnih temah, brali knjige in časopise. Takrat je Maister študiral na Dunaju, od koder je pošiljal pesmi društvu v presojo, saj je bil tudi izvoljen za "zunanjega člana". V letih 1897/1898 so *Zadruga* obnovili, takrat je Maister tudi občasno zahajal na sestanke (bil je že poročnik v Ljubljani).

Maister je bil sodobnik modernistov, Ivana Cankarja, Dragotina Ketteja, Otona Župančiča in Josipa Murna, vendar, kot piše Franc Zdravec, ne da bi jim bil kdaj tudi pesniško enak. Kot pesnik je Maister izdal dve zbirki pesmi *Poezije* (1904) in *Kitica mojih* (1929), prvo z naslovom tedanje poznoklasicistične navade (pesnil je v stilu Antona Aškercarja), drugo z naslovom skorajda ljudskega pesnika, obe kot časnik, kar se je prvič zgodilo v zgodovini slovenskega pesništva. Po mnenju dr. Bruna Hartmana so bile Maistrove temeljne pesniške teme tja do polovice prvega desetletja 20. stoletja veselje do življenja, do ljubezni, do vina, uživanja brez predsodkov in brez moralnih zadržkov. Ta poezija po mnenju Mihaela Glavana izkazuje poleg lahkotnega bonvivanskega mladega avstrijskega oficirja bojevito vitalnost in korajžjo, pa tudi pokončno slovenskost.

Pesniška zbirka *Poezije* je bila predporočno darilo Marici Stergerjevi. Razdeljena je na štiri dele – prvi je posvečen Marici, drugi obsega balade in romance, tretji balade in romance in četrti sonete. Anton Medved ob izidu te pesniške zbirke poudari, da gre za prvo leposlovno knjigo, ki jo je izdal slovenski častnik in je že zaradi avtorja samega zanimiva. Maister v svojih pesmih ne opeva in ne slika vojaškega življenja, čeprav srečamo kakšno bolj vojaško pesem, ki pa je odeta v lepo narodno kopreno in ni reflektivna. Prav tako po mnenju Antona Medveda ima osrednje mesto v knjigi erotični ciklus pesmi »Marici«, med katerimi je po njegovi oceni najboljša in najresničnejša »Moje solnce«. Franc Zdravec označuje Maistra kot pesnika ljubezenskega, domovinskega in pokrajinskega motiva, mestoma kot lirskega izpovedovalca, drugje spet kot »objektivnega« oblikovalca teh troje snovi. Maistrovo ljubezenska pesem je v glavnem vedra, komaj kdaj tudi otožna (*Bolno srce*, 1899).

Po izdaji *Poezij* je Maister za osem let skoraj popolnoma utihnil. V tem časovnem presledku je njegov pesniški obraz dobil bistveno druge, resnejše poteze. Ko se je leta 1912 oglasil nanovo, je bila njegova poezija poglobljena v čustvu in tehtnejša po vsebini: pesem o domovini. Domovina, borba za njeno svobodo, ljubezen do njene kulture in lepote postanejo in ostanejo odslej vodilni motivi Maistrove poezije. Tako je Maister v tem obdobju po izdaji *Poezij* objavil dve slavilni pesmi *Prešernu post festum* in *K osemdesetletnici g. notarja L. Svetca*. Pred začetkom prve svetovne vojne pa je začel Maister pisati tudi o vojni. V sonetu *Mi je Maister* nagovoril Slovence, da se naj borijo, tisti, ki pa tega ne zmorejo, pa naj se vdajo. Tudi pesem *Mi, kapitani* pa je prisposodba Slovencev pred prvo svetovno vojno. V njegovih naslednjih pesmih pa Maister piše o padlih slovenskih vojaki in o tem, naj se vojna neha. Ob koncu vojne je Maister leta 1918 objavil svojo programsko *Jugoslovansko himno*, v njej opiše odločnost Slovencev in njihovo vojno pripravljenost ter da bodo Slovenci v prihodnosti osvobodili svojo državo.

Svojo drugo pesniško zbirko z naslovom *Kitica mojih* je Maister objavil leta 1929. Obseg je manjši, ampak zato ima bolj pretehtano vsebino. Zbirka je bila izraz zrele moške lirike in epike, iz nje je govorila krepka vojaška pesniška osebnost, ki čuti človeško in narodno gorje. Ukvarjala se je s svetovno vojno in koroškim pohodom. V tej zbirki je pesnik končno našel tudi svojo osebno obliko in v njej prepesnil celo nekaj starejših pripovednih pesmi, npr. *Sto kovanih* in *Ante*. Sicer pa je Maister zbirko razdelil na štiri dele: *Nazaj* pa jih ni govori o vojnih časih, *O, jaz ne spim* ima pesmi o izgubljeni Koroški in Primorski, *Oj, ti naša zemlja sveta*, ki je najobsežnejša, pa govori o nekaterih slovenskih deželah. Posmrtno sta izšli zbirki *Pesmi* (1988) in *Poezije* (2003, zbrano delo).

Vseeno, ali je Maister napisal romantično, fantovsko ali vojno pesem, se gre strinjati z dr. Brunom Hartmanom, da je bil Maister res izjemen pesnik. Prav tako se gre strinjati s tem, kar piše Janko Glaser: »/.../ in z najboljšim, kar je ustvaril Maister-pesnik, predvsem s svojimi slavospevi naši zemlji, bo prav tako živel nesmrtno, kakor bo nesmrtno živel z zgodovinskim delom, ki ga je izvršil Maister-vojak.«

PISNI VIRI:

- Dr. Bruno HARTMAN, *Rudolf Maister, general in pesnik*, DZS, Ljubljana, 1989.
- Vinko KOROŠAK, *General Maister: 1874–1934: legenda, resničnost in ponos*, Educa, Melor, Nova Gorica, 2009.
- Janko GLASER, *Rudolf Maister – Vojanov kot pesnik*, v: *Kronika slovenskih mest*, Ljubljana, 1934, 1. 1, št. 4, str. 264–266. URN:NBN:SI:doc-SELZUNOF from <http://www.dlib.si>
- Mihael GLAVAN, *Zvonka in barvita pesniška beseda*, v: *RUDOLF Maister: sto let severne meje: življenje in delo Rudolfa Maistra Vojanova 1874–1934* [uredniški odbor Nela Malečkar ... (et al.)] – 1. izd. Mladinska knjiga, Ljubljana, 2018, str. 171–176.
- Rudolf MAISTER – VOJANOV, *Izbrane pesmi*, [izbral in spremno besedo napisal Franc Zadavec], Obzorja, Maribor, 1988.
- R. MAISTER, *Kitica mojih*, v: *RUDOLF Maister: sto let severne meje: življenje in delo Rudolfa Maistra Vojanova 1874–1934*. [uredniški odbor Nela Malečkar ... (et al.)] – 1. izd. Mladinska knjiga, Ljubljana, 2018, str. 89–169.
- Anton MEDVED, *Vojanov – Rudolf Maister: Poezije, 1904*, v: *Knjižne novosti*, Ljubljanski zvon, Ljubljana, str. 759–760. dLib.si Digitalna knjižnica Slovenije.
- Franc ZADRAVEC, *Rudolf Maister (1874 – 1934)*, v: *Rudolf Maister – Vojanov: Izbrane pesmi*, Obzorja, Maribor, 1988, str. 77–87.

SPLETNI VIRI:

- <https://www.slovenec.org/2021/11/23/rudolf-maister-pesnik-s-pusko-in-vizionarskim-navdihom/> (17. 9. 2024)
- <https://www.obrazislovenskihpokrajjin.si/oseba/maister-vojanov-rudolf/> (26. 9. 2024)
- <https://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi340526/> (26. 9. 2024)

*Maj Kolar, 8. razred, OŠ Miklavž na Dravskem polju, mentorica dr. Ana Koritnik

RUDOLF MAISTER SE BORI ZA MARIBOR

Mia Perbil*

Rudolf Maister se je rodil 29. marca 1874 v Kamniku na Šutni. Maistrova družina se je pogosto selila. Slovenci Maistra najbolj poznamo kot branitelja naše severne meje in Maribora pred Nemško Avstrijo po koncu prve svetovne vojne leta 1918. Bil je tudi slovenski general, pesnik, slikar, ljubitelj knjig in velik domoljub.

Že v mladosti je začel literarno ustvarjati. V Kranju je urejal in izdajal Rokopisni list Inter nos, v Ljubljani pa list Večernica. S svojimi literarnimi prispevki je sodeloval pri revijah Vrtec in Vesna, pozneje pa tudi v reviji Ljubljanski zvon in časopisu Slovenski narod. Objavil je dve zbirki pesmi: Poezije (1904) in Kitica mojih (1929). Naslonil se je na tradicijo slovenske ljudske pesmi, vpliv predstavnikov sočasne slovenske moderne zaznamo predvsem v njegovi osebnoizpovedni in ljubezenski liriki. Imel je tudi dragoceno in obsežno knjižnico. Umrli je 26. julija 1934 na Uncu pri Rakeku, kjer je bil na počitnicah. Pokopan je na Pobrežju v Mariboru.

Opisala bom vsebino knjige z naslovom: Rudolf in Vojko ali Kako je Maister v 47 minutah ubranil slovenski Maribor. Knjigo sta napisali Katarina Mahnič in Alenka Juvan, ilustrirala pa Ejti Štih.

MARIBOR, leto 1918

»Vojna se končuje, Avstro-Ogrska razpada. Začel se bo boj za ozemlje-vsak si bo hotel vzeti čim več! Vojaki se vračajo s front, največ jih bo šlo skozi Maribor. Treba bo zaščititi prebivalce pred oboroženimi možmi,« razmišlja Maister.

Na glavno mariborsko železniško postajo so prihajali vlaki z vojaki. Umazani, lačni, utrujeni a vendar veseli, so korakali po ulicah mesta Maribor. Prebivalci so s strahom opazovali oborožene vojake. Po ulicah je lepo dišalo, saj se je noč in dan pripravljala hrana za vojake.

Na obrobju Maribora, v meljski vojašnici, se je general Maister s stotniki pogovarjal o tem, kako narediti Maribor slovenski. Ob meljski vojašnici je bila podolgovata konjušnica iz rdeče opeke. Vojaki so vodili konje v konjušnico. Maister jih opazuje skozi okno in zraven razmišlja: »Le kaj si konji mislijo o vojni, jih ni strah? Zakaj kar ne pobegnejo z bojišč?« Vidi se, da je bil Maister pesnik in umetnik, povezan z naravo in z živalmi, predvsem s konjem Vojkom, ki je začutil vsa njegova čustva. Medtem so Vojko in ostali konji v konjušnici opazovali uniformirane moše, ki so se pogovarjali o razpadu države in pripojitvi Maribora k Avstriji. Rudolf Maister je bil odločen: »Maribor in Spodnja Štajerska sodita k novi državi Slovencev, Hrvatov in Srbov. V imenu te svoje države tukaj prevzemam vojaško poveljstvo. Kdor se bo temu upiral, pride pred moje vojaško sodišče.« Tudi konji so občutili nemir, ki je zavladal ob pogovoru.

Zdaj gre zares!

Nemci so po Mariboru namestili nemške vojake pod pretvezo, da varujejo meščane pred vojaki, ki se vračajo s front. V resnici pa so hoteli nazaj dobiti Maribor in Spodnjo Štajersko. Maister se je s konjem Vojkom sprehajal po mestu in srečal stotnika Dolarja in mu je povedal, da hočejo Nemci spet prevzeti Maribor in da že ima načrt. Maister je stotniku Dolarju pokazal podrobno izdelan zemljevid o napadu. Njegov radovedni konj Vojko je že vlekel na ušesa in bral zemljevid. Napad mora biti popolna tajnost. Maribor je razdelil na štiri odseke in zanje določil poveljnike. Napadli bodo ponoči ali zgodaj zjutraj. Pomembno je da bo čim več nemških straž po mestu, saj tako lahko zbere in krepí svojo vojsko, s katero jih bo napadel. Izdal je mobilizacijski razglas in zbral prvo slovensko vojsko. Računal je na večjo udarno moč. Tudi Vojko je začutil, da se obeta še en boj in skupaj z drugimi konji naredil skrivni načrt.

Napad!

V mrzlem novembrskem jutru, je general Maister s svojo četo zasedel glavno pošto v Mariboru. Zasedli so tudi Dravsko vojašnico, železni most, državni most in Glavni trg. Konji so se jim pridružili z glasnim rezgetanjem in cepetanjem s kopiti ter povzročili veliko bobnenje in hrup. Akcija je trajala vsega sedeminštirideset minut.

»Gospodje končano je!« je rekel Maister.

Veliko ljudi in konj je iz vseh strani prihajalo v mesto. Veselje je bilo veliko! Povsod so se slišali vzkliki: »Maribor je slovenski! Živel general Maister, živel slovenski Maribor!«

Pridružil se je tudi Maistrov konj Vojko in deklamiral:

»Pogum brez brihtne glave ne pomaga, brez pameti ne boš ugnal sovraga. Obojega pač Rudolfu ne manjka, vendar brez drznosti je meja tanka. Pa še tovarištvo, zaupanje, zvestoba njegovih mož, ki šli bi z njim do groba. Ko daš na kup vse te vrline – nič čudnega, da Rudolf je ubranil meje domovine.«

General Rudolf Maister je bil pogumen vojak, velik ustvarjalec in občutljiv umetnik. Umrli je leta 1934. Pokopan je na Pobrežju v Mariboru. Hvaležni smo, da lahko po njegovi zaslugi in zaslugi njegovih čet, živimo v slovenskem Mariboru in govorimo slovenski jezik.

PISNI VIRI:

- Katarina Mahnič in Alenka Juvan: Rudolf in Vojko
Založba Pivec, Maribor 2024
- Alenka Juvan: O Rudolfu brez brkov in o Veroniki, ki je s kačjim repom namahala mamuta
Medobčinski muzej Kamnik, Kamnik 2016

SPLETNI VIRI:

- https://sl.wikipedia.org/wiki/Rudolf_Maister
Maribor, 29.9.2024
- <https://www.rudolfmaister.si/pesnik-bibliofil-kulturnik/pesnik/>

*Mia Perbil, 5. razred, OŠ Franceta Prešerna Maribor, mentorica Valerija Lepener

RUDOLF MAISTER, SLOVENSKI GENERAL

Ema Ljubič, Alisa Lendero, Elena Žugman*

General Rudolf Maister je osebnost, ki jo v zadnjem času na novo vrednotimo. Dolgo po drugi svetovni vojni je veljal za politično spornega, zato so skušali njegov pomen zmanjševati, ga odrekati ali preprosto zamolčati. Zato mladi rod slabo pozna delo moža, ki je po koncu prve svetovne vojne z neustrašnostjo obranil Maribor in severovzhodno Slovenijo pred priključitvijo k Nemški Avstriji.

Rudolf Maister je bil rojen 29. marca 1874 v Kamniku kot najmlajši sin Franca Maistra in Frančiške, rojene Tomšič. Vojaška pot Rudolfa Maistra se je začela leta 1892 z vpisom v domobransko kadetnico na Dunaju. 1. septembra 1894 je uradno postal kadet in bil dodeljen 4. domobranskemu pehotnemu polku. Vstop v častniško šolo in odločitev za častniški poklic ga nista niti malo odvrnila od globoke čustvene navezanosti na slovensko domovino. Oba je nosil trajno v sebi.

MAISTER - GENERAL

»Ne priznavam teh točk. Maribor razglašam za posest Države Slovencev, Hrvatov in Srbov in prevzemam v imenu svoje vlade vojaško poveljstvo nad mestom in vso Spodnjo Štajersko,« je 1. novembra 1918 razglasil major Rudolf Maister in postal general. To so znamenite besede najslavnejšega slovenskega generala, ki je Maribor in celotno Spodnjo Štajersko razglasil za slovensko. Besede je izrekel polkovniku Antonu Holiku, ko je ta v domobranski vojašnici v Melju razlagal svoj sporazum z dvanajstimi točkami, kot da je samoumevno, da Maribor pripada Nemški Avstriji.

Maister je, kot piše v spominih, povsem "na lastno pest in odgovornost" vzkipelel in kompaniji avstrijskih oficirjev zagrozil z vojaškim sodiščem, če na območju, ki ga je ravnokar razglasil za ozemlje Države SHS, ne bodo ubogali njegovih ukazov. Še isti dan je prevzel popolno vojaško oblast nad mestom, narodni svet za Štajersko pa ga je povišal v generala.

KLJUČNA VLOGA NARODNEGA SVETA

V mestu pod Pohorjem je ob koncu velike vojne med nemškimi Avstrijci in Slovenci zavrelo. Komu bo pripadel Maribor, ki je imel sicer v samem mestu nemško govorečo večino, a bližnja in daljna okolica sta bili prevladujoče slovenski? Slovenski narodni svet za Štajersko, ki je deloval od 26. septembra 1918, je imel pri tem ključno vlogo. 1. novembra so Slovenci mirno zasedli okrajna glavarstva, celotna Spodnja Štajerska je tako dobila slovenske glavarje, ki jim je bilo podrejeno tudi orožništvo.

ZELENA GARDA SHUTZWEHR

Mariborski nemški mestni svet je Maistrova akcija in prevzem poveljstva nad vojaštvom v mestu povsem šokirala, saj so računali, da bodo pod poveljstvom nemških častnikov zlahka mesto priborili za Avstrijo. Hitro so se odzvali in še isti dan 1. novembra začeli zbirati vojake, da bi ustanovili nemško stražo Schutzwehr oz. t. i. zeleno gardo. Že prvi večer so nabrali okoli 400 mož.

Maister se je zavedal, da njihov obstoj predstavlja nenehno grožnjo, ker pa je imel zelo malo vojakov, še ni mogel ukrepati, zeleni stražarji pa so varovali mesto pred vračajočimi se vojaki z oddaljenih front in možnega ropanja mesta. Schutzwehr je bil ustanovljen 3. novembra, pripadniki so bili nastanjeni v dravski vojašnici, a so morali obljubiti Maistru zvestobo. Iz mestne blagajne so prejemalel zajetno plačilo, zato je število zelenih stražarjev nezadržno raslo, v samo štirih dneh jih je bilo že za tri bataljone (1.200). Vedno večja moč Schutzwehra je za mariborske Nemce pomenila novo upanje, da bi vendarle zmagala "nemška stvar". Nemški mestni svet se je tako 12. novembra čutil dovolj močnega in je sklenil, da Maribor pripada Avstriji.

NASTANEK PRVE SLOVENSKE VOJSKE

Maistru je bilo jasno, da to vodi v katastrofo in je 9. novembra razglasil splošno mobilizacijo na Spodnjem Štajerskem in v nekaj tednih zbral okoli 4.000 mož, ki so predstavljali prvo slovensko redno vojsko v zgodovini. Zglasiti so se morali "brez izjeme vsi", razen duhovnikov, zdravnikov in za "vsako vojaško službo nesposobnih".

RAZOROŽITEV ZELENE GARDE

Opoldne 21. novembra 1918 je prisegel mariborski pešpolk. Maister j je imel pod sabo dovolj veliko silo in takoj po prisegi je stekel načrt za uničenje nadležnih nemških zelenosrajčnikov, s katerimi so se njegovi borci zapletali v konflikte v mestu, pojavljali pa so se tudi spopadi in poboji. Bliskovita akcija je stekla 23. novembra ob štirih zjutraj. Maister je zasedel mariborsko glavno pošto, kjer je v telefonski centrali čakal na sporočilo o poteku akcije. Vse se je odvijalo zelo hitro in Shutzwehr je bil razorožen v vsega 47 minutah, skoraj brez žrtev, padel je le častnik Emil Gugl. Poveljnik Shutzwehra Albert Kodolitsch se je ravno tistega jutra ob pol sedmih vrnil iz Gradca, kjer se je dogovarjal za pomoč pri napadu na Maistrovo vojsko in osupel spoznal, da je za zelenosrajčnike v mestu odbila zadnja ura. Vsi, s poveljnikom vred, so morali vrniti uniforme, opremo in orožje. Mariborčani so se lahko vrnili na svoje domove, vsi drugi pa so morali zapustiti mesto, še preden je padel mrak. Maister je tako že drugič vojaško zavzel Maribor in nobenega upanja, da bi še lahko zmagala "nemška stvar", ni bilo več.

ZASEDBA NARODNOSTNE MEJE IN NEODLOČENOST LJUBLJANE

General Maister je, po uspeli akciji v Mariboru, načrtoval akcijo na severni slovenski narodnostni meji. Še isti dan, ko so razorožili "zeleno srajce", je spet udaril "na lastno pest" in poročnika Franja Malgaja poslal iz Mežiške doline zasedel Pliberk in nato Velikovec. S pomočjo srbskih vojakov, nekdanjih avstro-ogrskih ujetnikov, je hkrati zasedel še Špilje, nato pa je sledila Radgona. Iz Gradca je k Maistru naslednje jutro prihitel polkovnik Rudolf Passy, da bi previdno izvedel, kakšni so Maistrovi načrti. Sklenila sta dogovor, da bo slovenska vojska zasedla črto Radgona, Ober-Purkla, Brunn see, Št. Vid, Ernovž, Ivnik, Šentpavel, Grebinj, Važenberk, Slov. Šmihel, Krnski grad, Trg, Beljak, Šmohor. Pogodbo so zavrnili na Dunaju, proti pa sta bili tudi koroška in štajerska deželna vlada. Maister je Ljubljano seznanil z načrtom, prigovarjal jim je, da bi zasedel Koroško, še posebej Celovec. Ljubljanska oblast je Maistru hitro dala vedeti, da je s svojeglavimi načrti znova prekoračil svoja pooblastila.

Narodna vlada za Slovenijo je v prihajajočih dneh tako odločno sklenila, da Maister ne sme dalje prodirati, da mora upoštevati povelja iz Ljubljane in ne ukrepati na lastno pest, da Celovca ne sme zasedati, ker bi prišlo do prelivanja krvi in pomanjkanja živeža. Maister je res prekoračil pooblastila, a narodna vlada bi najbrž lahko s hitro akcijo in pogodbo s polkovnikom Passyjem bolje izkoristila in ustvarila na Koroškem boljše strateško vojaško in politično izhodišče. O usodi Koroške je 10. oktobra 1920 odločil plebiscit, ki je tamkajšnje Slovence odrezal od matične domovine in jih dodelil k Avstriji.

O Maistru bo obveljalo, da je bil junak, predrznež in dober vojaški poveljnik. Svojo zgodovinsko vlogo je odlično opravil in se v slovensko zavest vtisnil kot legendarna in karizmatična osebnost. Slovenci imamo danes v spomin na to hrabro dejanje, 23. november, državni praznik – dan Rudolfa Maistra.

PISNI VIRI:

- Bruno Hartman, Znameniti Slovenci: Rudolf Maister, Partizanska knjiga, 1989, Ljubljana.
- Bruno Hartman, Rudolf Maister general in pesnik, DZS, 1998, Ljubljana.
- Dragan Potočnik, Zgodovinske okoliščine, delovanja generala Rudolfa Maistra na Štajerskem, Koroškem in v Prekmurju, Založba Koščak, 2003, Ljubljana
- Nela Malečkar, Rudolf Maister, sto let severne meje, Mladinska Knjiga, 2018, Ljubljana

SPLETNI VIRI

- <https://www.rudolfmaister.si/>

*Ema Ljubič, Alisa Lendero, Elena Žugman, 9. razred, OŠ Duplek, mentorica Marjetka Bezjak

RUDOLF MAISTER IN JAZ

Viktorija Novak*

UVOD

Sem Viktorija. Slovenka. Mariborčanka. Sem na to ponosna? Seveda. Velikokrat slišim reči svojo 93-letno prababico Mici, da če ne bi bilo Maistra, bi govorili nemško.

Sprehodim se po mestu in stopim pred Maistrov spomenik. Ponosno zre predse.

Bom tudi jaz kdaj tako ponosna nase?

Kaj bom storila v življenju?

Bom vojakinja, pesnica, slikarka?

Rojena sem v času, ko ljudje sledijo samo svojim ciljem in ne ciljem družbe, v kateri živijo.

ROJSTVO IN ŠOLANJE

Rudolf Maister se je rodil v Kamniku 29. 3. 1974 očetu Francetu, ki je bil rojen na Ptuj, in mami Frančiški, ki je bila iz Trebnjega. Imel je dva brata, Ernesta in Arturja. Ernest je postal železniški uradnik, Artur pa je umrl.

Osnovno šolo je obiskoval v Mengšu, nato pa v Kranju. Leta 1885 se je vpisal na nižjo gimnazijo v Kranju, 5. in 6. razred pa je obiskoval v Ljubljani. Po 6. razredu gimnazije se je vpisal v kadetsko šolo na Dunaju in jo leta 1894 končal. Njegove intelektualne sposobnosti in izjemne psihofizične sposobnosti so mu omogočile strmo pot napredovanja v vojaški karieri. Obiskoval je jezdarsko šolo v Ljubljani za pehotne oficirje, leta 1903 pa je pet tednov obiskoval strelsko šolo in se usposobil za orožarskega častnika. (Trošt, 2011)

Jaz sem se rodila v Murski Soboti 3. 5. 2012 očetu Igorju, ki je rojen v Mariboru, in mami Jasmini, ki je iz Murske Sobote. Imam starejšo sestro Ano Marijo, ki obiskuje srednjo šolo. Obiskujem Osnovno šolo Tabor I v Mariboru. Kaj bom počela v življenju, še ne vem. Mogoče bom slikarka, pesnica, učiteljica ali pa vojakinja? Poleg rednih učnih predmetov obiskujem še likovno snovanje in italijanščino. Pred enim mesecem pa sem se še včlanila v lokostrelski klub.

ŽIVLJENJE

Poročil se je z Marico Stergar, hčerko znanega ljubljanskega zdravnika. Imela sta dva sinova, Hrvoja in Boruta. Družina je imela vojaški način življenja in se je veliko selila. Leta 1915 so se preselili v Maribor, kjer je Maister ostal do upokojitve. Preselili so se v današnjo Maistrovo ulico 17, o čemer priča spominska plošča na fasadi hiše. Maistrovo življenje je že od zgodnje mladosti povezano tudi s književnostjo, slikarstvom in knjigami. Rad se je gibal med umetniki in v krogih, ki jih je pritegovala umetnost. Ni bil samo uživalec lepote, ampak je tudi sam slikal. Zbiral je stare knjige in si uredil staro in bogato knjižnico. Kot dijak je sodeloval v literarnem društvu Zadruga, kjer se je seznanil s Kettejem, Murnom, Cankarjem, Gregorčičem, Župančičem in drugimi.

Njegova najpomembnejša dejanja so bila:

- OBRAMBA SLOVENSKE SEVERNE MEJE NA ŠTAJERSKEM: MAISTER PREVZAME VOJAŠKO OBLAST V MARIBORU,
- RAZOROŽITEV MARIBORSKE ZELENE GARDE,
- MAJSKA OFENZIVA 1919 NA KOROŠKO,
- ZADNJE VOJAŠKE DOLŽNOSTI IN UPOKOJITEV.

S soglasjem Narodnega sveta za Štajersko je 1. novembra 1918 major Rudolf Maister prevzel vojaško oblast v Mariboru. Imenovan je bil v čin generala, poveljeval pa je vsem enotam na slovenskem Štajerskem.

Kot upokojenec je živel v Mariboru. Bolehal je za vnetjem živcev v nogah in ker ni bilo primernih zdravil, je skoraj povsem ohromel. Na stara leta se je preselil na tetino posestvo na Unec, kjer ga je 26. julija 1934 zadela srčna kap. (Trošt, 2011)

Jaz se nisem dosti selila. Po rojstvu sem takoj živela v Mariboru v Devovi ulic 5, kje živim še danes. Moje življenje je tudi povezano s slikarstvom. Zelo rada slikam in rišem. Trenutno rišem portrete nekaterih slovenskih pisateljev in pesnikov. Krasili bodo šolsko knjižnico.

SLIKARSTVO

Besedni umetniki so nemalokrat nadarjeni likovniki; pri Slovencih je bil takšen na primer Ivan Cankar. Tudi Maistru je bilo likovno izražanje blizu. Iz njegovih deških let ni poročil, da bi ga risanje pritegnilo. Njegove ocene zanj so bile skromne, a so se počasi izboljševale.

V dunajski kadetnici je vse obdobje študija za prosto risanje dobival odlično oceno, zelo dober uspeh pa je dosegel pri risanju vojaških položajev. V vojaških osebnih popisnicah je bila ta njegova spretnost od 1897 leta dalje posebno poudarjena. Najbrž je iz takšnega skiciranja vojaških položajev zraslo njegovo krajinarstvo. In tako je začel ljubiteljsko slikati, predstavil pa se je tudi javnosti. (Hartman, 1989, str. 51) Razstavil je oljno sliko miramarskega gradu, ki priča o lepem talentu slikarja-samouka.

Jaz pa sem naslikala oljno sliko ptujskega gradu. Krajina je v olju upodobil več. Poleg drugih slik jih je imel obešene v svojem celjskem stanovanju. Pred drugo svetovno vojno so imeli Maistrovi v mariborskem stanovanju dve ali tri njegove slike, od kateri je bila ena kar dobra. Ta se je v družini ohranila. Gre za oljno krajino Bleda v velikosti 75 cm x 55 cm. Po družinskem izročilu jo je general naslikal med letoma 1921-23, ko je bil v razmejitveni komisiji z Italijo in je bival na Bledu. Slika Blejskega jezera (slika 3) je prvi hip delovala kot Birollova slika, samo da so namazi barve bili bolj lazurni, ne takšni, kot so jih izvajali njegovi sodobniki, znani slikarji. (Hartman, 1989)

Kdaj in pri kom se je Maister slikarsko izpopolnjeval, ni znano, vemo pa, da je bil prijatelj Riharda Jakopiča, kasneje tudi Matije Jame in Mateja Sternena. V dvajsetih letih je v Mariboru prijateljeval z Nikolajem Pirnatom, kateremu je pomagal pri študiju na likovni akademiji. V času tik pred koroškim plebiscitom pa je bil general zagotovo povezan z Maksimom Gasparijem. (Hartman, 1989)

Ljubezen do slikarstva je generala privedla do tega, da je postal formalni organizator prve likovne razstave v Mariboru po prvi svetovni vojni, s čimer se je začelo živahno likovno življenje v obdravskem mestu. (Hartman, 1989)

Likovno življenje še danes živi v Mariboru, kakor tudi na naši šoli. Spomladi bom imela svojo 1. razstavo slikarski del v Arnoldovem kotičku na naši šoli.

PISNI VIRI:

- Hartman, B. (1998). Rudolf Maister. Ljubljana: Partizanska knjiga.
- Trošt, N. (2011). Gradivo za delavnico Znanе osebe: Rudolf Maister. Radovljica.

*Viktorija Novak, 7. razred, OŠ Tabor I Maribor, mentorica Simona Klinger

RUDOLF MAISTER JE NAŠ JUNAK

Latifa Džanić, Zarja Žagar*

Rudolf Maister je bil rojen 1874. leta v Kamniku. Zgodaj je izgubil očeta in se odločil za vojaški poklic. Pri šolanju mu je denarno pomagal stric. Kot avstro-ogrski častnik je delal v različnih krajih. Umrli je leta 1934 v Uncu. Pokopan je v Mariboru. 23. novembra praznujemo dan Rudolfa Maistra. S svojo akcijo je skupaj s prostovoljci dosegel, da je med Dravogradom in Radgono državna meja ločila tudi dva naroda.

Naju je zanimal predvsem kot človek, mož, oče in človek mnogih talentov. Zanimalo naju je, kako se ga Maribor danes spominja, seveda pa sva pogledali tudi malo širše po slovenskem prostoru.

Rudolf Maister je bil pesnik in slikar pa tudi strasten zbiratelj knjig. Njegova zbirka je danes v Univerzitetni knjižnici v Mariboru in ima zelo zanimivo zgodbo med II. svetovno vojno, saj so jo odpeljali v Zagreb in jo rešili pred nacisti. General in njegova žena Marija Maister, rojena Sterger, sta oba odraščala v enostarševski družini. Rudolf z mamo, Marija pa z očetom, ki je bil zdravnik. Marijin oče je bil zelo naklonjen izobrazbi, zato je hčerki nudil možnost šolanja na tedaj najvišji ustanovi za dekleta, Višji dekliški šoli. Leta 1904 je Rudolf Maister izdal pesniško zbirko Poezije in ji posvetil nekaj pesmi. Kasneje sta se poročila. Takrat je bil nadporočnik in bi moral plačati nekaj denarja, da bi s tem dokazal, da je zmožen vzdrževati družino. Ker sam tega denarja ni imel, mu ga je dal njegov bodoči tast, Marijin oče. Imela sta dva sinova, Hrvoja in Boruta. Družina se je zaradi Rudolfove službe veliko selila. Po I. svetovni vojni, ko je dobil generalski čin in dosegel ugodno mejo z Avstrijo, se je družina ustalila v Mariboru.

Marija Maister je bila izobražena, govorila je več jezikov in bila dejavna v različnih društvih. Pri pogajanjih o oblikovanju meje na Štajerskem je prevajala, saj je odlično obvladala francoščino. Bila je narodna dama. Takrat so tako imenovali soproge vplivnih moških, ki so bile dejavne v narodnih in humanitarnih društvih. Bila je ob ustanovitvi Mariborskega slovenskega ženskega društva in njegova prva predsednica. Cilj tega društva je bil povezati ženske, ki so želele izboljšati življenje tistim, ki so to potrebovali. Nudile so pomoč ranjenim vojakom, organizirale letovanja za otroke in zagotavljale službe samohranilkam. Finančno so pomagale tudi s štipendijami tistim dekletom, ki bi se sicer težko šolale. Marija Maister je v Mariboru delovala v Francoskem krožku in pomagala mladim, da so znanje jezika izboljšali tudi v Franciji. Sodelovala je tudi pri delovanju Ljudske univerze in Materinske šole.

Družina se je selila tudi zaradi Rudolfove narodne zavednosti, saj to v avstro-ogrski vojski ni bilo zaželeno. 30. oktobra 1918 je mariborski nemški občinski svet razglasil Maribor z okolico za del Nemške Avstrije. Prvega novembra 1918 je major Rudolf Maister v vojašnici 26. strelskega polka v Melju pred mestnim poveljnikom podpolkovnikom Antonom Holikom in zbranimi častniki odločno izjavil: »Ne priznavam teh točk. Maribor razglašam za jugoslovansko posest in prevzemam v imenu svoje vlade vojaško poveljstvo nad mestom in vso spodnjo Štajersko.«

Skupaj s častniki in vojaki je zavzel vojašnice in druge pomembne objekte. Nemci so ustanovili varnostno stražo, Rudolfu Maistru pa je Narodni svet za Štajersko podelil naziv general. S pooblastilom Narodnega sveta za Štajersko je s 15 častniki in 87 vojaki zavzel vse vojašnice in druge pomembne objekte ter postal komandant vse spodnje Štajerske. Narodni svet je prevzel upravo na slovenskem Štajerskem, majorju Rudolfu Maistru pa je podelil naziv general.

23. novembra 1918 je ob 4. uri zjutraj Maister prehitel Nemce in razorožil zeleno gardo, tj. nemško varnostno stražo. V nekaj dneh je zasedel jezikovno mejo med Dravogradom in Radgono. To ozemlje je bilo nato dodeljeno novo nastali državi Kraljevini Srbov, Hrvatov in Slovencev.

Na Rudolfa Maistra nas spominjajo mnoga obeležja. Midve sva se posvetili obeležjem v Mariboru. Obiskali sva spominska obeležja v Mariboru. Bili sva presenečeni, da prej nisva veliko vedeli o tem. Našli sva relief tudi na sosednji šoli Borcev za severno mejo. Zdaj končno veva, zakaj nosi sosednja šola takšno ime.

Ugotovili sva, da je Rudolf Maister velik mož, ne samo za Štajersko, pač pa za celoten slovenski prostor. V Mariboru je bil izjemno spoštovan, kar je na koncu pokazala tudi njegova poslednja pot do pokopališča. Ker je umrl v kraju Unec, so njegove posmrtno ostanke odpeljali proti Mariboru. Ob prevozu krste z Unca preko Ljubljane in Celja v Maribor se mu je poklonila množica ljudi. V Mariboru so mu pripravili mrtvaški oder v veži mestnega magistrata, kjer se je od njega poslovilo več kot 10 tisoč Mariborčanov in okoliških prebivalcev. 27. julija 1934 je pogrebni sprevod krenil z Glavnega trga, preko Starega mostu, na pobreško pokopališče. To je bil veličasten pogrebni sprevod, največji pogreb v zgodovini Maribora. Za krsto je korakalo 25 000 ljudi.

Poslednje počivališče Maistrove družine je na pobreškem pokopališču. Občudujeva ga, ker je vedel, kaj mora storiti, čeprav pri tedanjih oblasteh njegova akcija ni bila sprejeta z velikim navdušenjem.

PISNI VIR:

dr. Bruno Hartman, Rudolf Maister general in pesnik, DZS, Ljubljana 2006

SPLETNI VIRI:

- <https://www.gov.si/zbirke/projekti-in-programi/2024-leto-general-a-rudolfa-maistra/> (dostop 27. 9. 2024)
- <https://www.obrazislovenskihpokrajn.si/oseba/maister-vojanov-rudolf/> (dostop 27. 9.2024)

* Latifa Džanić, Zarja Žagar, 8. razred, OŠ Draga Kobala Maribor, mentorica Marjetka Berlič

RUDOLF MAISTER KOT UMETNIK

Teja Pirš, Ana Motaln, Erik Brence*

UVOD

Rudolf Maister je bil slovenski general, pesnik in borec. Rodil se je 29. marca 1874, umrl pa je 26. julija 1934. Delovanje Rudolfa Maistra ni ozko vezano na njegovo profesionalno vojaško kariero, ampak ga poznamo tudi kot strastnega ljubitelja knjig in kot umetnika.

V Ljubljanskem Zvonu leta 1900 je bilo zapisano o razstavljenem portretu dela slikarja Matija Jame:

"Rudolf Maister pa je razstavil pri Schwentnerju olje na platno v knjigarni pod narodno kavarno na vogalu Židovske ulice v Ljubljani. Ta priča o Maistrovi samozavesti, pa tudi o tem, da so njegovemu ljubiteljskemu slikarstvu priznavali določeno kakovost. Gre za oljno krajino Bleda v velikosti 75 cm krat 55 cm. Po družinskem izročilu jo je general naslikal med letoma 1921-1923, ko je bil v razmejitveni komisiji z Italijo in bival na Bledu. Akademski slikar Slavko Kores je o njej rekel takole: Videti je, da je bil general Maister spreten risar. Slika Bleda (jezera) je delovala prvi hip kot Birollova slika, samo da so namazi barve bili bolj lazurni, ne takšni, kot so jih izvajali njegovi sorodniki, znani slikarji."

(https://www.czn.si/images/czn_stevilke/2011/CZN_2011_2-3_za_splet.pdf)

MAISTER KOT UMETNIK IN ORGANIZATOR KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Rudolf Maister je že v mladosti kazal nagnjenje do literature in pisanja. Veliko vzpodbude za pisanje je dobil v domačem okolju. Njegova mati je bila dobra pravljíčarka, teta Matilda pa se je redno oglašala v listu Vrtec za mlade.

Od zgodnje mladosti je bilo Maistrovo življenje povezano s književnostjo, glasbo in slikarstvom. Kot gimnazijec je izdajal svoj dijaški list *Inter nos* in kasneje *Večernico* v rokopisu. Ukvarjal se je tudi z organizacijo kulture in izdajal literarne zbornike. Zbiral je stare knjige in si uredil dragoceno bogato knjižnico. Njegovi poznavalci tudi trdijo, da menda ni bilo slovenske knjige, ki je ne bi imel v svoji knjižnici. Poznal se je s številnimi literarnimi ustvarjalci, teoretiki, kritiki, znanstveniki in politiki. Dr. Bruno Hartman meni, da je Maistrovo pesništvo enakovredno njegovemu vojaškemu voditeljstvu. (<https://castni.nakamniskem.si/maister/pesnik.php>)

MAISTROVA POEZIJA IN PESNIŠKE ZBIRKE

Maistrovo življenje je bilo na prvi pogled povezano samo z vojaščino in s strogim vojaškim pravilnikom. V resnici je že bil od rane mladosti povezan tudi s književnostjo, glasbo in slikarstvom. Maister je svoje pesništvo dognal do vrhunca šele v zrelih letih, in to predvsem v pesmih, ki spajajo slovensko pokrajino z izraznostjo slovenske ljudske pesmi. (<https://castni.nakamniskem.si/maister/pesnik.php>)

Prva Maistrova pesniška zbirka s preprostim naslovom 'Poezije' je izšla leta 1904, ko je bil star 30 let. Prvi del je že s podnaslovom posebej posvečen njej – Marici, drugi del obsega balade in romance, tretji pa fantovske pesmi in četrti sonete. Kot pravi dr. Bruno Hartman, se zbirka začinja s povsem konvencionalno pesmijo V spominsko knjigo. V njej Marici slika prihodnost, kako bo kot njegova vdova prebiralala njegove pesmi in se spominjala "na minuli čas pomladi cvetne".

Drugo pesniško zbirko z naslovom 'Kitica mojih' je izdal leta 1929 pri Tiskovni založbi v Mariboru. Vsebina je skrbno pretehtana in izbrana, pa tudi obseg je v primerjavi s prvo pesniško zbirko bolj skromen. Pesmi je tematsko povezal v štiri dele: v delu 'Nazaj pa jih ni' je združil nekaj pesmi iz vojnih časov, v drugem sklopu 'O, jaz ne spim' razmišlja o izgubljeni Koroški in Primorski, v tretjem pa opisuje pesniške upodobitve nekaterih slovenskih dežel in temu je primeren tudi naslov tega sklopa: 'Oj, ti naša zemlja sveta'. V zadnjem delu je pesnik Rudolf Maister povezal štiri pripovedne pesmi." V drugi zbirki sta razvidna pesnikov prečiščeni odnos do pesništva in dozorela moč njegove osebnosti," pravi dr. Bruno Hartman. "Pesnik je kritično pregledal svojo pesniško žetev in se odločil za nekakšen antologijski izbor.

Zanimivo je, da so prav te pesmi spodbudile kar nekaj slovenskih skladateljev, tako da so jih uglasbili, in sicer večinoma za moške zборе. Ko so leta 1988 v Mariboru odkrili Maistrov spomenik, je Založba Obzorja izdala

Pesmi Rudolfa Maistra, ki jih je izbral Fran Zadravec. Napisal je tudi daljšo spremno besedo z analizo Maistrove poezije. Priznava ji pozitivne lastnosti. (https://sl.wikipedia.org/wiki/Rudolf_Maister;
<https://www.rudolfmaister.si/pesnik-bibliofil-kulturnik/kulturnik/>)

MAISTER KOT SLIKAR

Rudolfa Maistra pogosto označujejo kot »generala in pesnika«, pri tem pa ostaja nekoliko v ozadju, da ga je zanimala tudi likovna umetnost. V risanju se je odlikoval že v času študija na dunajski kadetnici, kasneje pa je za njegovo posebno spretnost veljalo risanje vojaških položajev. Zavedal se je svojega talenta in se preskusil tudi v slikanju v olju ter leta 1900 v Schwentnerjevi knjigarni v Ljubljani v soseščini Matije Jame razstavil veduto gradu Miramar, za katero je kritik zapisal, da »priča o lepem talentu slikarja samouka«. Z lastnimi slikami je opremil svoje celjsko in mariborsko stanovanje, veduto Bleda iz leta 1897 pa hrani Mestni muzej v Ljubljani.

Maistrovo krajinarstvo ni preseгло meja ljubiteljskega slikarstva. Upodabljal je v oljni tehniki. Bil je med prvimi organizatorji slikarskih razstav v Mariboru. Bil je zelo dober risar. Organiziral je likovne razstave v Mariboru in s tem spodbujal prosvetno in kulturno življenje v tem kraju. Maister je prijateljeval z impresionisti Rihardom Jakopičem, Matijo Jamo in Matejem Sternenom, tesneje pa je sodeloval z Maksimom Gasparijem, ki je risal osnutke za propagandno gradivo v zvezi s plebiscitom. V Mariboru se je bilo njegovo stanovanje shajališče številnih kulturnikov. Pogosto se poudarja Maistrov prispevek k pričetku organiziranega likovnega življenja v Mariboru.

(<https://www.rudolfmaister.si/maister-navdih-in-spomin/likovna-umetnost-literatura-glasba-film>;
https://www.czn.si/images/czn_stevilke/2011/CZN_2011_2-3_za_splet.pdf)

ZAKLJUČEK

Rudolf Maister je bil pomemben zaradi svojih vojaških akcij, ki so pripomogle k obrambi slovenske narodne meje. Prav tako je prispeval k ohranitvi in širjenju slovenskega jezika, narodne pripadnosti ter umetnosti na Štajerskem. S tem je pomagal ohraniti slovensko kulturo ter zavedanje za pripadnost slovenski domovini.

PISNI VIRI

- Dragan Potočnik: Zgodovinske okoliščine, delovanje generala Rudolfa Maistra na Štajerskem, Koroške in v Prekmurju, Koščak, Ljubljana, 2008.
- Rudolf Maister : sto let severne meje : življenje in delo Rudolfa Maistra Vojanova 1874-1934, Ljubljana : Mladinska knjiga, 2018

SPLETNI VIRI

- https://www.czn.si/images/czn_stevilke/2011/CZN_2011_2-3_za_splet.pdf (24. 9. 2024)
- https://sl.wikipedia.org/wiki/Rudolf_Maister, (23. 9. 2024)
- <https://www.rudolfmaister.si/maister-navdih-in-spomin/likovna-umetnost-literatura-glasba-film/> (23. 9. 2024)
- <https://www.rudolfmaister.si/pesnik-bibliofil-kulturnik/kulturnik/>, (24. 9. 2024)
- <https://castni.nakamniskem.si/maister/pesnik.php>, (25. 9. 2024)

*Teja Pirš, Ana Motaln, Erik Brence, 8. razred, 2. OŠ Slovenska Bistrica, mentor Jure Ozvatič

RUDOLF MAISTER KOT VOJAK

Lana Kopše, Alina Motaln, Elina Kovačič*

OTROŠTVO IN ODRAŠČANJE

Rudolf Maister je bil najmlajši izmed treh sinov Franca in Franje Maister, rojeni Tomšič. Njegova brata sta bila Artur Maister (1868–1876) in Ernest Maister (1870–1897). Leta 1876 je za davico umrl najstarejši izmed sinov, Artur. Pokopali so ga v Mengšu, po čemer lahko sklepamo, da je tam družina Maister v tistem času tudi živela. Brat Ernest je postal železniški uradnik, a je že v 26. letu starosti umrl za jetiko pri teti Matildi (mamini sestri) na Rakeku, pokopali pa so ga ob bratu Arturju.

Družinske korenine generala Maistra segajo po materini strani na Dolenjsko, po očetovi pa na Ptuj. Pred očetovo rojstno hišo, na robu mestne tržnice, stoji Rudolfov celopostavni bronast kip. Ko je Rudolf dopolnil trinajst let, mu je umrl oče, zato je zanj skrbel stric Lovrenc. Osnovno šolo je obiskoval najprej v Mengšu, nato pa v Kranju. Bil je odličen učenec. Leta 1885 je začel obiskovati kranjsko nižjo gimnazijo in jo končal leta 1890 (https://sl.wikipedia.org/wiki/Rudolf_Maister).

Ves čas šolanja je Maistra stric Lovrenc navduševal za vojaški poklic. Ker je bila Rudolfu uniforma že domača (oče je bil finančni uradnik, brat pa železniški uradnik) in ker se je zavedal, da bo moral zaradi očetove prezgodnje smrti sam poskrbeti zase, se je odločil za poklic častnika. Njegove intelektualne sposobnosti in tudi izjemne športne lastnosti (bil je telovadec, sabljač, plavalec in smučar) so mu omogočile napredovanje na različnih vojaških šolah in službenih mestih. Rudolfova mati je izhajala iz ugledne, narodno zavedne trebanjske družine. Na stara leta se je preselila na Unec k sestri Matildi Tomšič-Sebenikar, ki je bila pesnica in pripovednica, sicer pa priznana narodna delavka in predsednica Ciril-Methodove družbe na Rakeku. Člani rodbine Maister so začeli puščati svoj pečat v zgodovini mesta Ptuj leta 1750, ko se je v najstarejše štajersko mesto iz nekoliko oddaljenega trga priselil Janez Jurij Maister. S poroko z lončarjevo vdovo Elizabeto Gebronšek si je pridobil lastništvo nad hišo v mestu, leta 1753 pa je postal polnopravni ptujski meščan.

(<https://www.rudolfmaister.si/maistrova-dediscina/sodelujoce-ustanove/>).

KAKO JE RUDOLF MAISTER POSTAL GENERAL MAISTER

Vojaška vloga Rudolfa Maistra je bila odločilna ob koncu prve svetovne vojne in v času oblikovanja na novo nastale Države SHS, pozneje Kraljevine SHS. 1. novembra 1918 je prevzel poveljstvo nad Mariborom in vso Spodnjo Štajersko ter ji podredil oblasti Narodnega sveta za Štajersko. Ta mu je podelil poziv generala, ki mu je zagotavljal večji ugled pri civilnem prebivalstvu in brezhibno pokorščino (disciplinsko razrahljanega) vojaštva. Mariborski mestni svet se je tedaj odločil za priključitev mesta k republiki Avstriji, tako da je imel Rudolf Maister pri uresničevanju ciljev le malo podpore. Ko je 30. oktobra 1918 mariborski nemški občinski svet razglasil Maribor z okolico za del Nemške Avstrije je Maister že naslednji dan v vojašnici 26. strelskega polka v Melju pred mestnim poveljnikom podpolkovnikom Antonom Holikom in zbranimi častniki odločno izjavil: "Ne priznavam teh točk. Maribor razglasam za jugoslovansko posest in prevzemam v imenu svoje vlade vojaško poveljstvo nad mestom in vso Spodnjo Štajersko." Še tisti dan so bile vse vojašnice in drugi pomembni objekti ter mesto Maribor pod Maistrovo vojaško oblastjo. S soglasjem Narodnega sveta za Štajersko je 1. novembra 1918 major Rudolf Maister prevzel vojaško oblast v Mariboru. Imenovan je bil v čin generala, poveljeval pa je vsem enotam na slovenskem Štajerskem. (lu-jesenice.net/wp-content/uploads/2012/11/rudolf-meister.pdf)

Tudi Narodna vlada v Ljubljani ni podprla Maistrove mobilizacijske pobude, vendar je kljub temu novembra leta 1918 ustanovil slovensko vojsko z okoli 4.000 vojaki in 200 častniki. S svojo vojsko je 23. novembra 1918 razorožil mariborsko nemško varnostno stražo, jo razpusil in tako prevzel vojaški nadzor v mestu. Zasedel je slovensko narodnostno območje na Štajerskem, po katerem je po sklenitvi mirovne pogodbe z Avstrijo skoraj v celoti potekala tudi državna meja. 4. oktobra 1923 je časopis Slovenski narod obvestil bralce o ukazu o upokojitvi generala Rudolfa Maistra. Kot upokojen divizijski general v rezervni sestavi vojske Kraljevine Jugoslavije je Rudolf Maister umrl 26. julija 1934 na Uncu pri Rakeku. (<https://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi340526/>)

MAISTROVA NAJPOMEMBNEJŠA DEJANJA

- OBRAMBA SLOVENSKE SEVERNE MEJE NA ŠTAJERSKEM – MAISTER PREVZEME VOJAŠKO OBLASTI V MARIBORU
- RAZOROŽITEV MARIBORSKE ZELENE GARDE
- MAJSKA OFENZIVA LETA 1919 NA KOROŠKO
- PREVZEM VOJAŠKE OBLASTI NA ŠTAJERSKEM

ZADNJE VOJAŠKE DOLŽNOSTI IN UPOKOJITEV

Ko je bil plebiscit leta 1920 izgubljen, se je uspešni poveljnik in osvoboditelj severne meje in Maribora razočaran vrnil v Maribor ter se vključil v delo oblastnega odbora Narodne odbrane za mariborsko oblast, ki se je upirala nemškimi nacionalnim pritiskom. Maister je v tem času spodbujal kulturno, še posebej literarno življenje v mestu. Postal je tudi poveljnik Maribora. Od leta 1921 do leta 1923 je bil predsednik komisije za razmejitve z Italijo. Leta 1923 je bil upokojen kot divizijski general, odlikovan z redom belega orla z mečem III. stopnje. Upokojen je bil skupaj s starejšimi častniki, ki so prej služili v avstro-ogrski vojski, čeprav je bil star šele 49 let. Kot upokojenec je živel v Mariboru. Zbiral je gradivo o prevratu in napisal več spominskih člankov o njem. Že pred upokojitvijo je začel bolehati za vnetjem živcev v nogah, in ker ni bilo primernih zdravil, je skoraj povsem ohromel. Na njegovo pobudo je bila avgusta 1933 v Mariboru ustanovljena veteranska organizacija borcev za slovensko severno mejo z imenom Zveza Maistrovih borcev, katere častni predsednik je bil on sam. (<https://lu-jesenice.net/wp-content/uploads/2012/11/rudolf-meister.pdf>)

ZADNJI DNEVI GENERALA RUDOLFA MAISTRA

Na Uncu je generala Maistra zadela kap, za njenimi posledicami je 26. julija 1934 umrl. Ob prevozu njegovih posmrtnih ostankov z Unca v Maribor se je v Ljubljani in Celju poklonila velika množica ljudi. V Mariboru so pripravili mrtvaški oder v veži mestnega magistrata, kjer so se od njega poslovili tisoči Mariborčanov in okoliških prebivalcev.

28. julija 1934 so generala Maistra z velikimi častmi pokopali na pobreškem pokopališču v Mariboru, kjer je še danes njegov grob. Pogrebni sprevod je odšel z Glavnega trga čez Stari most, po Tržaški in Pobreški cesti do pobreškega pokopališča. Letos poteka 90 let od njegove smrti. Leta 2021 so družinsko grobnico obnovili. (<https://www.gov.si/zbirke/projekti-in-programi/2024-leto-general-a-rudolfa-maistra/>)

PISNI VIRI

- Dragan Potočnik: Zgodovinske okoliščine, delovanje generala Rudolfa Maistra na Štajerskem, Koroške in v Prekmurju, Koščak, Ljubljana, 2008.
- Rudolf Maister: sto let severne meje: življenje in delo Rudolfa Maistra Vojanova 1874-1934, Ljubljana: Mladinska knjiga, 2018

SPLETNI VIRI:

- <https://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi340526/> (24. 9. 2024)
- https://sl.wikipedia.org/wiki/Rudolf_Maister (25. 9. 2024)
- <https://www.gov.si/zbirke/projekti-in-programi/2024-leto-general-a-rudolfa-maistra/> (24. 9. 2024)
- https://sl.wikipedia.org/wiki/Dan_Rudolfa_Maistra (24. 9. 2024)
- <https://www.rtvsl.si/enostavno/pomembne-slovenke-in-slovenci/rudolf-maister/602267> (26. 9. 2024)
- <https://www.obrazislovenskihpokraj.in.si/>

* Lana Kopše, Alina Motaln, Elina Kovačič, 8. razred, 2. OŠ Slovenska Bistrica, mentor Jure Ozvatič